

SOCIALISTICKÁ ŠKOLA

P r e d s l o v

Táto „knižka“ – v písomnej forme – vznikala prevažne v rokoch 1987 až 1989. Najprv dlho dozrievala situácia, narastala kopa (prevažne nepríjemných) školských zážitkov. Keď tá „kopa“ už bola privysoká, dotlačila ma k vytvoreniu rukopisu. Táto činnosť bola veľmi ťažká. Bolo potrebné vybrať si jazyk textu. Do úvahy prichádzala aj podoba románu, ale tá by bola vyžadovala veľa času, no hlavne vynútila by vynechanie väčšinu informácií! Chcel som povedať veľa, ale vzhľadom na vtedajšiu situáciu to bolo potrebné mierne zaobliť... Navyše: k obsahu som mal veľmi emotívny vzťah. To všetko, plus časová tieseň, sa odrazilo na texte. Vynorili sa aj iné ťažkosti: dostať to (pri mojej robote!) písacím strojom na papier, a neskoršie do počítačového súboru, a na internet.

Teraz (august 2008), keď mojimi „knižkami“ naplňam moju novú web-stránku (lebo stará už nie je celkom funkčná), problémy mi robí nekompatibilita jednotlivých technológií. Tak som sa rozhodol pre túto formu. A rozhodol som sa tiež ponechať pôvodný (nedokonalý, kritizovaný) text. (Čitateľ by to nemal hodnotiť ako krásnu literatúru, ale ako zbierku informácií, - i keď: nejakú „krásu“ bolo potrebné dodať, inakšie by sa to ešte ťažšie čítalo.)

Čo teda nasleduje?

Opis situácií, ktoré ma (po mojej tridsiatke!) v školstve nečakane prekvapili. Viem, že nie je vďačné zverejňovať nepekne príhody, hlavne keď aj sám autor v nich figuruje, a navyše nie v úlohe vyhrávajúceho hrdinu ...

Viem však aj to, že:

- veľa ľudí nemá ani poňatia o tom, že takéto príhody sa vyskytujú,
- veľa iných ľudí zasa tú „hanblivosť“, to ututľávanie zneužíva!

Tak teda, - von s pravdou:

V ý h o v o r k a

Už dobrých dvadsať minút chodím hore – dole. Za ten čas som zjedol asi pol kila jablák. Mám taký zvyk. Pred veľkou duševnou prácou som vždy „hladný“. Možno tým odháňam veľký zodpovedný moment začiatku.

Teraz sa mi zasa podarilo vyštiepiť z týždňa tak dve hodiny na tvorenie. Nie len z týždňa školského vyučovania, zastupovania a schôdzovania, ale aj z mlyna domáceho zaujatia. Ohromný neporiadok je všade okolo, blíži sa dokončenie veľkej práce. Sobota a nedeľa „padne“ ešte na tapetovanie predizby a na prestavanie jej zariadenia.

Rád by som svoju prácu dokončil, predtým, než dostanem infarkt od množstva zbytočnej roboty, rozčúlenia, jedovania a neporiadku.

Je veľa práce, prečo teda tam prikladám ešte aj opisovanie nasledujúcich historiek ? ...

Dnes mi je už odpoveď jasná:

Veľa bludu sa šíri v posledných rokoch medzi laickou verejnosťou.

Tvrdia, že učiteľ odučí denne svoje dve – tri hodiny, potom sa nudí!

Závidia mu jeho „ohromný“ voľný čas, jeho veľké prázdniny!

Pohoršene konštatujú, aké dary dostáva od svojich žiakov!

Vykričia mu, že len pozerá, ako druhí pracujú na brigádach !

Dokonca sme sa dostali až tam, že kričia naňho, noviny o tom píšu, že chodí sa „nažrať“, zadarmo !

Nuž, tieto tvrdenia sú všetky pravdivé. ... Vzt'ahujú sa na jedného, dvoch – zo sto učiteľov.

Skutočnosť väčšiny je však celkom iná !

Teraz, akoby som videl, ako prikyvujú niektoré duše s pochopením:

„Áno. Títo dnešní mladí, títo dnešní žiaci...“

Tak áno. Aj to sú starosti. Ale predsa len sa mýlia aj „duše s pochopením“ !

Deti..., to sú len menšie starosti. S nimi, po získaní nejakých skúseností – učiteľ sa väčšinou vyporiada.

„Tak teda, čo ti je Učiteľ !? ... reve teraz už asi zlostná masa.

„Asi to, že ty musíš byť na každej akcii ?! Že ty každému musíš pomáhať, kým druhí ani svoju robotu nespravajú ?!

Nefunguje u vás výťah, máte zablatenú cestu, neodnášajú vám odpadky, netečie vám voda, nemáte tovar v obchode ... ?“

Aj to.

„Aj ?!!!“

Aj... A tie ďalšie.

O tých ďalších chcem písať.

O tých ďalších, o ktorých učitelia čoraz častejšie, ale čoraz kratšie hovoria. Väčšinou len tak, medzi sebou. O tých ďalších, čo zo zborovne, žiaľ, sa ani nedostanú von. O tých ďalších, čo však by bolo potrebné riešiť !

„Prečo ?! “

Prečo nie je prirodzené, že ako sa postaráme robotníkovi o lopatu, vojakovi o pušku, tak sa starajme aj škole o učenie ?! ... A učiteľovi o ľudské podmienky.

Prečo dostávajú odmeny tí, čo si nevykonajú ani svoje základné povinnosti ?! ...

Prečo maľujú o človeku nepravý obraz ?! ...

Prečo toto, tamto, ono ?! ...

Času je málo, myšlienok veľa.

Veľa ťažkých myšlienok nemôže dostať formu románu.

Preto som rozobral celok na časti.

Aj takto tvoria celok.

Veľa malých paradoxov jeden veľký paradox.

Smutné sú to témy...

Nech maľujem aspoň na začiatku niečo krásne:

D o m a

„Učiteľ“ už skoro desať rokov učil. Od rodičovského domu býval na štvorhodinové cestovanie. Teraz, cez letné prázdniny zasa navštívil svoju matku, ktorá rôznymi spôsobmi si skúšala zľahčiť svoju situáciu. Pred niekoľkými mesiacmi prijala k sebe jedného známeho dôchodcu. Varila, prala mu.

Prišiel večer. Bolo dusivé teplo. Starec si už zvykol, že spí vo „veľkej izbe“, a aj „Učiteľ“ tam mal svoju posteľ. Stretli sa. Pre „Učiteľa“ to prinieslo nezvyčajnú situáciu, ale taký je osud.

V noci sa prebudil na neznáme fučanie. Pomalý nádych, potom ako pískanie, výdych vzduchu. Potom znovu. A zasa. Pravidelne. Bolo príšerne teplo... A výdych... Nevedel zaspať.

Má vyjsť do „malej izby“ ? Tým urazí „starého“ a spraví starosti svojej matke...

No nakoniec, bláznivá situácia, aby človek na svojom mieste bdel – pred cestovaním...

Bol veľmi ospalý !

Chytil svoj paplón – a išiel, cez kuchyňu, kde už celé roky spávala jeho matka.

Zavrel si za sebou dvere. Pozrel si hodinky. Polnoc už je dávno preč.

Ľahol si. Gauč pri každom dychu zavrzgal, ale inakšie bolo ticho.

Natiahol sa. Dobré bolo takto nehybne si poležať. Oveľa neskoršie potom s radosťou pocíťoval, že pomaly ho už obchádza spánok

Vtedy sa pomaly otvorili dvere.

„Ktorý z vás že sa sem presťahoval ?“ ...

V š k ô l k e

Učiteľov syn mal ešte len štyri roky. No musel chodiť do škôlky. Rodičom aj to dalo dosť starostí, ale dohodli sa a kto z nich práve mohol – bežal do škôlky. Či už ráno, alebo poobede.

Niekedy tam bolo veselo, inokedy smutno...

„Ďurko, prečo plače tento chlapček ?“

„Pritlačili ho...“

„Kto ?“

„Chlapci ...“

„Akí chlapci ?“

„No tí, z našej triedy...“

„Kedy ?“

„Keď sme išli na olovrant...“

„Prečo ?“

„Každý utekal...“

„Aj ty sa tlačíš ?“

„No...“

„To sa nesmie ! – Musíš sa správať slušne !“

„Ale mama,...keď sa netlačím, tak mne ostane najmenší krajec chleba !“

N e s k o r š i e

Uľahani rodičia konečne sa dostali domov.

Učiteľova manželka išla kontrolovať žiacku knižku svojej dcéry.

„Janka, ako to, že si doniesla trojku ?!“

„No a, mama, aj ja vám prepáčim, že nemáme auto !“

„Ako to, ... auto ?“

„No, nepracujete dobre... !“

...

Skúšanie

Učiteľ sedí pri stole. Je to jedna z tých málo minút – keď si môže dovoliť sedieť. Ináč stojí na nohách, keď má šesť hodín v kuse, tak šesť hodín, keď sedem, tak sedem...

Postojačky má lepší prehľad nad triedou a ani k tabuli si nemusí vždy vyskakovať, aby ukážky pomôcok sme si už ani nespomínali.

Teraz sedí. Z pravej strany sú tri rady lavíc, z ľavej strany čierna tabuľa.

Pred tabuľou štíhle, elegantne oblečené dievča. Žiačka.

V jej ruke krieda – v pohotovosti. Odpovedá.

Kreslí si náčrt. Neponáhľa sa, ale ani si neoddychuje.

Vytiahne obrisy obrazu hrubou čiarou. Chystá sa na šrafovanie obrazu. Otočí si bielu kriedu na hranu, aby ťahala úzku čiaru. Zodvihne si ruku k ľavému hornému rohu obrazu. Krieda sa približuje k tabuli, čiara štartuje.

Učiteľ spokojne to sleduje – dozrieva sa nová jednička, keď...ruka sa na okamžik zastaví.

Len na okamžik, čo však stačí na to, aby odborník, učiteľ, inšpektor – konštatoval, že žiak váha, nie si je istý vo veci.

Len na okamžik, čo stačí k tomu, aby odborník – bývalý konštruktér – zistil, že teraz dostal najväčšie uznanie svojej učiteľskej kariéry.

Táto prváčka pri začiatku pohybu pochopila, že i keď táto čiara vyhovuje pravidlám, s opačným sklonom sa lepšie hodí k celku.

Alebo sa mýli ? ...

Nie ! Krieda sa otočí, čiara beží !

Táto prváčka je jeho žiačkou.

Je jar – aspoň tam niekde... „vo vnútri“.

Cvičenie

Poobede. Okolo tretej. Trieda už bola ospalá. S ňou aj učiteľ. Ale predsa len vykladal, vykladal. Medzitým sledoval, ako žiaci pracujú. Sledoval ich, po jednom. Akurát jedna žiačka prišla na rad. Učiteľove oči si na okamžik oddýchli na nej. Dnes v zborovni rozprávali jeho kolegyne, aké je toto dievča pekné... Pohľad učiteľa sa chystal ďalej, keď si všimol, že dievča si ho obzrelo. Tak divne. Ako keby malo nejakú myšlienku, súvisiacu s učiteľom. Potom znovu...

V učiteľovi automaticky sa naštartoval kontrolujúci program – ale bez výsledku. Ani jazyk sa mu nepotkol, aj oblečenie má v poriadku a ... aj ten pohľad bol nejaký iný... Skúsenosti ho už naučili analyzovať takéto situácie, ale táto bola nová...

Vysvetľoval ďalej. Ten pohľad, ten je viazaný s ním, ale predsa nie celkom... Je v ňom, že táto šestnásť ročná žiačka považuje svojho učiteľa za svojho dobrého kamaráta, ale nič viac, ani menej. A predsa ešte niečo...

Pohľady sa im stretli ! ...A bolo počuť ľahké štrngnutie, ako keď človeku niečo narazí k zubom.

Učiteľ nevidel nič, predsa ihneď vedel všetko.

„Keby si bola vychovaná, aj mňa by si ponúkla“ – prihovoril sa k nej potichu, žartovne. Veľká časť triedy si ani nič nevšimla.

Hodina bežala ďalej. Dobrým žiakom sa všeličo prepáči... Na konci hodiny žiaci už boli na odchode. Aj „Učiteľ“ si zbieral svoje knižky, keď sa k nemu postatavilo to „pekné dievča“. V ruke držalo vrecúško cukríkov.

„Nech sa páči ...“

Učiteľ sa ponúkol. „Ďakujem“.

L a d

Učiteľ sa poberal domov. Konečne...

Bol unavený.

Kúsok ťahal svoje nohy v snehu. Po ôsmych hodinách státia ho „hriali“ kolená. Obchádzal ľudí a fľaky ľadu na chodníku.

Spozornel. Jedna, asi tak osemnásťročná žiačka prechádzala cestou.

Ktovie čo, ale niečo upozornilo Učiteľa, že sa niečo chystá.

Istotne je to žiačka zo susednej školy, analyzoval situáciu automaticky. (V tom smere je aj internát.)

Išiel ďalej, ale dievča ostalo stáť.

Líca mu opekneli. Jeho oči žiarili v očakávaní.

Postavilo sa nabok. Čakalo, kým prejde okolo neho akýsi náhodný chodec a potom...

Učiteľov mozog sotva skončil „veštbu“..., dievča sa rozbehlo – oproti asi dvojmetrovej ľadovej ploche.

Šťastní budú jej spolupracovníci, jej manžel, kochal sa v chvíli Učiteľ.

Boli sme, ako vy,

Budete, ako my.

(pamiatka mēlnickej leštenej lebky)

F a b r i k a

Znecitlivejúc, s materskou spiacou spokojnosťou sa vznáša priestor.

Bez hraníc sa s ním spojila jeho duša, bez toho, že by si to uvedomoval. Hlboko, pomaly, pravidelne dýchal. Sedel v najnepohodľnejšom bode „kancelárie“ – ako noví ľudia najčastejšie... Ale necítil ani to.

Bol ničím vo vnútrajšku vodorovného kalicha jedného obrovského zamatového vlašného tulipána s čudesne dlhými lupeňmi.

Divil sa mu svet, a on svetu.

Kalich rástol z bezváhového stmievania.

Napravo kus veľkej rysovacej dosky, naľavo jeden ťažký stôl. Medzi nimi všetko zakrylo svetlo. Trblietavo bielo prúdilo do vnútrajška tulipána. Bez zvuku prebilo okno, rozobraté na rámce, ktoré vyplňali celú stenu. Zakrylo staré špinavé továrenské múry, spiace len na niekoľko metrov.

Bol december, všetko vyplnila nálada blížiacich sa Vianoc. Všade mäkký sneh lámal líče slnka.

Tulipán bol obdivuhodne silný. Vydržal veľký hukot, aj nasýtené chemikálie – krúžiace vo vzduchu. Na etáži pod „kanceláriou“ strojová linka – vyrábajúca vrecia – otriasala tmavo, vytrvalo celú budovu, a ešte všetko presiakajúci, odporne sladkohorký, do kašľa naťahujúci smrad oznamoval, že papieren pracuje.

Nechcel nič. Ešte nevedel, čo by vlastne mal chcieť. Voľakedy dávno, ako žiak, keď vyrástol svoj detský bicykel a na otcovom starom, ťažkom stroji odprevádzal hore – dole ulicami syna bohatého suseda, vtedy aj on by veľmi chcel mať jeden pretekársky bicykel.

Zbytočne prinášal však domov vysvedčenia so samými jedničkami, jeho rodičia mali ešte splácať pôžičky vyzdvihnuté k práve dohotovenému domu.

Pretekársky bicykel však predsa sa len našiel, - zdarma -, po poldruha desaťročí. Ako to k pretekárskemu stroju patrí – vyhral ho v jednej súťaži.

Odvtedy sú dobrí kamaráti, odprevádzajú sa. Najviac si pamätajú veľké jesenné túry pri Váhu. Návštevy v domove niekdajšej hradskej pani, ktorá sa kúpavala v krvi, v svetoznámych piešťanských kúpeľoch, na židovskom cintoríne pri Beckovom hrade, alebo len tak, výletíky od poobedia do večera v zázračnom farebnom okolí Váhu. Olovrantovanie z ohromných kožených jabĺk, zabudnutých na stromoch, kochanie sa v tučnote zapadajúceho slnka.

Samá spokojnosť, samá farba...

Pohyb..., udrel si koleno...

Miestnosť je zariadená pre päť osôb. Prechodne. Jemu prisunuli len jeden stolček. Stolček pod písací stroj. Čo v rýchlosti našli.

Pohyb, ako v noci, keď v posteli sa otočí človek, a aj ostatní sa osmelia.

Napravo, šikmo, vŕzga stolička, tulipán zanikne, vzdychá jedna stará tetka. Sťažuje sa, že jej nadriadení si necenia jej prácu. Porozpráva najnovšie dobrodružstvá svojho kocúra. Uvedomuje si podráždené mlčanie svojich starších kolegov, a prechádza na reálnejšiu cestu. Keďže k desiatovej polievke je ešte ďaleko, nadýchne sa a prekladá ďalej.

Ako na povel, všetci si sklonia hlavy a pracujú, píšu ďalej. Aj mladá inžinierka oproti. Ďaleko predčí svoje vyschnuté vysokoškolské kolegyne. Jej ozaj plné ňadrá sú tu v miestnosti jediná vec, ktorá je pozoruhodná.

Cítil, že vie to aj „majiteľ“ rysovacej dosky.

Ako ste sa sem dostali? – Láme znovu ticho piata prítomná osoba, zľava, od okna.

„Nový človek“ si opatrne premiestni koleno, tým zaraz taktne ukazuje, že prosí o prepáčenie starých, že im obsadil kus životného priestoru, a s nostalgiou rozpráva:

V R... som sa narodil, v K... som končil vysokú školu, strojnícku (- lebo tam bola najbližšie...), a pretože som mal rád matematiku, počítače a pevnostné výpočty – prihlásil som sa do výskumného ústavu do Nového Mesta nad Váhom

Päť krásnych rokov som tam bol. Už sa objavovali aj uznania, keď v jedno jesenné ráno mi telefonicky oznámili, že mi zomrel otec. Matka ostala sama. Dal som výpoveď.

V dopise som sa zaujímal o pracovnú príležitosť na národnom výbore, hľadal som pomoc u riaditeľky svojho gymnázia, u bývalých spolužiakov...

Veľmi ťažko sa objavili dve možnosti. Pri jednej ale rok by bolo treba žiť v cudzom meste, zaúčať sa.

Takto ostala druhá možnosť. Miesto úradníka v jednom výpočtovom stredisku. V stredu som mal nastúpiť, ale predtým v piatok mi povedal ich riaditeľ, že miesto je už obsadené.

Ako som sa neskôr dozvedel, ohlásil sa jeden jeho príbuzný...

Ostal som bez práce, cestoval som, zaujímal som sa, dostal som žalúdočné kŕče, vracal som, ležal som.

Konečne, priateľka mi oznámila, že tu sa jej podarilo získať pre mňa miesto.

Najprv ma poslali na konštrukčné oddelenie údržbárskeho oddelenia.

Nie s najlepšimi pocitmi som tam došiel – medzi rozsypávajúcimi sa budovami, na chodbách – založených rozobratými, zaolejovanými strojmi.

Ani tamojší vedúci sa mi nepotešil. Vyzvedal sa o mojej predchádzajúcej práci, zmizol, a vrátil sa s informáciou, že mám ísť na iný odbor, do skupiny, ktorá papierenský stroj bude riadiť – pomocou počítača.

„Nový človek“ však nikdy neriadil papierenský stroj počítačom, dokonca ani tulipán mu viac vo fabrike nekvitol. Podľa neho tam šlo všetko ťažkopádne.

Jeho budúci spolupracovníci cestovali po republike, zháňajúc jednoduché káble.

On celé dni strávil nad dokumentáciou papierenského stroja, ponúkal svoje priateľstvo bielému kaolínu, sledoval celulózu rozpadávajúcu sa vo vode, niekedy sa odvážil aj k duniacim mlecím mlynom.

Pokúsil sa pochopiť obrovské dávky bieleho papiera, ktorý bežal medzi valcami. Pokúsil sa pochopiť rýchle pohyby robotníkov, vychádzajúce z meravenia.

Oboznamoval sa labyrintmi serpentín úzkych cestičiek medzi strojmi.

Pritom od suchého vzduchu, preplneného chemikáliami, čoraz viac kašľal.

Využil príležitosť, keď známa jeho snúbenice medzi rečou prehodila, že na strojníckej priemyslovke sa uvoľnilo jedno učiteľské miesto.

Ešte nevedel, čo ho očakáva...

Inžinier špekuloval nad vzťahom človeka a oblečenia.

- *Na prvé miesto príde tučný človek v saku. To je pán !*
- *Na druhom mieste je chudý človek v saku.*
- *Tretí je tučný človek vo svetri.*
- *Štvrtý je chudý človek vo svetri. To je robotník...*

Prvé a posledné miesto sa mu zdalo byť pevné. Najmenšia vzdialenosť je medzi druhým a tretím miestom.

Š k o l a

Ľudí, ktorí riedko prichádzajú oproti, nepozná, ale hranaté budovy už áno. Sem už nie je počuť od siedmeho papierenského stroja ani jeho zvuky, a zanechal už aj vchod záhadného bloku šestky.

Teraz ho dlho odprevádzajú koľajnice fabrickej železnice. Napravo stojí pomerne nová budova „zvláštneho oddelenia“, cez jej okná nič nevidieť. Raz tam bol, nevedno už prečo... Naľavo rúcajúca sa budova, okolo nej viac hromád starého železa.

Na druhej strane koľajnic obrovské kmene stromov sa zmietajú v obrovskom bazéne. Nad nimi vŕzgajúci žeriav drieme.

Nasleduje strach, tmavá budova, ktorej steny zakrýva biely „lišajník“, a z nej unikajú tajomné syčania a dusivé pary. Tam pripravujú kyselinu, ktorá, keby sa vyslobodila, celé mesto by muselo utekať – keby ešte vedelo...

Na jednej zárubni starú, opotrebenú plynovú masku hompáľa prievan.

Konečne tu je zákruta, osobné oddelenie – a brána. Jeho duša, zvyknutá na poriadok, ktorá aj doma, pri obede si pýta a ďakuje za chlieb, sa tu zamyslela nad radou, čo dostala namiesto povolenia:

„nedívajte sa ani naľavo, ani napravo, chod'te...“

Dlhá cesta, ktorá viedla od fabriky do centra mesta, teraz bola sivá.

Ráno, keď – z presvedčenia peši – prebehol tu, ale v opačnom smere, ešte v tme, vtedy bola čierna. Čierna a nič.

Teraz je sivá a neutrálna. Pravda, mala dôvod hrať sa na urazenú, lebo ten čo po nej šliapal, i keď každý druhý, tretí víkend tu strávil, svojou pozornosťou hladkal hlavne okolité kopce.

Zaostávali malé výklady centra, chodník sa rozšíril. Objavila sa jedna veľká budova s mnohými oblokmí, dlhými schodmi, a na bielu plechovú tabuľu vypísaným modrým názvom.

Už päť rokov ho oslovujú „pán inžinier“. Jeho starší bývalí kolegovia, ba aj jeho bývalí spolužiaci ho rozmaznávali – vážili si ho za jeho vážnosť a rozum. Poznajú svoju váhu, sebavedome, smelo vkročí do vestibulu. Krútiace sa schody, dve chodby.

Zvrchu sa pohráva s Prírodou a s Časom, vidí, napravo má ísť, ale zabočí naľavo, pozerá staré tablá, vyvesené na stenách chodby, láme prednosti neznámeho okolia. Potom sa otočí, nájde kanceláriu, otvorí dvere. Pozdraví, a slušne, ale nie bojazlivo, oficiálne štylizuje otázku: „kde sa dá nájsť súdruh riaditeľ ?“.

Nevie, že v tejto chvíli vkročil na javisko, kde každý hrá niečo, o čom si myslí, že podľa druhých to tak má byť, a na ktorom si ľudia bojazlivo zakryjú tváre, keď náhodou sa smejú.

Opozdená sekretárka, na plavo odfarbenými vlasmi, otvorí krátko, rázne susedné dvere a ukazuje cestu.

Miestnosť je malá, zariadenie staré, pozbierané, všade ležia krížom-krážom knihy, brožúry, oficiálne dopisy a papiere.

Na jednej voľnej stene visí niekoľko zarámovaných diplomov, uznania tej istej práce s rôznymi pôvodmi, a všeobecné, obvyklé čestné uznania.

Riaditeľ je veľký kus chlapa s zvláštnymi, mäsitými hrubými perami. Podáva ruku. Aj prsty má hrubé. Nasadí – zrejme obvyklý – úsmev, a pýta sa. Na odpoveď príliš dlho ani nečaká. Nakoniec sa predsa zhodnú v troch veciach:

„aj riaditeľ začínal na tej istej vysokej škole“....,

„odišiel učiteľ elektrotechniky, jeho treba zastúpiť, nič to, že vy ste strojár, od prvého januára môžete nastúpiť, tu budete mať čas zveľadiť teóriu“....,

„dobré, keď už máte kde bývať“.

Zvonku šarvátka zruší plynutie času.

Zavíta mladá, svetlá žena, s vyšportovanou postavou, a zúrivo protestuje proti niečomu, vyhlási, že ona to robiť nebude,...

Striedavo si zvyšujú hlasy vyššie a vyššie, nakoniec odíde, nie práve najslušnejšie.

Telocvikárka, táto vám dala informáciu – hovorí riaditeľ, a ešte jedno upozornenie oznamuje na rozlúčku: „dúfam, v náboženských názoroch ste vyvážený,....my sme socialistická škola...“.

Budúci učiteľ sa opýtal sekretárky, prečo učitelia nemajú radi riaditeľa. – „Nevie to s nimi“ – znela odpoveď. Potom si pozrel zborovňu. Pravdaže, nevšimol si, že stoličky sú príliš husto, a že ho nezaviedli do žiadneho kabinetu.

Zvestoval správu svojej neveste, ktorá sa skoro rozplakala, lebo o škole a učiteľoch mala zlé informácie.

Išiel naspäť do fabriky, na bráne sa snažil nedívať sa ani naľavo, ani napravo. Ani nezavádzal, ani nechýbal, nikomu. Po smene projektoval police do úzkej izbičky svojej budúcej manželky, a ukludňoval sa:

„Aj môj otec bol veľmi prísny. A nakoniec – všade musí byť poriadok...“

A mne, čo si svoju prácu vždy spravím, poriadok a prísnosť vyhovujú“.

Len na jednu vec zabudol. Jeho otec, v určitom období už ako dospelý, navštevoval večerný učiteľský kurz, ale zanechal to (nie pre študijné ťažkosti)...

I n ž i n i e r

Skočil do mesta, vybavil si svoje veci a nakúpil. Vyhladol, vošiel do jedného mliečneho bufetu.

Obzrel si syry, vajíčka, šaláty. Nediali sa zázraky. Nevidel žiadne zvláštnosti. Položil nákup na podnos a išiel hľadať voľný stôl. Jeden sa ponúkal, bol voľný, len sklo ho delilo od premávky chodníka. Ale bol blízko ku druhým dverám bufetu. Keď si k nemu niekto sadol, zahatil svojou stoličkou dvere.

Išiel teda ďalej...

Odrazu prišla jedna priemerne oblečená žena stredných rokov.

Inžinier si ju s ľútosťou obzrel:

„Nezbadala, že si sadla pred dvere. Teraz ju ihneď vyrušia...Môže sa sťahovať inde...“

Žena začala jesť. Aj u inžiniera bol spodok pohára čoraz tmavší.

Ktosi zatlačil dvere. Doska tupo udrela o stoličku.

Žena sa otočila. Chytila okraj svojho podnosu, a: „Chod'te k druhým dverám !“ – zakričala zlostne na neznámeho...

P r á z d n i n y

Január, roku 1979 prinášal obrovské mrazy. Pod čižmami sa leskol, praskal sneh, deti sa konečne mohli zoznamovať s ozajstnou zimou a noviny boli plné čudovaním sa. Väčšina podnikov – ako každý rok – bola prekvapená, že v januári je zima. Obmedzovali dopravu a vypadli zdroje elektriny. Vianočné prázdniny žiakov sa predlžovali novými a novými dňami.

„Nový učiteľ“ doobeda chodil do tichej, chladnej školy, vypočul si nasilu usporiadané schôdze, ktoré mali jediný cieľ – aby boli, a pozoroval svojich nových kolegov.

Kolega, pridelený k nemu, bol o niekoľko rokov mladší a o niekoľko stupňov väčší bohém. Dve veci však ich viazali, obidvaja sa radi zabávali s elektrickými obvodmi, a obidvaja vo svojom voľnom čase aj fotografovali.

Žiaľ táto väzba sa nevyužila, pretože „Nový učiteľ“ do radov „nových učiteľov“ prišiel, ako tretí.

Nevhodná situácia vznikla aj s tým, že i keď oni dvaja učili elektrotechniku, v kabinete pri laboratóriu, ktorý bol jedným zo všetkých štyroch fungujúcich kabinetov – sa mu už miesta neušlo.

„Mladých“ – na riaditeľský rozkaz – zasväcoval do tajov učiteľovania raz jedno chladné prázdninové doobedie predseda ROH, ktorý bol len o niekoľko rokov starší než oni. Treba uznať – s jedným, pomerne krátkym, ale logickým, pekne vypracovaným referátom.

Aj ďalší spolupracovníci boli veľmi slušní, zdvorilí, ale kúsok poníženi, zdržanliví, uzavretí.

Ako keď človeka pri zastavení hodiniiek prekvapí ticho, tak tu búchala úprimná vrava – obvyklá vo výskumnom ústave, ktorá tam od prvej chvíle pomáhala, vyplnila priestor a vybudovala styky.

V zborovni, ktorá bola zariadená na schôdzkovú miestnosť, nepadli slová ani o nakupovaní, ani o včerajších výletoch, ani o chorobách, ani o politike, ani o ženách – slovom ani o jednej, inde obľúbenej téme.

V miestnosti, zariadenej kusmi nábytku, ktoré sa k sebe nehodili, a preplnenej starými výzvami, ktoré viseli na najrôznejších tabuliach, hlavne tá posledná téma by sa počítala istotne za svätokrádež.

Bolo to cítiť aj zo vzduchu, nadýchaného občas viac než tridsiatimi učiteľmi.

Takto prechádzali doobedia, zakončené ustáleným obrazom rozlúčky: Traja „starší“ učelia vždy spolu vychádzali z miestnosti, svojim pomalým posúvaním na niekoľko minút zahatili dvere. Jeden z nich vždy práve tu si naťahoval a opravoval svoje kožené rukavice, zádušnicou, a manifestovanou múdrou oddanosťou osudu.

„Nový učiteľ“ sa ponáhlal domov. Tento „domov“ bol teraz blízko.

Pravda, predchádzajúce bydlisko, na druhej strane slobodárne bolo otočené na kopec, zarastaný stromami, a po obede plávalo v slnečných lúčoch.

Sem však, po práci, slniečko už nepozeralo, a aj balkón sa díval na steny a smutný vyasfaltovaný dvor jednej základnej školy.

Uvedomovali si túto zmenu obidvaja. Lúto im bolo za malú izbu. O to viac, že tá strážila pekné pamiatky predchádzajúcich viac než dvoch rokov.

Aj novej izbe však sa potešili. V detskom veku ich osud nerozmaznával samostatnou izbou a neskoršie ani internátnu izbu si nezvolili sami.

A čo tiež nebolo bez významu, tu boli staro-noví priatelia s podobným osudom.

Prostredníctvom svojej nevesty už dávno prijali susedia – väčšinou lekári, lekárky, a ľudia s podobným zamestnaním – aj „Nového Učiteľa“, s takým priateľstvom, aké sa vytvára medzi spolužiakmi, alebo medzi tými, čo cez vojenčinu spolu slúžia.

„Učiteľ“ si spomenul na svoju nedávnu svadbu:

Ráno autobus sa naplnil budúcimi príbuznými. Množstvo ľudí v tmavých oblekoch vzbudzovalo dojem, že sicílska mafia cestuje na jednu novú akciu.

Úroveň „expedície“ pozdvihlo ešte dievča nevestinej sestry, ktoré v preplnenom autobuse, s veľkou chuťou opakovalo, ako môže zastaviť vlak jedna opica, vyplniac aj úlohu semafora.

Cestovali, najedli sa a znovu cestovali, asi ani nie príliš rozmýšľajúc o tom – prečo vlastne cestovali. Zo svadby totiž, ktorá bola plánovaná, ako dvojjazyčná – realizovala sa len polovica.

Druhý deň, na svitaní, mladomanželia, s plecniakmi na chrbte znovu cestovali – do Beskýd – na týždennú rekreáciu, čo mladá manželka dostala od svojho zamestnávateľa, od nemocnice.

Ich smutnú náladu, za dobrôtkami, čo museli nechať doma, nevedeli rozmazať ani alkoholom voňajúce odpovede ľudí z Turzovky (keď sa od nich zaujímali o ďalší autobus).

Konečne sa dostali do rekreačného strediska, lyžovali sa, kotrmelce robili v snehu, uťahovali si z čašníka – a ten z nich, a prežili spolu prvý týždeň.

Raz večer, v izbe, jeden hrubý pohár sám sa rozbil na štiepky...

Asi lepšiu disciplínu (ľahšie) dosiahne ten – kto je meravý, odmeraný, nekomentuje, neoznamuje.

Asi je úspešnejší ten učiteľ, ktorý len priemerne, stredne chápe to, čo učí. Prednesie to tak, že to, čo prednáša – je zložité, ťažké. Vzbudzuje úctu smerom k sebe, aj k predmetu.

Hodiny

Koncom januára s oteplením počasia sa blížila aj skutočná prvá vyučovacia hodina „Nového Učiteľa“. Zhodou okolností práve v najväčšej triede školy. Prevádzal ho zástupca riaditeľa pre chemické odbory – a nechal ho samého.

„Nový Učiteľ“ popozeral tridsiatich ôsmich dorastencov, z ktorých mnohí už prerástli aj 180 centimetrov – potom stručne sa predstavil.

Nemal trému. Učil už súkromne, aj ako gymnazista, aj ako vysokoškolák. Nie takých, čo by na to boli odkázaní, ale detí zámožnejších, osvietenejších rodičov, ktorí si tento prepych mohli dovoliť v záujme lepších vyhliadok svojich detí do budúcnosti. Okrem

toho, meral svoje schopnosti ešte s mierkou, na ktorú si zvykol vo výskumnom ústave. Vedel, že jeho vedomosti, získané vlastnými silami, vážnou prácou, sú vždy s ním.

Mal pred sebou svojho učiteľa z gymnázia.

Aj ten bol výskumníkom, ako externista chodil do školy a za jeho vážne vedomosti a správanie sa, aj chlapci, aj dievčatá si ho stopercentne cenili. Nevystrájali na jeho hodinách – ale sa učili.

Bol aj pripravený. Ešte na svadobnú cestu si zobral so sebou učebnicu elektrotechniky, jedine len túto, lebo to pre neho bolo neznámym predmetom. Avšak za dve hodiny aj tieto – v dôsledku niekoľkoročnej „prestávky“ nové – látky sa mu objasnili. Pochopil aj logiku výkladov a postupov.

Teraz si podával ruku s každým žiakom. Aj trieda sa správala, ako sa to patrí k vznešenému duchu takého momentu. Poďíval sa na svoje náramkové hodinky, čo ešte ako gymnazista dostal od svojho otca. Do zvonenia ešte mali niekoľko minút. Začal sa vypytovať. Bol zvedavý, čo trieda vie...?

To už bolo slabšie, než si to predtým predstavoval.

Nemal však čas, rozmýšľať nad tým, lebo jeden nový objav bol ešte „zaujímavejší“.

Za niekoľko dní bolo treba uzatvoriť známky. V klasifikačných hárkoch však nebolo spolu ani desať známok.

Potvrdili to aj žiaci. Len niektorí mali známky z tohto predmetu, a aj tí len jednu.

„Nový Učiteľ“ bezradne išiel za svojím, už známym kolegom. Našiel sa zápisník jeho predchodcu – v podstate prázdny...

Pritom k tomuto predmetu prináležali aj dvojhodinové cvičenia, z ktorých mali vzniknúť klasifikované protokoly.

No neexistovali.

Deti vysvetlili aj to:

„Súdruh učiteľ prišiel, povedal, z ktorej strany si čo máme odpísať. Odišiel. Neskoršie znovu sa vrátil kontrolovať.“

Ubehla pracovná doba. „Nový Učiteľ“ so zmiešanými pocitmi, pohoršene, ale ešte silný, plný plánmi a ideálmi išiel „domov“.

Jeho mladá manželka prijala referovanie nie príliš nadšene. Znovu sa jej zdali potvrdené jej pocity, názory a informácie o pomeroch, ktoré panujú na školách, hlavne na tejto škole. Zopakovala mená, ktorých nositelia v posledných rokoch skončili svoju učiteľskú kariéru.

Manžel začal ochraňovať riaditeľa, hovoriac: keď aj oni boli takí, ako môj predchodca, tak sa tomu nečudujem.

A začal sa pripravovať na ďalší deň.

Pretože jediný písací stôl malej izby bol dosť obsadený knihami a črepníkmi na kvety, chytil svoje veci a kľakol si k posteli. Pustil sa na kolená, zadok si oprel o rebrá radiátora, lakeť o okraj postele a začal plánovať zajtrajší deň.

Už dávno si na to zvykol, aby sem-tam rozmýšľal na dvoch úrovniach – „paralelne“, práve v takých okamžikoch sa cítil vo forme, a tak aj teraz, v čase plánovania – si uvedomoval aj svoje polozenie.

Nebol to povznášajúci pohľad, tu čupieť, ale podľa potreby si mohol vystrieť nohy pod posteľ, a koniec koncov ani kabína pilota nebola pristrannejšia, keď počas vojenskej služby jej prístroje kontroloval.

Ani prázdna skriňa slobodárne nebola väčšia, keď v núdzi tam vyvolával filmy.

Dokonca ani polozenie vrchných susedov nie je ružové, ktorí tu už roky žijú, v takej istej izbe, s dvoma deťmi. Navyiac sused je vzpieračom...

No, ale „podme pracovať“...

Vytiahol si svoj rozvrh. Pondelok je dlhý... Dostalo sa mu dvanásť hodín. Pravda, z nich prvé dve, vpredu, sú voľné. Aj obed stihne, premiestnením prestávok. Tam cvičenia nasledujú, dve a dve hodiny sa dajú spojiť...

Ešte nevedel, že má ideálny rozvrh. Ideálny – z hľadiska zástupcu riaditeľa. Keď totiž niekto bude chýbať, v dôsledku choroby, alebo funkcie, vtedy, kto poobede učí, doobeda má väčšinou voľnejšie, - a môže zastupovať (bezplatne...), kým len vládze. Táto skutočnosť podľa potreby sa ešte môže aj dobromyselne zdôvodniť: „aspoň si trénujete“.

On však to všetko ešte nevedel. Špekuloval, aby dobre učil, nie tak, ako jeho predchodca.

Špekuluje, snaží sa, a pekne potichučky si pílil pod sebou konár. Pretože cez dve kontroly ročne, riaditeľ nemá čas, podívať sa aj do hlavičiek. Jeden - dva zošity si však prelistuje. A zošity, v ktorých sa pracuje s veľkým tempom, nikdy nie sú také pekné, než do ktorých sa pekne, pokojne, presne z knihy opisuje text.

Učiteľ stál na zastávke autobusu miestnej dopravy. Na ramene taška. V taške jeho knihy.

V jednej ruke taška. So zemiakmi.

V druhej ruke taška. S jablkami.

Vedľa – jeho manželka.

Na ramene kabelka.

V jednej ruke taška. Pracím práškom.

V druhej ruke taška. Potravinami.

Zriedkakedy sa tu stretli...

„Bolí ma hlava“, hovorila manželka – len tak, do jesenného vetra.

Lietalo lístie.

„Lebo nedáš si nič na hlavu“, hovoril „Učiteľ“ – len tak, do jesenného vetra.

Poprchávalo.

„Len tá šibnutá má čapicu“, ukázala manželka na jednu staršiu bývalú učiteľku. „Aj teraz sa sama so sebou rozprávala...“

„Len ju hlava nebolí...“

Hospitácia

Ubiehali mesiace. Prichádzala jar. „Nový Učiteľ“ už asi štvrtýkrát si spomenul na

nezabudnuteľný obraz, na vôňe, na zdurené púčiky zelenajúcich sa kríkov, na krehké lístky gaštanov, ktoré ešte sa len dali tušiť – na park, vedľa ktorého toho času chodieval domov na vysokoškolský internát.

Tá dobrá vôňa vtedy vždy značila jeho silu, začiatok úspešne zvládnutých skúšok.

Vždy mu prišiel na um aj slávny Kiplingov čierny leopard, a v duchu aj on sa natiahol.

Teraz pre mnohé „maličkosti“ nemá čas sa vystierať, a nemá zdrapy, s ktorými by sa mohol do niečoho, niekoho zadrapiť.

Obraz tu v priemyselnej škole, v jej triedach, ktoré zdobí väčšinou len chytrou vypracovaná nástenka na spoločnú nariadenú tému – je celkom iný, než pred dvanástimi – štrnástimi rokmi na gymnáziu.

Pravda, v gymnáziu deti vedeli: alebo sa učia, a vtedy pôjdu na vysokú školu, alebo sa neučia, a vtedy tie roky sú im k ničomu. Tu veľká časť „významných mládencov“ – nie „detí“ ! – si dovoľovala aj hlúpe, bezočivé poznámky, a aj odovzdávanie zadaní si odkladala z jednej hodiny na druhú. Nepomáhali ani pekné slová, ani päťky.

Pôvodný inžiniersky plán, ktorý staval na politike pekného slova, a odsudzoval prideľovanie prebytočných pätiok – začal prepadávať. Normálni žiaci totiž nevyžadovali žiadne plány, pracovali aj bez nich, a „veľkí“ sa uzatvárali s pohrdaním do svojich zámkov, ktorých múry boli väčšinou budované z nezaslúžených čižiem, motoriek, kazetových magnetofónov a podobne.

Kolega, určený za „patróna“, bol starší, múdry, uznávaný človek. Podobali sa aj v duchu aj v mentalite. Čoraz len rozdával svojmu mladšiemu spolupracovníkovi „múdre“ pedagogické diela, ale, že ako sa dá normálne sa dohodnúť s takými „človečikmi“, ktorí napríklad pustia budík na hodine, alebo sa krmia cez hodinu – to ani v jednom nebolo.

„Nový Učiteľ“ to skúšal aj v inom smere.

Skúsil si nájsť miesto, aspoň jednu dieru.

V jednom sklade nepotrebných smetí, v jednom podchode, ktorý zastupoval miesto „zbierok“ objavil niekoľko štvorcových metrov ktoré by boli voľné, pred oknom, keby prestavali skrine inakšie. Avšak ani tento plán sa nevydaril.

Pokúsil sa využiť aj laboratórium fotografického krúžku. Keď sa však dotkol v prítomí dosky lavice, ktoré sa tu používali miesto stolov, zalomil sa pod jeho prstami povrch kryštálovej vrstvy, ktorá sa tu tvorila na rozliatych chemikáliách.

Aj odtiaľto znechutený odišiel.

Ostalo mu za najlepšiu zábavu zmajstrovanie rôznych televíznych antén na balkóne nového domova, s nádejou, že sa im podarí chytiť aj niektoré ďalšie programy.

Nepodarilo sa...

Poobedia spestril mladý manželský pár prechádzkami, výletikmi, a večery – keď ostal čas- premietaním filmov.

Mali vlastné zariadenia, a zásoby vlastne vyrobených filmov.

Spomienky na staré veľké výlety.

O pracovnom štýle zvyknutom vo výskumnom ústave, o sústredení sa na jednu hlavnú vec, o zaslúženom poobedňajšom „vypnutí“ a o večernom štúdiu jazykov nemohlo byť ani slova. Život sa tu hemžil cyklicky sa opakujúcimi „maličkými“ mrzutosťami.

Pomaly mu prišli aj prípravu rozvrhov aj rozpis zastupovaní.

Tieto činy podľa starého pracovného poriadku patrili do povinností zástupcu riaditeľa – nový pracovný poriadok ešte nevydali...

Keď k tomu ešte pristúpil nátlak, že také a také noviny si musí objednať, „Nový Učiteľ“ sa obrátil listom k jedným novinám a k jednému vážnemu časopisu. Takto sa pokúsil liečiť svoje položenie. Naivne. Ešte nepoznal obeh takýchto dopisov... Od novin dostal odpoveď, v tvare: „niekto to robiť musí“. Týždenník slávnostne, či s prepáčením?, - mlčal.

Najväčšou udalosťou tohto prvého obdobia však bola prvá hospitácia.

Učítelia si občas sadnú na hodiny svojho spolupracovníka. To je možné chápať aj tak, že svojimi postrehmi pomáhajú svojmu kolegovi, aj tak, že sami sa učia. Existuje aj tretie vysvetlenie: hospitácie sa sluší plánovať – a plán sa patrí plniť. Takto sa dostal na hodinu „Nového Učiteľa“ jeden zo zástupcov riaditeľa. „Nový Učiteľ“ - našťastie - ešte nepoznal „nové metódy“, ktoré neskoršie sa chceli presadzovať, a tak použil klasický prístup – čo aj ostatní uplatňovali.

Vysvetlil látku – naplánovanú na hodinu. Vysvetlil podstatu skúšania materiálu röntgenovými lúčmi a ultrazvukom. Hlavne to posledné úspešne a zaujímavo, veď na svojom prvom pracovisku sa stal odborníkom ultrazvukových kmitavých sústav. Ešte aj farebné obrazy namaloval na tabuľu.

Ani by nebola žiadna chyba,

...keby k učiteľovaniu sa neviazala aj administratíva,

...keby hospitujúci nebol učiteľom gramatiky a literatúry,

...keby na škole panovala atmosféra, že by si vypočuli jeden druhého, ako rovníocenní ľudia, a boli by verili v schopnosti toho druhého.

Vyhodnotenie hospitácie trvalo viac než hodinu. Malo len dva body. Prvý vysvetľoval – ako sa má vyučovať... technické kreslenie ! „Mladý Učiteľ“ cítil, že jeho „školiteľ“ si mylí hodiny, a to ho tak zarazilo, že si myslel, tu je každá reč zbytočná. Keď však v rámci druhého bodu téma sa začala krútiť nenápadne okolo jeho národnosti, že si má dávať pozor, pretože meno žiaka, zapísaného v triednej knihe nemôže byť Gábryš, pretože „-iš“ je takým a onakým jazykovým útvarom, a nemôže teda byť „-yš“, tak začínal chápať, že ho tu skutočne považujú za hlúpeho. Smutne, diviac sa, a trochu aj urazene sa postavil – a doniesol z kancelárie Gábryšove doklady.

Odišiel do zborovne, vylial si srdce.

Urazene, ale cítil sa ako hrdina.

Nenapadlo ho, že byť hrdinom nie je praktické, lebo hrdina musí vždy bojovať.

„Zlé jazyky“ sa ho snažili potešovať, že kto ho zranil, ešte nemá vzdelanie, „papiere“ pre stredné školy.

„Nový Učiteľ“ už asi desiatykrát premiestnil telesnú výchovu triedy 3. B na iné miesto, ale znovu to nesesedelo, lebo teraz zasa laboratórne cvičenia nemali miesto. Stál pred veľkým rozvrhom a rozmýšľal nad možným miestom telesnej výchovy, a nad tým, prečo ho osud takto bije – že on sa má naťahovať s povinnosťami jedného zo zástupcov riaditeľa.

Nechcel sa postaviť proti, ešte je tu nový, a tak to vyzerá, toto je tu prirodzené. No a potom – ešte by povedali, že je lenivý...

Tak aspoň sa nadýchne z poobedňajšieho lesklého vzduchu...

Išiel k obloku. Príjemne svietilo slnko, ľudia sa pomaly prechádzali po chodníku.

...Ako dobre sa majú kolegovia, ešte aj na huby mohli ísť...

Vykloní sa z okna... Dýcha zhlboka... Obzerá si ľudí... Jeden z nich si napravuje kravatu, prechádzkovo kráča – preč. – Zástupca riaditeľa...

Po vyučovaní druhý deň je obsadený aj poobede.

Učiteľom prednášajú ideovo-politickú výchovu.

Štýlovo, na prvej hodine o pracovnej morálke.

Prednášajúci hovorí silným presvedčivým hlasom. Karhá, vysvetľuje,... a ... napravuje si kravatu.

Zber zemiakov

Rána boli vždy chladnejšie, štipľavejšie, aj slniečku sa lenilo a po večeroch tma, ako sadza, prekážala v robote. Blížila sa jeseň.

Z chudobných skúseností o novom pracovisku jediné dobro znamenali letné prázdniny. Netrvali celkom dva mesiace, ako si to laici myslia, ich začiatok a koniec okresali schôdze, ktoré často boli formálne, a ich stred vyhrýzla dvojdnová služba, vymeraná riaditeľom.

Hlavne to posledné dávalo čudnú matematiku, keďže počet dní prázdnin bolo necelých tridsaťpäť, a počet učiteľov i bez kancelárskych zamestnancov tiež toľko.

Ale aj takto ostal čas, cestovať domov, niekoloľkokrát, tak na týždeň, a spraviť opravy okolo rodinného domu – ktoré čakali na chlapa. Opraviť a vyčistiť strechu, nakonzerovať motorku, dokonca občas ísť aj na černice.

Hľadanie nového pracoviska však nebolo úspešné. Nič sa nesľubovalo, ani stredné zamestnania – o umiestnení manželky a o byte ani nehovoriac.

Pravda, matka ponúkla dvojizbový dom, že môžu tam bývať aj všetci, ale ten už aj teraz bol naprataný nábytkom, vecami. Okrem toho aj mladšia sestra „Nového Učiteľa“ žila v neistote, nevedelo sa či nebude potrebovať tiež miesto v dome.

„Nový Učiteľ“ bol smutný. Nie preto, že ako sa dozvedel, jeho spolužiaci, pracujúci v priemysle, už dostávali vyše štyroch tisíc korún, a on len ledva dva a pol tisíca, - ale ako videl ich zariadené byty, ako listoval v ich fotoalbumoch, skrývajúcih juhoslovanské spomienky,... a hlavne im závidel knižnice, veľa vynikajúcich, hlavne zo zahraničia získaných kníh. Ako žiak, nebol od nich ani hlúpejší, ani nešikovnejší...

Týmito pocitmi naplnený počúval v septembri rozplývanie sa riaditeľa k rodičom a žiakom o tom, aké popredné miesto zaujíma táto škola, koľkých vynikajúcich odborníkov už vychovala... V ohni reči ku stovkám technikov, riaditeľov, vedúcich politikov, dôstojníkov – prihodil ešte aj tucet lekárov.

Toto pôsobilo – na priemyslovke - kúsok komicky, ale nikoho nenapadlo smiať sa, každý bol omámený od toho, že behom hodiny už tretíkrát počúval tie isté úseky neskorých etáp našich dejín, a velebenie nastávajúcích výročí.

(Funkcionári a delegáti zrejme nepoznali obsah vopred na stroji napísaných príhovorov, a každý z nich vedel, „čo sa patrí“ na otvorení školského roka.)

„Nového Učiteľa“ čakalo prekvapenie.

Dostal triedu. Druhú najväčšiu triedu na škole. Tridsaťšesť chlapcov.

Tešil sa im. „Ešte som mladý, veľa si pamätám z výskumného ústavu, dobre si budeme rozumieť, všeličo si spravíme aj okrem učenia.“ – Myslel si.

Len jeden problém tu bol. Keď doma prezrel „papiere“ novoprijatých žiakov, ani jedného z nich nenašiel, ktorý by bol schopný – svojimi predtým dosiahnutými výsledkami, činmi, charakterom – obsadiť miesto predsedu triednej samosprávy.

Nejak sa to už len vyvinie – myslel si.

Doobedia, začiatkom októbra, po pominutí raňajšieho cirkusu, boli kľudnejšie. Kombajn U+25ž vybehli pod krásne tatranské kopce.

Malá skupina učiteľov, zreých pre prácu sa otriasala zimou, vynadala nemožnosti nášho poľnohospodárstva a strojárskeho priemyslu, zadelila žiakov a čakala na svoj ďalší osud.

Keď všetko dobre išlo, tak opálení, od hlavy až po pätu zaprášení, unavení, ale šťastní cestovali domov.

Ťažko však bolo nájsť rozumné vysvetlenie pre deti, keď družstevníci nemali nachystané vrecia v dostatočnom množstve, alebo prečo už nevyprázdňujú kontajnery, a prečo ich nepostavia bližšie...

Aj to sa vyskytlo, že autobus vyložil brigádnikov, odišiel – ale z družstva nikto sa neohlásil.

Inokedy zasa dvojica žiakov dostala dvanásť metrový úsek. Vtedy učiteľ mal čo robiť, keď všade chcel udržiavať poriadok.

Z jedného okresu informovali noviny aj o brigádnikoch, ktorých prešiel traktor. Čo robil učiteľ? – spytovali sa ľudia.

Pri týchto podmienkach „Nový Učiteľ“ – i keď svedomito „strážil“ svojich žiakov, ani na huby si neodbehol, - rád si uvedomoval ukončenie zberu zemiakov, príchod nedele.

Z jeho radosti ostalo aj na pondelok – kým pred obedom riaditeľ nerozvíril veľký krik, a nezreval naňho: „ako to, že ste nehlásili úraz žiaka, v predpísanom termíne 24 hodín !?“

„Je v okresnej nemocnici !“

Dodatočná rekonštrukcia zistila:

Učiteľ práve prešiel pred úsekom dotyčnej dvojice, keď jeden z nej chytil zemiak a šmaril ho k spolužiakovi, ktorý pracoval na susednom úseku. Presne mu do oka, na ktoré už bol predtým liečený.

Žiak o úraze nehovoril nikomu, ale doma išiel do nemocnice. V pondelok to zatelefonovali jeho rodičia riaditeľovi.

Mohol za to učiteľ? Nie. Lenže druhého nemohli brať na zodpovednosť...

Náhoda zachránila „Nového Učiteľa“. Mal vtedy vo svojej skupine viac žiakov, než to udávajú predpisy.

Poradil sa s právnikom.

Nepodpísal protokol.

Jeho nadriadení sa naňho dívali, ako na psa. Ešte aj po rokoch spomínali „udalosti“ – ale po dlhých mesiacoch sa to konečne zahladilo.

Pondelok: Večer rozpráva „Učiteľovi“ jeho manželka:

„Predstav si, zhovárala som sa so svojou sestrou (ktorá pracuje na ONV). Čudovala sa. Náhodou bola na odbore školstva, a bola svedkom, ako tamojší funkcionár poslal svoju sekretárku pre pisárku do ďalšej miestnosti, aby tá prišla vygumovať jednu čiarku...“

Utorok: Konečne jedna voľná hodina. Učiteľ je vo dvojici s jedným svojim kolegom v zborovni.

Prichádza riaditeľ. Ide smerom k triednym knihám. Vyberá ich z police. Chystá sa sadnúť si k hlavnému miestu stolov, ktoré sú usporiadané k schôdzovaniu. Zbadá, od seba asi na tri metre, na stole ešte jednu triednu knihu.

„Učiteľ“ - podajte mi ešte tú triednu knihu ! “ Sadne si... „Učiteľ“ preruší svoju tému, ide asi šesť metrov smerom k riaditeľovi, dôjde k triednej knihe, zodvihne ju, nesie ju svojmu nadriadenému.

Streda: Pol siedmej preč. „Učiteľ“ sedí na svojom mieste. Je príliš skoro, aby už išiel učiť, ale príliš neskoro, aby sa niečoho chytil. Takto chodí miestna doprava...

Vo dverách sa zjaví jeden z jeho kolegov. V rukách má niekoľko hárkov. Obzrie sa. Osloví svoju kolegyňu – ktorá náhodou stojí vedľa: „Prosím ťa, roztrhni tieto dva papiere na polovičku! “ Podá jej ich. Ide si obzrieť jeden ned'aleko vyvesený menný zoznam. Otočí sa. Vráti sa. „Ďakujem.“

Štvrtok: „Učiteľ“ chytil pomôcku – a išiel na hodinu.

Triednictvo

V ruke „Nového Učiteľa“ sa zastavilo pero. Za neho sa díval, pozorujúci by si myslel, že teraz to pero vidí prvýkrát... Pred ničím rozmazane plával lesklý tlačný gombík. Pod ním len sa tušiť dala valcovitá, niekedy ako jed zelená umelá hmota. Guličkové pero.

Pochádzalo ešte z kasárenského bufetu. Svoje prvé výlety behalo po listoch kontrolných zošitov, na krídlach stíhacích bombardérov. Koniec výletov býval dvojaký. Počet strojov a predpísaných kontrol bol veľký, existujúceho personálu však malý. I keď technici viac lietali, než ich vtáky, nevládali splňať svoje úlohy. No ale nech to bolo hociako divné, zo skúsenosti už vedeli, ktorý stroj je vrtošivý, ktorý aké slabosti má – i keď na vzhľad boli rovnaké.

A vtedy, majiteľ pera, pre svoju informáciu, si vymyslel dva podpisy.

Teraz však ani jeden z nich nepomáhal. Jednoducho človek nevedel, ako, kam a kedy – sa má podpísať. „Nového Učiteľa“ tento jav udivil, a na prvých schôdzach sa veľmi čudoval, keď zo starších niektorý sa prihlásil, opýtal sa, či prázdne kolónky má vyčiarkať zľava zhora napravo, alebo sprava zhora naľavo? Prípadne inakšie...? Jeho údiv sa však stratil, keď jeden celý hrubý katalóg musel prepísať, lebo namiesto „marec 1959“ napísal „marca 1959“.

Učiteľský zbor, bojazlivý, naklonený k byrokratickým činom, ale hlavne jeho vedenie, vždy si vymysleli svoje „dôležité“ pravidlá, ktorými ukázali zelenáčom pod štyridsiatkou – že sú nikto.

Bolo veľa vedľajšej roboty. Bolo treba napísať osobný plán – dokonca na stroji – o tom, že v nastávajúcom školskom roku kedy, čo, ako, s kým bude robiť pedagóg, ako bude seba kontrolovať, ako si napraviť svoje chyby, ktoré objaví napríklad presne v januári... Nesmel zabudnúť vymenovávať ani to, že toto všetko robí podľa predpisov príslušných štátnych, ministerských, stranických, krajských, okresných,... orgánov.

I keď tento postup po počiatkových niekoľkomesačných trápeniach bol veľmi pohodlný, „Nový Učiteľ“ s ním ani kúsok nesympatizoval. On bol privyknutý na štýl svojho otca, ba starého otca. Oni nevyžadovali mnoho slov, žiadne písomné záväzky, ani navrhovanie zvýšenej pracovnej iniciatívy (z príležitosti takého a onakého výročia)...

Spomínal si, ako jeho starý otec raz, vlažný letný večer, keď sa stmievalo, podíval sa na nebo, a potichu skonštatoval: bude pršať, treba doviezť seno. Chytili tyče a „doviezli seno“.

Bez plánu, existujúceho na papieri.

Bol plán – v hlave, v chcení, v pracovnej morálke.

Minulosť vyvierala cez zádumčivé hnusenie sa, a na pol štvorcovom metri hnedého povrchu stola ešte tam bola stopa od plánu triedneho učiteľa, a od ďalších takých – onakých hlásení, plánov, žiadostí a výkazov.

„Nový Učiteľ“ práve tým sa chcel zaoberať, že napíše žiadané poradie: aké knihy si preštuduje v nasledujúcich mesiacoch – keď sa pred ním vynorila jeho nevýhodná pozícia, a tušenie, z nej vyplývajúcej budúcnosti.

Toho času mu vymedzili miesto vo vnútornom ohybe veľkého účka stolov, chrptom k oknám, čelom ku dverám, pred „predsedníckou“ stoličkou. Ideálne miesto k tomu, aby jeho majiteľ sa stal častým vykonávateľom riaditeľských myšlienok.

Teraz mal voľnú hodinu, sám si tu vyesedával vo zborovni, kde bol ťažký pach. Už veľa nad tým rozmýšľali, či tá stará podlaha, či guma na nej smrdí...

Pozbieral sa a prevandroval cez susedné poloodchýlené dvere do malej miestnosti učiteľskej knižnice, aj tam na samý koniec dlhého, súknom zakrytého stola. Považoval za sprosté a nedôstojné podobné skrývanie sa svojich kolegov – ale niekoľkokrát už aj sám doplatil na svoju pýchu, preto začínal odkladávať svoje dôstojné ľudské pocity.

Práve v vhodnú chvíľu...

Počul, ako sa otvárajú dvere do zborovne. Pod krokmi vŕzgala podlaha. Chrchlanie, mrmlanie. To je jeho starý, chorľavý kolega... Ešte vysoko si cení vlastné vedomosti, skúsenosti, aj autoritu má veľkú, ale je zdrevnatený, už dávno sa vzdal toho, aby sa postavil proti nezmyselným veciam. Len potichučky, ironicky sa im vysmieva.

Jeho kroky sa približujú, komótno kukne do knižnice. Prázdny predný priestor ho pravdepodobne presviedča, že tu nikto nie je. Prechádza sa ďalej v zborovni. Vŕzga podlaha, a odrazu – rachot! Potom sa uzavierajú dvere zborovne.

Vyjadril svoj názor – konštatuje existenciu faktov „Nový Učiteľ“, a už mu bolo jasné, prečo je v zborovni občas taký smrad.

Prešiel obed, poobede mal voľno.

„Nový Učiteľ“ už niekoľko týždňov sa chystal na huby, ale vždy mu do toho prišlo niečo. Buď sa zabával s rozvrhom hodín, alebo musel odcestovať domov. Čo sa dá robiť...

Ale teraz má čas, krásne svieti slnko. Lenže už nerastú huby... konštatuje vecne jeho manželka, ktorá s ním už aj tak na takú túru ísť nemôže, už očakávajú potomka.

Príručka však poskytuje nádej. Podľa nej huby rastú celý rok. Učiteľ sa pustil smerom k nálezisku, o ktorom dávnejšie počul. Po dvojhodinovom výlete už zaostávali kričky, vyzdobené jesennou svietivou žltou a horiacou červeňou.

V strmom brehu zvädnuto, žlto, v trsoch visela tráva.

Nebude tu už nič.

Ani nebolo.

Len výhľad bol pekný z vrška kopca, a rozpustené modré čiary v pozadí budili nové myšlienky.

Ochladilo sa. Po neúspešnej túre bez nálady prišiel domov.

Pochytil sa aj so svojou manželkou. Za vrch, ktorý nebol naskrutkovaný na zubnú pastu.

Jeho manželka mu vynadala do všelijakých pedantov...

Na druhý deň s radosťou zbadal, že jeho trieda si ukladá noviny. Hodí sa to do zberu.

Nová akcia, nové body, nové záväzky budú splnené.

Na konci hodiny kludne vstúpil na chodbu.

Potkol sa o riaditeľa, ktorý vplyvom blížiacej inšpekcie chodil po triedach.

„Pod'te naspäť ! Čo je v týchto skriniach ?! Novinový papier ?! “

„Taký neporiadok !“ – hrmotal riaditeľ ešte aj na chodbe. Žiaci bojazlivo odskakovali...

„Keď im toto dovoľíte, deti sa vám vyserú na hlavu !“

„Neviem, čo by vám na takúto skriňu povedala vaša žena ! “ ...

Bolo ráno. +12 °C. Prichádzal autobus miestnej dopravy. Učiteľa do neho strhli. Ešte bolo voľné miesto – na chvíľu - . Nesadol si. Chytil sa. Autobus sa dal do pohybu.

Nad tichým šumom dve rozhodné ženské hlasy hovorili o ničom. Zdravotné sestry. Ešte desať minút a od nich závisí osud zo štyridsiatic ľudí.

Vo štvorke, kde dve a dve sedadlá sú oproti, s namaľovanou pusou, dôstojne sedia tretiačky.

Bolo ráno. +8 °C. Prichádzal autobus miestnej dopravy. Učiteľa do neho strhli. Ešte bolo voľné miesto – na chvíľu - . Nesadol si. Chytil sa. Autobus sa dal do pohybu.

Na jeho preplnenej chodbičke neznámy sa opieral o neznámeho. Na okraji jednej dvojky sedela sebavedomá dáma. Vedľa nej – pri okne voľné miesto.

Bokom – sedia druháčky. (Nie každá.)

Bolo ráno. +4 °C. Prichádzal autobus miestnej dopravy. Učiteľa do neho strhli. Ešte bolo voľné miesto – na chvíľu - . Nesadol si. Chytil sa.

Vedľa neho sedeli prváčky. (Nie každá.)

Bolo ráno 0 °C.

Učiteľ vystúpil z autobusu. Kráčal vo valiacom sa lenivom dave smerom ku škole.

Pred školou, na chodníku, na schodoch – odhodené papiere.

Nezdvihol ich.

O k t ó b e r

Pre „Nového Učiteľa“, ktorý na inom pracovisku by už ani nebol novým, október bol zvláštnym mesiacom. Práve naopak významným, než ako by si to človek predstavoval. Bol zvláštnym tým, že nebol významným. I keď v tomto mesiaci sa narodil, také ozajstné, voňavé, farebné zážitky sa k nemu neviazali. Nie, že by si nepamätal na jesenný deň, keď na poli s otcom pálili suchú kukuricu po zbere úrody, alebo škrípanie lisu. Neskoršie sem patrili aj začiatkové vysokoškolské internátne dni. No, i tak, október nemohol súťažiť s morom veľkonočnej púpavy, ktoré utláčalo zelenú trávu, ani s mäkkými vianočnými vločkami.

Vždy v ňom bol kúsok úzkosti.

Aj teraz.

Ráno „Nový Učiteľ“ mal taký pocit, že mal by sa udobriť s jeseňou. Mohol by sa s ňou prefíkane pohrať. Napriek svojim rokom nenápadne by mohol triblovať s hrdzavým kobercom chodníka. Nemal však na to čas, musel sa ponáhľať do školy. Šľapal na listy. Nie tak, ako pred niekoľkými dňami poobede. Pravda, vtedy aj listy boli iné. Ako dlaň. Päťcípe. S manželkou sa prechádzali v úzkom parčíku. Len tak, zo zvyku.

Prichádzala zákruta, slepá ulica. So šikmým chodníkom. Ľudia tu radšej chodili po ceste. Aj tá je samá jama, zablatená, so štrkom, ale aspoň rovná.

Koniec slepej ulice uzatvára zadná stena krčmy, ale chodci tu vedia prefrknúť , riskujú, že stúpia do „niečoho“.

Nová zákruta. To je už „cieľová rovina“.

„Nový Učiteľ“ rozmýšľa, aký pocit je byť otcom, a vstúpi do prúdu žiakov. Ako každý deň, aj teraz musí pribrzdiť a dumá, prečo chodí rýchlejšie, než títo. A keď oni si to môžu dovoliť, prečo by si to nemohol dovoliť aj on. Ešte viac spomalí.

Ostatné je už šablónovité. Vylezie na vonkajších schodoch, oľutujúc obzerá rozhádzané papiere, smeti, tresnú mu pred nosom dvere, otvorí ich, obzrie sa, pridrží ich – prichádzajú za ním. Medzi dvoma dverami podíva sa napravo cez okienko do tesnej izbičky vrátnika. Vrátnika tu niet, a obyčajne aj školník chýba. V miestnosti najčastejšie stojí niektorá upratovačka a prekladá hromady novín.

Kontrolovať žiakov – pôsobí na ňu sprostou, takže radšej takto prekladá veci z jedného miesta na druhé, tvári sa, že má robotu. Za druhými vchodovými dverami stojí službukonajúci žiak. Stojí, ale radšej by sa stal neviditeľným. Ani on nemá moc k svojej úlohe – upozorniť viac, než štyristo svojich spolužiakov, aby si precvičovali utieranie nôh.

Zo vstupnej haly vedú nové schody – do zborovne.

Tieto prichýlia službukonajúceho učiteľa.

So šesťmetrovou vzdialenosťou dozorný vyjadruje, že nie je tu dobrovoľne, že nevychutnáva svoju pozíciu, nemá ani úmysel trýzniť práve prichádzajúcu mládež.

Svoju, na zaplkanie nemožnú úlohu sa snaží zľahčiť tým, že vylezie na druhý, prípadne na tretí schod. Na niektorých prvákov to aj zapôsobí, ešte sa aj pozdravia. „Dozorný“ o pol siedmej aj odzdraví, o trištvrte na sedem už len hlavou kývne.

Kýva aj svojim kolegom, z ktorých aspoň desiatu s ľútosťou sa ho spýtajú: „slúžiš?“ Prikývne a rozmýšľa – večer do piatej, do šiestej, ho ešte čaká dlhá „šichta“ – celý týždeň.

Z toho väzenia ho vyslobodzuje raňajšia rozhlasová relácia.

Túto päť, desaťminútovú reláciu počúvajú väčšinou učitelia, koniec koncov autorom je vždy jeden z nich. Vlastne len bol, kým nevymámili od riaditeľa, aby sa mohli deliť so žiakmi. Takto vznikla nová funkcia. Jeden z učiteľov sa stal zodpovedným za to, že členovia SZM v daný deň odvysielajú správny program. Program, ktorý vyhovuje.

A začínal sa deň. Za dverami odpovedali...učitelia.

„Nový Učiteľ“ jednu fľašku niesol cez veľkú prestávku do kabinetu, kde sa schádzali na kávu tí, ktorí ho občas s kamarátskym slovom vítali.

Gratulovali mu k synovi a on im nalial hlt nápoja – symbolicky, vyhovárajúc sa, že to ostatné nasleduje poobede, po schôdzi. S tým aj prešli na inú tému. „Zasvätení“

vedeli, že hlavným bodom bude symbolické odhlasovanie rozdelenia peňazí, čo dostali za zemiakové brigády.

Každý nazlostene si dušoval, že on „si svoje povie“ !

Keď je pekné počasie, a učiteľ má šťastie – nič sa nedeje - , tak zber zemiakov je výlet. Hlavne pre takého učiteľa, ktorý sa o nič nestará, ide sa porozprávať ku svojmu kolegovi, prípadne na huby do lesa, a pred odchodom si naplní svoju veľkú pripravenú tašku triedenými zemiakmi.

Keď však vo veľkom suchu stojí za chrbtami detí, tak doma denne si môže prať šaty. A keby pršalo, tak za pár týždňov môže zahodiť svoje topánky, ktoré si kupoval hlavne na túto akciu. Slovom tak, či onak, všelijako je pohodlnejšie po dvanástej sa postaviť pred zrkadlo, napraviť si kravatu, a odísť domov.

Začínala sa schôdza. Ako vždy, kopili sa otrepané, nikdy nevyriešené, väčšinou umele vymyslené „otázky“, nad ktorými sa mohlo hľbať celé týždne, vždy bez ďalších výsledkov. Niektorí škodoradostní učitelia ironicky nadhodili niektoré na hlavu postavené témy. Druhí zasa to nepochopili, chytili sa ich a veľkou snaživosťou „analyzovali“ ich varianty. Opäť iní, skúsení, vzdali sa svojmu osudu, a ospanlivo, so sklenými očami, ťažkými mihalnicami čakali, kým ručička hodínok prejde cez večernú šestku.

Nakoniec asi aj riaditeľ vyhladovel, lebo zarazil jalové diskusie a začal:

„Súdruhovia, je tu ešte jedna maličkosť, ktorú každoročne veľmi rýchlo, vždy šikovne vyriešime. Ako viete, peniaze za zber zemiakov každý rok dávame do spoločného fondu. Z neho pokryjeme výdavky na výlety a oslavy.

Hlasujme. Kto súhlasí ? “

Všetci súhlasili,...ktorí nechodili na pole.

Ktorí hltali prach, tí nie.

Nasledovali presvedčujúce hovory riaditeľa, potom predsedu ROH, a nová výzva: „Hlasujme znova ! “

Niektorí učitelia, stojaci pred dôchodkom, teraz už menili na „áno“, a niektorí sa zdržiavali.

Nasledovalo nové presviedčanie. Nieкто si vymyslel, aby koloval menoslov, a nech všetci hlasujú písomne.

Potom znovu nasledovalo: „Hlasujme znova ! “ – s nejakými vzrušenými, ale nezrozumiteľnými výkrikmi.

Keď potom počet opozície klesol na štyri, vyzvalo vedenie „Nového Učiteľa“, aby zdôvodnil svoj postoj.

On začal tým, že nehlasuje tak pre peniaze, ale nepovažuje za spravodlivé, k práci primerané – rozdelenie odmien. A toto si myslel skutočne vážne. Nefajčil, nepil, ročne tisícky ušetril, tisícky obetoval na darčeky druhým.

Nakoniec, keďže ako dieťa dlhšiu dobu strávil v liečebnom ústave – naivne vošiel do jedného návrhu, aby peniaze dali na dobročinné účely. Naivne, lebo ako ihneď vyšlo najavo, riaditeľ si to myslel, ako iróniu.

„Nový Učiteľ“ vtedy už stál sám. Ani si ho nevšímali, každý sa zberal, kto s radosťou, kto so zlosťou.

On smutne myslel na svoje dve fľašky, ktoré si oddychovali v jeho taške:

„Lepšie miesto máte vy tu.“

Niesol ich „domov“...

Pri kontrolách inšpektor najčastejšie si nechá napísať v dvoch paralelných triedach kontrolnú prácu, nechá si spočítať úspešnosť v percentách a učiteľa, ktorý má horší výsledok – „zjazdí“. Ten potom napíše malú slohovú prácu o tom, ako bude úspešnejší, neskôršie niekoľkokrát o tom – či už je úspešnejší ?

„Učiteľ“, ihneď začiatkom roka mal na druhý deň zastupovať svojho kolegu – v paralelnej triede.

Ešte nepreberali nič- hovoril zástupca riaditeľa.

V triednej knihe ale prvá látka už bola zapísaná.

Učiteľ išiel do triedy. Jeden zo žiakov náhodou mal so sebou zošit, potrebný na druhý deň. V zošite bola zapísaná predchádzajúca látka - iná, než v triednej knihe.

Učiteľ sa prispôbil. Večer vybudoval „most“ medzi prebranou látkou a medzi látkou predpísanou v tematickom pláne.

Druhý deň odučil tú hodinu. Úspešne.

Tretí deň referoval – svojmu už prítomnému kolegovi – o prebranej látke.

„Nebolo treba !“ – hovoril ten.

„Minulý rok, v rámci krúžku už sme prebrali celú látku. Teraz niečo píšem do triednej knihy – a iné preberám.“

„Preto som žiadal zástupcu riaditeľa, aby túto triedu pridelil mne.“

S c h ô d z a

Padali kvapky dažďa. Padali listy zo stromov. Padali vločky snehu.

A takto sa vystriedali aj deti.

„Nový Učiteľ“ sa začal rozpúšťať v tomto večnom šialenom kolotoči. Už nebol nový, a ešte nebol učiteľom. Niekedy, dosť často, cez hodiny – keď sa ponoril do vysvetľovania látky – zabudol na listy, zabudol na vločky, zabudol na únavu, a

v jeho mozgu rad za radom sa vynárali súvislosti, nápady. Predtým veľa sa učil, veľa čítal, veľa rozmýšľal.

V takýchto chvíľach zasa sa cítil všeobecne vzdelaným, a od uctievania rozmazaným inžinierom. Vymenovával zaujímavé príklady, rozdával svoje skúsenosti.

Chytil sa možnosti chvíle, ako ospanlivý človek opakujúcich sa horúčkovitých drienot zlej noci. Tieto okamžiky netrvali dlho. V triedach skoro bez výnimky bolo vyše tridsať žiakov, a i v najlepších triedach bolo vždy 2, 3 „osobností“ – ktorým chýbali aj základy inteligencie. Títo záдумčivým pohrdaním prijímali všetko, či sa ich to týkalo, či nie. Paradoxne ešte najlepšie bolo, keď si našli nejaké „zamestnanie“ pre seba, vtedy aspoň nevyrušovali svojich spolužiakov.

Inžinier u nich vyšnul zo svojho inžinierstva, ale aby neprerušil tému, a náladu hodiny, zvíťazil nad vlnou krvi, ktorá sa mu tlačila do mozgu a dotiahol, ukončil vysvetľovanie. Bol zvyknutý odvádzat' za svoj plat plnohodnotnú prácu.

Medzitým strašne trpel. Vedel, čo z takých žiakov bude. Niekedy bol veľmi blízko k tomu, aby jediným úderom päste rozbil tú starú rozheganú, na zeleno natretú kreáciu, čo nazývali stolom, a aby tým bez konca uškierajúcim sa bezočivcom tresol obrovské zaucho.

Bolestivo si uvedomoval, že vedenie školy sa neodváža prísne zasiahnuť, a že za týmto často sa ťahajú ešte „vyššie záujmy“. Nemohol sa opierať ani o spoločnosť tried. Akí pasívni boli na svojich schôdzach učiteľa, tak pasívne prijali ešte aj dobrí žiaci neposlušné činy svojich spolužiakov, ktorí vyrušovali triedu.

Z učiteľských schôdzok sa dali rozlišovať rôzne typy a stupne.

Predovšetkým boli plánované a neplánované schôdze. Schôdze – ako každý pohyb v živote školy, bolo treba plánovať. Boli zodpovední, ktorí dopredu si vymysleli, prípadne niekedy od ďalších zodpovedných dostávali pokyny, aké problémy sa budú objavovať, aké problémy sa budú musieť objavovať... Pred Vianocami, alebo po Prvom máji. Všetko to si vymysleli, prečítali z plánov predchádzajúcich rokov, rozšírili, naklepali na stroji, pripísali k nim mená nových „zodpovedných“, aj budúci termín diskutovania – a vyvesili to do zborovne. Aby zapadalo prachom. Časom počet plánovaných schôdzí narástol na 66 za jeden rok. Schôdze vyplňovali poobedia vo štvrtkoch.

V druhom rade potom boli schôdze typu „toto si povieme poobede“. Tieto boli zákonite štvrtkové doobedňajšie. Začínali o 12,30, a vyrastali na 30 až 40 minútové stretnutia z 10 minútových operatívnych porád pred triednickými hodinami. Začínali otázkou: „čo je na dnes plánované?“. Ich stred bol poznačený záujmom: „kto nie je triednym?“. Ich koniec sa blížil keď zaznel oznam: „povedzte ročníku 19.. – že ...“ od učiteľa, ktorý viedol výcvik brancov, a „poobede sa stretávame“ – od riaditeľa.

Na prvú otázku neodpovedal priamo nikto, ale patrilo sa ísť k príslušnej tabuli, vyhládať príslušný vyvesený papier a prečítať už vopred známy obsah. Sedieť blízko k takejto tabuli znamenalo skoro také zamestnanie, ako sedieť blízko ku dverám, alebo ku telefónu.

Druhá otázka bola ešte viac nepríjemná. Osoby, čo prichádzali do úvahy, neboli ani triednymi učiteľmi, ani funkcionármi – čo často chodili na rôzne schôdze, a v týchto prípadoch mohli ísť zastupovať svojich kolegov, zadarmo, alebo namiesto obeda mohli počúvať prednášky právnikov, gynekológov, strážcov väzňov, alebo iných „odborníkov“.

V treťom rade sa dali rozpoznať doobedňajšie schôdze, ktoré pripravovali tie obedňajšie akcie. Termín týchto prípravných schôdzí pripadol väčšinou na veľkú prestávku. Dali sa charakterizovať jednak výrokom: „súdruhovia, keďže sa už dlho nestretáme“, jednak nespokojným mrmlaním kolegov, ktorí si obľúbili čiernu kávu.

V štvrtom rade sa objavovali – ráno o siedmej „výnimočné schôdze“, a prípravné schôdze, ktoré pripravovali ďalšie prípravné schôdze.

Tieto typy sa od seba nie príliš líšili. Najlepšie sa dali rozlišovať časom trvania.

Všetky tieto prejavy „Učiteľ – Neučiteľ“ si už viackrát premyslel, a usilovne ich zapísal – pretože už mal na starosti aj kroniku – v nádeji, že to bude podozrivé inšpektorovi. Samozrejme, aj v tomto sa zmýlil.

Aj inšie štvalo „Učiteľa“. Jeho trieda, zložená z 36 chlapcov nedosahovala dobré výsledky. Navyše, minule vynechali viac než dvesto hodín za týždeň. Zbytočne potom vysvetľoval riaditeľovi, že brancov zavolali na lekárske vyšetrenie...

Teraz pred schôdzou, jeden z neobľúbených kolegov, ktorý sa chystal prevziať si jeho triedu, doporučoval mu, radil mu, ako má nechať prepadať štyroch, piatich žiakov. Prehľadná taktika...

Najviac ho však zlostilo, že dotyčný radí, i keď o obsahu danej učebnej osnovy nemal ani poňatia.

Medzitým schôdza sa prekotila do svojej druhej polovičky. V ušiach však ešte tam blúdilo, ako ozvena, dobre známe: „prepáčte súdruhovia, keď chvátam v témach, alebo keď niečo opakujem,...ale mal som veľa starostí“.

Potom nasledovalo: „skontrolujme splnenie predchádzajúcich uznesení“.

A spustila sa lavína:

- treba sprísniť dozor, treba zaviesť nové formy vyučovania, treba navštevovať cudzie hodiny, treba sa porozprávať s funkcionármi, učiteľ pred hodinou nech si prekontroluje nedostatky, prístroje, triedu, pripravenosť detí, nech to všetko zapíše do zošita, nech to všetko hlási a prednesie, treba vychovávať morálne vlastnosti osobného života, diskusné príspevky treba vyhotoviť z osobných zážitkov, treba zozbierať peniaze na noviny, treba spolupracovať s vynálezcami, treba napísať kontrolné práce, treba pripraviť stužkovú, treba obnoviť výzdobu školy, treba vyhodnotiť exkurzie, zastupovanie treba písať takto a nie onak, častejšie treba využívať spätný projektor, atď., atď.

Už aj riaditeľ sa unavil, aj načrtnuté témy sa minuli, a tak nasledovala výzva:

„Súdruh Ospalý máte slovo! “

Súdruh Ospalý v polospánku počuje svoje meno, vystrašene dvíha svoju hlavu spoza haldy kníh, ale susedia mu nepomáhajú. Konečne ho napadne, že mal pripraviť diskusný príspevok. Mrmle si niečo, a začína čítať z pripravenej brožúry. Neskoršie súdruh Smutný filozofuje nad využitím pracovného času, potom súdružka Švitorivá je nútená prerušiť tajné opravovanie písomiek, aby oboznámila učiteľský zbor s obsahom 11.-eho krajského obežníka, s tým, kedy bude celoštátna súťaž zberačov zemiakov - alebo tak nejak...

Každý spí, kto so zatvorenými, kto s otvorenými očami.

„Omylom“ otvorí dvere upratovačka. Aj ona by už chcela ísť domov.

Na poznámku riaditeľa každý sa pohne, každý je až príliš hlasný, rozradostený.

Ešte súdruh Aktívny sa pokúsi získať bod – s vyhlásením: „je málo domácich úloh“, ale už sa stmieva a schôdza nezadržateľne sa dostáva do poslednej svojej tretiny: Kľúče od šatní treba dať na vrátnicu, v piatok 3.G nedostala noviny, na chodbách po zbere papiera je neporiadok, žiaci nenosia mydlo, žiaci fajčia, žiaci nezdravia, žiaci... učitelia sa zobudia, lebo k ich ušiam sa dostanú záverečné akordy: žiaci nenosia plášte, žiaci nenosia papuče, žiaci rozhadzujú smeti...

Večeru ešte stihnem. Pripravím sa na zajtrajší deň. Mám čas ešte aj na spánok. Ale na inšie nie.

O týždeň sa všetko opakuje...

„Nový Učiteľ“ mal starosti. Na začiatku, v prvom polroku ho nechali na pokoji. Teraz ho však so všetkým zaťažujú. Práve ho poverili – ako tajomníka vedeckotechnickej spoločnosti – aj prípravou a vedením slávnostnej jubilejnej schôdze. Predseda, a riaditeľ išli na inú, krajskú schôdzu.

„Nový Učiteľ“ napriek tomu, že nie tak dávno tu nastúpil, prežil už tu veľké množstvo schôdzí. Jeho spolupracovníci na všetkých predvádzali dlhé - dlhočiské diskusné príspevky a referáty. S veľkou vážnosťou, svätými výrazmi tváre.

Urazil by som ich, nevážili by si ma, keby som to len odbil – myslel si „Nový Učiteľ“ a pred schôdzou venoval celé poobedie a celý večer príprave správy a budúceho plánu.

Aj ich napísal – na stroji – tu je to tak vo zvyku.

Druhý deň konečne prišiel termín. Skončili vyučovanie. Prišli spolupracovníci. Poslušne, skrotene.

„Nový Učiteľ“ sa zdvihol, aby začal svoju reč, otvoril si ústa – keď sa k nemu „pritúlila“ jedna jeho pôvabná kolegyňa:

„Tak sme si mysleli, že podpíšeme papier – a je to hotové...

No nie? ... aj tak, “starý” tu nie je ...

S ú t' a ž

Známa slepá ulička, ktorej koniec prechádzal pri krčme do úzkej medzierky, a tak predsa zaistoval prechod ku škole, neskvela sa s nijakými sympatickými výhodami, a predsa do určitej miery bola osobitá. Tu len súkromné domy stáli – dosť natlačené na seba. Neboli ani pekné, ani škaredé, ani veľké, ani malé.

Päť zvláštnych vlastností mala táto ulička. Astry na dvoch hriadkách v jednej záhrade, veľké červené zahraničné auto pred garážou ďalšieho domu, krivo vyasfaltovaný chodník, na ktorom sa opäťky opotrebovali do šikma, jedna kólia, a jedna sympatická žena s ukludňujúcim výrazom.

S kóliou už pred dvoma rokmi uzavrel „Učiteľ – Neučiteľ“ diplomatické priateľstvo. Pomalšie to išlo so ženou. Stále sa minuli pred zákrutou, pri ďalšej ulici. Podívali sa na seba – len tak, v pohybe. „Učiteľovi“ sa táto bytosť javila ako známa, ale nevedel ju kam zaradiť.

Raz potom sa jej pozdravil, „teta“ sa odzdravila – a po niekoľkých rokoch sa stretli pri prijímaní žiakov do prvého ročníka.

K začiatku ulice patrila ešte jedna pamiatka. Toho času v druhom meste, mladý inžinier za rána so záujmom sledoval masu, ktorá sa valila do výskumného ústavu, a potešil sa, keď videl známeho. Porozprávali sa, s chuťou išli do práce.

Koniec cesty bol v prítomnosti. Viazala sa k nemu myšlienka: „aká nepríjemnosť ma dnes prekvapí?...“

Aj iné sa pozmenilo. Medzičasom sa v rodine narodilo aj dievča. Štvrtá osoba do izby.

Konečne dostali aj byt. Na konci mesta, na siedmom poschodí. Aspoň už nebolo potrebné predvádzať artistické čísla, keď človek chcel prejsť izbou.

Toto pohodlie však malo nevýhody. Hlavne veľkú stratu času. Kým z predošlého miesta cesta do práce trvala 12 minút, teraz minúty treba čakať na výťah, (pokiaľ funguje...) 10 minút na zastávku, 10 na cestovanie, a keďže autobus nechodí podľa pracovnej doby, ďalších 15 minút sa stratí. Dvakrát denne.

Bolo to veľmi nepríjemné aj pri brannej súťaži.

Vedenie školy už pol roka žilo v horúčke. Obvyklé schôdze sa predlžovali skoro o ďalšie hodiny. Raz nadšenými, inokedy obavami plnými, ale najčastejšie chvátavými, vedome vyrábanými problémami.

Riaditeľ rozdelil hlavné funkcie. Ich noví nositelia ďalej komplikovali situáciu. Objavovali novšie a novšie prekážky, novšie a novšie žiadosti. Vytvárali ďalšie a ďalšie menšie funkcie.

Ostatní učitelia pasívnym odovzdaním trpeli situáciu a s triaškou očakávali, kedy do nich udrie blesk, čím ich poveria...

Vplyvom nejakej záhady len sa vlnili s masou, ale konkrétne úlohy ešte nedostali.

„Nový Učiteľ“ nebol chvátavý, ani rozkričaný, skoro vychopil situáciu, nepodnikal prudké kroky. Podľa vedenia teda na také „zodpovedné“ miesta sa nehodil.

Prebiehala posledná veľká prípravná schôdza. Niektorí vzrušene vykrikovali, mudrovali – iní urazene šepkali. Vrteli sa, hľadali niekoho, kto by ich urážky vypočul. Zasa iní svojimi päťami podopierali svoje ťažké mihalnice.

Riaditeľovi prišlo na um, že nemajú fotografa, ktorý by zvečnil celú súťaž. Skúmal menoslov, ale nenašiel „správneho“ človeka. „Novému Učiteľovi“ prišli na um jeho služobné cesty. Děčín, Praha. Jeho výlety do Piešťan, do Ašu, k Beckovmu hradu, do Tatier. Raz v Tatrách, vykračujúc na mohutných balvanoch, plecniak mu poriadne ťahal ramená. Nadával sám na seba, že ku svojmu aparátu vláči so sebou aj širokouhlý, ale ešte aj jeden ťažký 300 milimetrový teleobjektív.

Obdivoval krásne štíty, krajinu, ktorá v diaľke splývala s modrastou hmlou. A nadával sám na seba.

Vtedy na jednej skale – akoby jedna hnedá škvrna sa pohla! Potom už len fotografoval, a fotografoval. Kamzíkov. S 300 milimetrovou „mašinou“.

Teraz však to všetko nemal napísané na nose, a sám sa neprihlásil, lebo zo skúsenosti vedel, že tu každá robota sa snúbi s nepríjemnosťami.

Nemal to spraviť...

Skupina žiakov nemala ešte vedúceho – prišli na to, a riaditeľ už aj vymenoval „Nového Učiteľa“ na túto funkciu. Ten si preglgol, a potom ešte raz, lebo riaditeľ s poznámkou: „na to nestačí kus“ – prehodil tú funkciu na jedného ďalšieho učiteľa. Ten, i keď bol sympatický, mal len o to viac zásluh, že bol straníkom, a tak nedostal do svojej prvej triedy 36 chlapcov, ale 21 dievčat, ktoré poslúchali.

Cez nasledujúce tri dni potom „kus“ mal veľmi pohnutý osud, a nakoniec mu prisolili funkcie štyroch ľudí.

Štvrtok okolo obeda skontroloval ozdobné zástavky, chodil po meste pre olej do pochodní, maľoval značky na asfalt pre nástup, skúšal prvky ceremoniálu s vybranými žiakmi.

V piatok ráno behal, ako posol, oboznamoval prichádzajúcich, kde sa majú prihlásiť a kreslil zabudnuté orientačné tabule.

S poznámkou, že má cenu osobného auta – mu prideliť jednu vysielaciu. Pomocou nej mal udržiavať kontakt medzi školou a členmi horskej služby, ktorí boli pridelení k jednotlivým stanovištiam.

Táto úloha mu nebola nesympatická, veď cez vojenskú službu sa zoznámil s každou súčiastkou týchto prístrojov.

Len to nevedel, nemohol vedieť, čo členovia horskej služby už dávno zistili – že jeden, dva z prístrojov majú svoje „muchy“. A oni vyberali, ako prví...

Nasledovalo pobehávanie, hľadanie „nezatieneného“ miesta, krúcanie gombíka hĺbky modulácie, - kým mu tajomstvo prezradili. Poobede oznámil príslušníkom polície, že pre daždivé počasie sa neuskutoční pochod súťažiacich mestom.

Zháňal učiteľa, ktorý nebol nikde a teda nedoniesol na otvárací ceremoniál platňu s hymnou.

Večer strážil dvere kultúrneho domu pred spodinou mesta – ktorú prilákali zvuky diskotéky.

Medzi týmito činnosťami sa našli dve voľné hodiny. Čakať na jednom mieste je to veľa, ísť domov – málo... Našlo sa riešenie, prechádzka, s večerou v staničnom bufete. O polnoci boľavou nohou, hučiacimi bubienkami, štiplavými očami – už bol doma.

V sobotu ráno už pred šiestou museli byť na svojich miestach. Zabezpečovali vystrojenie jednotlivých stanovišť. „Nového Učiteľa“ – pretože „nemal žiadnu funkciu“ – poveril riaditeľ aj pomáhaním pri budovaní cieľa. Prišiel teda na svitaní a vymeriaval miesta kolíkov.

Po tejto práci pomáhal svojim trom kolegom spočítavať body. Po vypočítaní výsledkov tie sa museli aj hlásiť, a kým členovia „výpočtového strediska“ išli po svojom „Nový Učiteľ“ sa vrátil na svoje pracovisko do „usporiadacej komisie“. Prečo by teda neprijal ešte naviac pomáhať pri vybaľovaní darčiekov, pri kontrole akustického zosilňovača... A fotografovať záverečný ceremoniál.

Tieto udalosti majú tri pamiatky:

- Fotografický krúžok tento film nikdy nevyužil, ani jeden obraz sa z neho nespravil...
- K slávnostnému obedu, z riaditeľov, náčelníkov, predsedov, tajomníkov tridsať členného čestného predsedníctva sa dostavili len niektorí. Aby sa obed nevyhodil, dodatočne pozvali aj učiteľov, ktorí boli na dosah.

„Nový učiteľ“ obdivoval svoju kolegyňu, ktorá jednou rukou držala tanier pri naberaní polievky. On sám však polievku nechal tak. Od únavy sa mu triasli ruky.

- Po mesiaci skončili školský rok. Tí, čo pracovali pri usporiadaní súťaže – dostali odmenu.

Zodpovední za jednotlivé „pracoviská“ štyristo korún.

Aj „Nový Učiteľ“ dostal ... dvesto korún.

V prvých rokoch „Učiteľ“ nechápavo obzeral svet okolo seba. Pre neho to často nemalo logiku, ale nejako uznával, že on je tu len „amatérom“.

Neskoršie sa už aj tu obkukal a získal potrebné „vedomosti“. Už dokázal predbehnúť mnohých svojich spolupracovníkov – a túto svoju schopnosť si už dokonca uvedomoval. A vtedy sa začal čudovať.

S jedným svojim kolegom vždy ako prví išli na hodiny, svoju prácu svedomito vykonával.

Využívali ho – ale pri rozdávaní uznání a odmien vždy ostával v strede, dokonca nižšie.

Úprimne sa divil. Toto nechápal.

Teraz mu však svitlo:

Pre svoju nespokojnosť môže on sám:

Dobre, viac pracuje, než priemer, než s čím sa počíta, než čo sa od neho vyžaduje – než čo v jeho zadelení sa odmeňuje...

Š t ú d i u m

No, celkom sa dá jesť táto kapusta, myslel si Učiteľ. Pred niekoľkými minútami ešte sledoval skupinu svojich spolupracovníkov. Po jednom už každého z nich poznal a vedel už aj to, ako reaguje celok, tá masa, ktorá sa neskladala z jednotlivcov, ale z celku. Zo tridsiatich piatich učiteľov, asi z piatich kancelárskych žien, a z upratovačiek.

Obyčajne ráno o deviatej sa poskladal obraz. Nadávajúc, nespokojne – po jednom prichádzali učitelia. V ich pamäti ešte mali čerstvé stopy nedávno oslavované vianoce a nasledujúce pracovné dni. Práce mali dosť, ale väčšinou také, čo aj doma, kľudne by mohli robiť. Preto väčšinu z nich štválo toto povinné stretnutie – a veru keď spočítali dni letnej dovolenky, soboty, ba niekedy aj nedele strávené pri pracovných povinnostiach, nevychádzalo tých zákonných 40 dní...

Učitelia si vtedy „naložili“ cudné, priateľské, sviatočné masky – a slabé úsmevy posielali jeden smerom k druhému. Vypočuli si úvod schôdze, a každý podľa toho, aký bol šikovný, ako bol vybavený, snažil sa, ukryť v niektorom zabudnutom kúte školy, a tam si nájsť prácu alebo zábavu, pretože nanútené hodiny sú strašne dlhé...

Dvaja – traja zatým varili kapustu – na vyhni kováčskej dielne, alebo v kancelárii – na plynovom variči.

Zamestnankyne kancelárie obyčajne od tejto činnosti sa „skromne“ odtiahli. Výsledok vždy meškal, ale keď už to nikto neočakával, zavolali „kolektív“ rozhlasom.

Vtedy niekoľkí už jedli, iní zasa hanblivo obchádzali kotol. Neišli ihneď dopredu, aby nevyzerali ako hladní, ale príliš ani nezaostávali, lebo aj to bolo nepríjemné. Väčšinou totiž nebolo dosť tanierov, inokedy dosť lyžíc a v týchto prípadoch nešťastná obeť najskôr smutne a nemohúčne ňuchal omamnú vôňu kapustnice – neskoršie však sa dostal do poľutujúceho stredu pozornosti. Tí, čo sa už krmili, mu navrhovali rôzne fantastické riešenia, čo bolo ešte horšie.

„Nový Učiteľ“ však už aj v tomto mal dosť skúseností, a teraz už spokojne vychutnával horúcu polievku. Dobrá, ale drahá bola táto polievka. Zvyčajne totiž prerušovala dovolenku medzi dvoma sviatkami, a cena lístkov – domov a späť – bola 90 Kčs – a jeden stratený deň.

Bolo treba ju teda poriadne vychutnávať ! ... Šťastie, že učiteľka fyziky s materinskou starostlivosťou mu prikladala do taniera celkom chutné sústa.

Medzi dvoma srknutiami patrí sa vypiť aj glg vína – hlavne keď sused sa už nudí, a dvíhaním pohárika si štopká svoj čas.

Je už aj novší učiteľ, jeho pozoruje teraz „Nový Učiteľ“. Nováčik sedí medzi vykravatovanými vo svetri a silou mocou sa snaží odstrkávať od seba ponúknuté poháre.

Je v ťažkej situácii, konštatuje „Nový Učiteľ“.

„Ako ja, pred desiatimi – pätnástimi rokmi...“

„Ešte sa drží, ešte je to on sám...“

„Kto vie dokedy?...“

Hrozné, ako stratí seba časom človek – myslí si niekde vo vnútri „Nový Učiteľ“ a pomyslí si na svoj index.

Na svoj druhý index, ktorého kolónky napoly sú vyplnené cudzím písmom.

Ako keby sám mal vstúpiť do cudzieho tela.

Cudzím písmom, lebo k technickému diplomu ho nútili ukončiť aj pedagogiku – dialkovo, po sobotách – ale na zápis, na tento „prepych“ už ho nepustili – i keď aj na to sú zákony...

Skoro dva roky, skoro každú sobotu cestovať do krajského sídla je dosť namáhavé – hlavne pre človeka s mladou rodinou. Najhoršie však je to, že prednášky, ktoré tam odzneli, mohli by byť napísané, rozmnožené a odoslané poslucháčom, ktorým by stačilo chodiť na konzultácie a na skúšky...

Ovšem vtedy mnoho prednášajúcich by nemalo činnosť – a vedľajšie príjmy.

Pre „Nového Učiteľa“ látka nebola ťažká. Biologický a psychologický materiál poznal ešte z gymnázia a z osobnej čerby. Tieto látky boli väčšinou aj zaujímavé, a často rozhýbali od učiteľovania pomalé rozumy. Lenže nedávali žiadne konkrétne rady, ako sa má učiteľ správať, keď žiak takto, či inakšie reaguje...

Táto ohromná práca navyiac – ktorú praktickí ľudia nepoznajú – má aj svoje výhody, aj svoje nevýhody.

„Nový Učiteľ“ za výhodu považoval získanie skúseností, i keď najčastejšie boli záporné.

Vtedy naivne ešte nevedel, že úspešní ľudia takéto skúsenosti nepotrebujú – a opačne.

Najkrajšie boli návraty domov – na jeseň, v sprievode farebnej kopcovitej krajiny. Ohromne sa blyšťal potok trblietajúci pri ceste a čisto modrá obloha, aká sa v meste nevidí, lebo ju zakrýva dym komínov.

Tento krásny zážitok len raz pokazil jeden „kolega“. Poverili ho, aby prednášal „didaktickú techniku“. Bol hrdý na svoje laboratórium, rozklepal sa, keď niekto sa blížil k niektorému prístroju a ako „dôsledný učiteľ“, „ohromne sa pripravil“ k svojmu postu, ku ktorému sa nevedel postaviť. Namiesto praktických ukážok diktoval teóriu, rozdelenie, zaradenia, - a písomné úlohy dával svojim kolegom.

„Nový Učiteľ“ si to aj veľkou precíznosťou vypracoval, ale „dôsledný učiteľ“ nachádzal chyby: „sem musíte nakresliť šípku“, „pred týmto odsekom netreba vynechať riadok“, „neviem, či vám mám dať jedničku“, atď., atď.

A tak „malý človek“ vo „veľkej funkcii“ zapísal jedinú dvojku do indexu „Nového Učiteľa“...

Tieto intenzívne duševné kultivovania občas znamenali aj telocvik.

Po jednej skúške v sobotu „Nový Učiteľ“ si mohol vybrať. Večer od pol siedmej dostať sa domov až nadržanom o druhej – vlakom, alebo skúsiť autostop, pretože viac autobusov v ten deň už nešlo

Zvolil si to druhé.

V obleku, s kravatou, aktovkou v ruke, darmo mával šoférom, nikto nezastavil. Raz mal nádej. Z poznávacej značky prepychového auta, ktoré sa blížilo od jedného nemenej prepychového reštauračného strediska, zistil, že sa blížia juhoslovanskí robotníci, najatí kanadskou firmou na stavbu v meste, kde on býva.

Dvaja cudzinci sa rozvalovali na širokých sedadlách, ani si nevšimli mladého československého inžiniera, ktorý sa práve unúval získať si svoj druhý diplom.

Prečo aj, veď ani jeho vlastná vlasť ho nepovažuje za dost' dôležitého k tomu, aby mal auto...

V záujme svojho zdravia však teraz sa môže prechádzať... Tridsať kilometrov...

Prestavil si kroky na rytmické pohyby, a ešte si aj vychutnával ťažkú vôňu, ktorá prúdila z tmavého lesa. Spokojne si vychvaľoval svoju povahu, že ráno si obul tie ľahké, pohodlné, pružné topánky.

Pri zotmení sa dostal k známej križovatke, odkiaľ viedla cesta k malej kúpeľnej osade. Onedlho sa stretol s malou skupinou turistov, ktorí ani nie príliš sa snažili tváriť – že nie sú prekvapení... Istotne si pomysleli na Neviditeľnú légiiu – pokiaľ o nej voľakedy niečo čítali...

Pozdravili sa a každý išiel svojím smerom.

Zotmelo sa. Cestu len výnimočne osvetlilo sem-tam nejaké auto. Zastaviť ani jedno nezastavilo.

Ako by to dopadlo, keby niekto mal tu nejaké ťažkosti ?... Lepšie je si na to ani nepomyslieť – usudzoval „Pochodujúci Učiteľ“.

Možno rodičia mojich žiakov tu pri mne fičia...

Na toto aj Mesiac sa tak zahanbil, že len nos si vystrkával spoza tmavých oblakov.

Košľa už bola mokrá, trenírky sa lepili, vlasy už držali spolu – ale aspoň chladili.

Šlo by všetko, ale pod vložkami v topánkach sa hlásili dve diery – pod päťou. Na to doplatil krásny kapesník, ktorý už roky spal vo vnútornom vrecku saka. Roztrhaný, dostal sa pod pľuzgiere – ako onuca. Dokončil svoju panskú kariéru...

Ťažký, mäkký, rytmicky kĺzajúci šuchot sa nechal tušiť v noci, na druhej strane cesty ! Obišiel učiteľa, komu ihneď zimomriavky behli dole po chrbte.

Bleskovo si uvedomoval svoju nemohúcnosť v slepej tme. Snažil sa nezmeniť svoje tempo, aby neprezradil svoju reakciu. Stiahol si krk, napol si svaly.

Podľa cesty už sa nemohol orientovať, už len ten pás sa videl ako menej tmavý – čo nezakryli nad cestou kopce, alebo prehýbané koruny stromov.

Vždy nenávidel nemožných ľudí, čo vždy si drankajú, sú odkázaní na druhých, nie sú pripravení na udalosti života. Preto síce mal vysoký krvný tlak, ale vo svojej taške nosil viac užitočných maličkov. Ani teraz teda nerobilo ťažkosti, zadost'učiniť starým pudom, vytiahnuť a potichučky otvoriť vreckový nožík. Bol to maličký, hanblivý statok proti prípadnému medveďovi, ale lepší než nič.

Baterka ostala doma... Nepočítal s nočným výletom. Skúška sa pretiahla.

Bol to prvý termín, a navyac skúšajúceho nazlostili. Našli sa, čo ho chceli „podplatiť“.

„Novému Učiteľovi“ – ktorí si mysleli, že ho poznajú, a že sú múdrejší – už neraz naznačovali, že „nevie“ učiť. Lebo nekričal na žiakov.

Avšak on sa vedel učiť, a svoju metódu snažil sa deťom odovzdať. O to už nemohol, že snahu im požičať, alebo prideliť nemohol. Aj teraz, pred chvíľou, kým jeho kolegovia zrušene zisťovali zo svojich rečí, čo nevedia a mrmlali si definície, raz pred oknom, raz nervózne pochodujúc po chodbe, dlhými krokmi – on sedel a celkom úspešne sa snažil nemyslieť si na látku skúšky.

Po jednom vychádzali znechutené líca, rozširujúc malé horory – kým „Nový Učiteľ“ sa dostal na rad.

Sadol si. Odpísal si otázku. Potom s obvyklou metódou – rebríkovite načrtol odpovede. Pri jednom vymenúvaní jeden pojem sa mu vytrhol z pamäti. Vynechal si pre neho na papieri miesto. Žiaľ ani neskoršie si nespomenul, len na silné žmýkanie skúšajúceho, ktorý keď zbadal voľné miesto – prešiel na túto tému.

A tým skúšajúci „prehral“. Cesta totiž viedla k stresom, čo podmet skúšania silno držal vo svojich rukách. Viac kníh už čítal, čo napísal Selye.

Jednička je v indexe. Index v taške. Taška v ľavej ruke – a v pravej ... otvorený nôž.

Neprišiel medveď, ani vlk. Len ďalšie pľuzgier.

Snažil sa, napnúť si chodidlo šikmo, nestúpiť ani na prvý, ani na druhý pľuzgier, ale výsledkom bol len tretí, štvrtý, piaty pľuzgier...

Už o tom teoretizoval, že si nájde nejaké seno – ale bolo mu ľúto sviatočného obleku. V myšlienkach uskutočnil hlbokú analýzu všetkých ľudských problémov – prichádzajúc k ťažkým záverom.

Aký význam tieto teraz mali...? – Žiadny.

Cieľom boli asi štyri poháre, naplnené silnou sódomou vodou, a jedna posteľ.

Cieľ sa splnil – v noci okolo druhej hodiny.

Nič inšie už nebolo potrebné...

Nie pri každom návrate domov bol „Nový Učiteľ“ spotený...

Bola zima. Horský prechod zavial sneh, vietor. Vznikla menšia lavína a cudzí motorizovaní turisti z nepozornosti, z neposlušnosti zahatili cestu.

„Nový Učiteľ“ so svojim kolegom sa snažili dostať sa domov z prednášky – kým môžu.

Nemohli. Museli si zvoliť obchádzku, iný smer. Šesť hodín šmatlali v nekonečnom rade, ktorý sledoval snehový pluh pozastavujúc sa na každých dvadsiatich, tridsiatich metroch.

Šťastie, že kolegovo staré auto sa dobre držalo.

Konečne prichádzal lepší úsek. Široká, štvorprúdová cesta, tenká vrstva ľadu – ale silný bočný vietor, a ľad aj pod snehom.

Drobné vločky udierali do skla, v duši ochladzujúc vnútorné ovzdušie.

Cez zaparené sklá slabo presvitali špinavo biele okraje snehových závejov. Oproti občas začali blikať dve jasné bodky. Zosilneli, zmizli.

Znova sa približovalo svetlo. Zosilnelo sa. Už bolo pri nich... ich malé auto začalo klzať, a hodilo sa krížom cez cestu doľava.

„Nový Učiteľ“ si všimol, že obidvoma rukami drží okraje sedadla, a že kamión pri nich prešmykol bez toho, že by sa ich dotkol. Mal výhodu jedného dôležitého okamžiku...

Tretia myšlienka konštatovala, že tieto šmyky sa nedajú ubrzdiť, nech hovorí – kto chce – hocičo.

Štvrtá sa premenila na rozpačitú otázku:

Má to všetko význam ?

- unavovať sa za takúto cenu ...

Učiteľ je nazlostený. Zle sa cíti.

Fľaša od oleja je vytiahnutá na okraj kredenca. Chýba jej zátka.

Na stole nôž. Na ňom prischnutá nátierka – od rána.

V detskej izbe na zemi rozhádzané hračky. Tapeta je potrhaná.

Je chorý. Napcháva sa liekmi, ale chodí pracovať. Teraz poobede je sám doma, chystá sa do postele.

Zvonia ... !

Zhodí zo seba deku, ide otvoriť. Tučná, stará žena sa pchá do chodby. „Kontrola bytov“ – loví v kabelke, a nejaký cetlík ukazuje. Učiteľov rozum pracuje ako blesk.

Kradnúť chce ? ... napovedajú videné kriminálne filmy. Mám ju „vykopnúť“ ? ...

Potom si uvedomuje svoje telesné dannosti – a dá prednosť reálnejším myšlienkam: „Nech sa páči...“

Tučná pani sa kotúľa smerom k WC. „Len to nie“ - myslí si učiteľ, lebo ho napadne, že ich štvorročná dcéra často zabúda spláchnuť.

Dáma vkročí, zasvieti, svojim telom upchá dvere, meravo sa díva do misy.

„Hm“ - vyjadruje sa. Vycúva. Kotúľa sa nezadržateľne ďalej.

„Chvála nebesiam“, „zázrak“ – konštatuje učiteľ.

*Čo môže ?... „Plechovým ksichtom“ prežije návštevu spálne, aj kritiku o čistení var-
iča.*

*Nazlostene, ale s úľavou zatvára chodbové dvere. Má to po ceste. Odbočí na
WC. Zapaluje svetlo.*

... V odtoku jeden „výstavný kus“ pláva.

P r á c a

Keď kalendár sa otočil na rok 1983, „Nový Učiteľ“ podnikol niekoľko nočných výjazdov do Bratislavy, do „vzorovej školy“. Ako inokedy, aj teraz nasilu. V noci o jednej, sotva po trojhodinovom spánku vstával, štyridsať minút šľapal na stanicu, čakal na špinavej, chladnej chodbe v prievane, vyšplhal sa na zmeškaný rýchlik. Drkotali sa mu zuby vo zle vykurovanom kupé.

Nadránom došli na miesto jeho predchádzajúceho pracoviska. Tu sledoval, či v lavíne ľudí neuvidí aj známeho človeka... Neprišiel nikto.

Pozoroval malé záhradky, ktorých bolo čoraz viac. Medzi 7. a 8. hodinou došli do „hlavného mesta“.

Najskôr musel absolvovať niekoľko vzorových hodín – vo vzorovej škole. Cez tieto mal dosť času si všimnúť, že vo vzorovej triede vzorovej školy tak isto sa nájde odhodnený papier, ako „doma“, že vyučovanie aj tu prebieha tradičným spôsobom. Ich prednosťou je len to, že každý učiteľ má vlastný písací stôl, ba aj niekoľko kubických metrov vlastného priestoru.

Neskoršie on musel predviesť vzorovú hodinu. Aj sa na ňu pripravil so všetkými predpísanými ceremóniami. Zaplatila na to skoro jedna polovička jedného zošita, jedno poobedie a nasledujúci večer.

Napísal celú fiktívnu roľu: to hovorí učiteľ, to hovorí žiak, toto sa opýta žiak, takto odpovedá učiteľ, takto reaguje učiteľ,... takto, onak, teraz, takto, vtedy,... s presnosťou na minútu.

Vedel, že tento cirkus bude prevrátený triedou a realitou života po niekoľkých minútach, nuž, ale – toto od neho vyžadovali.

Mal ohromný úspech – jeho zošit. Od radosti si zabudol vypýtať aj pečiatku na potvrdenie, čo mu zaistilo zľavu. Už z mesta bežal späť – aby nemusel z vlastného vrečka platiť celý lístok, v období – „keď sa vyučuje zadarmo“...

Dostavil sa aj 3. máj, 1983, keď „Nový Učiteľ“ aj oficiálne sa premenil za Učiteľa. Strčil si dokument do vrečka, ktorý čierne na bielom potvrdzoval, že Učiteľ je „výborne spôsobilý“ učiť.

Ešte mu v ušiach doznievala rada jedného dobromyseľného skúšajúceho – z chodby: „máte dobrú prácu, ale jej niektorým myšlienkam v dnešnom svete neporozumejú. Berú to ako vyrývanie. Aj ja som na takéto doplatil...“

Hučaním v hlave, ale s radosťou sledoval prebúdžajúce sa leto, mihajúce pred oknami vlaku. Koniec veľkým námahám – predstavoval si.

Už skoro zabudol na „Dokument“, o ktorom na jednej prednáške počul, a ktorý sa objavil v roku 1976, v malom množstve, len pre vyvolených. Vtedajším pohľadom obsahoval „hriešne“ myšlienky, skoro poburujúce výplody.

Noviny a televízia ešte dokazovali, že všetko je veľmi krásne – a Dokument už hovoril o tom, že obsah vyučovania aj so svojimi metódami je už zastaralý.

Tieto poburujúce myšlienky preborili ľady, a začiatok letných prázdnin Učiteľ už trávil v krajskom meste. V internátnej izbe. Medzi poschodovými posteľami, s niekoľkými kolegami.

Jeden z nich dokonca vlastnil aj drahý zahraničný holiaci strojček...

Počúvali prednášky o novinkách zahraničného a tuzemského priemyslu. Potom nasledovali novšie prednášky o metódach. Niektoré boli aj zaujímavé, ale zrejme všetky užitočné..

Všetko to, pri toľkých výhodách malo len jednu chybičku krásy. Za prednášajúcich vybrali väčšinou starých, uznaných učiteľov, ktorí ani zďaleka neboli presvedčení o správnosti toho, o čom mali presvedčiť poslucháčov. Ani zďaleka tak dobre nepoznali podstatu predmetu, ako „Noví Učitelia“, ktorí teraz končili doplnkové pedagogické štúdium, ale ktorí naproti tomu tu museli plesnivieť tiež.

Aj toto je charakteristické, ale nie výnimočné v živote učiteľov.

Keďže hodiny – už niekoľko storočí – sa vedú šablónovito rovnako, a šablónovité je aj rozmyšľanie vyučujúcich – po prednáškach mali nasledovať skúšky. To je celkom zaujímavý, ale tiež šablónovitý jav, ktorý sa dá dopredu predpovedať. Treba vychádzať z tých podmienok, že – prekážky každý musí zdolať; - učitelia sa naučili od žiakov správať sa, a to veľmi prirodzene, ponížene, s pocitom viny imitujú – keď ich nadriadený im to umožňuje, - ďalej, že aj skúšajúci je človek, aspoň smerom k sebe, a tak na skúške je zvedavý na to, čo sám sa krvopotne tak - ako nabíľoval. (Hlavne, keď na prednáške, s papierom v ruke, niekoľkokrát sa pomýlil – a poslucháči ho museli opraviť...)

Čo šialenstvá si človek vymyslel, to aj realizuje – tvrdí jeden starý citát. Prečo by teda po ústnych skúškach nemohli nasledovať aj písomné ? O to viac, že učitelia nikdy proti ničomu neprotestujú... Zvykli si nato, že sú „všemohúcimi“ nad žiakmi, a teda že aj nad nimi sú všemohúci...

Čo by sa prihodilo, keby materiálom týchto tém boli „otázky“ – čo ináč by mali vypracovať úradníci z krajských inštitúcií ? Dve muchy – na jednu ranu. Aj sa stalo...

Učiteľ si ešte ani neoprášil nohavice, a už si mohol vybrať z vypísaných úloh. Vybral si tematický plán technického kreslenia.

Noviny, určené pre masu, ešte vždy o tom písali, že plány sa prekračujú, v Hospodárskych novinách ale sa už objavili ostré škriepky o tom, koľkí vedúci pracovníci nemajú potrebné vzdelanie, a že ani absolventi škôl nemajú potrebné znalosti. Niektorí obviňovali učiteľov, iní pasivitu detí a ich okolia.

Nech už bola táto ďalšia úloha Učiteľovi aj nesympatická, ale tešil sa, že vidí súvislosti. Začal teda písať svoje tretie dielo.

Zbieral rôzne články, ktoré sa sem-tam objavovali vo vážnejších časopisoch. Študoval domáce a zahraničné články o pedagogike, psychológii, teórii systémov a informácií. Vyhľadával, budoval súvislosti. Veľa špekuloval, ako má predniesť svoje myšlienky. Keď ich bude vysvetľovať, tak sa rozťahajú, zakryjú konštrukciu celku. Keď ich prednesie stručne, tak mnohí neporozumejú celku. Keď ich prednesie stručne, tak mnohí neporozumejú častiam a tým ani celku.

A konečne – komu to má písať ?

Predpokladal, že jeho práca by poslúžila len tým jeho kolegom, ktorí sa zaujímajú o novinky, ktorí ešte majú dosť síl, ktorí ešte chcú niečo dosiahnuť.

Alebo pre seba – ako zhrnutie niekoľkých súvislostí...

Prípadne – ako dôkaz toho, že má ešte kus mladíckej energie, že dokáže ešte rozmýšľať...

Na obsah, usporiadanie práce, nedostali žiadne odporúčania. V jeden sivý všedný deň sa však objavilo tlačivo z krajského úradu. Zvolávali elektrotechnikov. Keďže riaditeľ sa nikdy nelenil, keď mohol vyslať – bezplatne – svojich učiteľov, alebo žiakov na takéto nezáživné akcie, vyslal sem – dvoch strojárův medzi nimi aj Učiteľa. Ten vedel, že táto akcia nie je pre neho, ale aspoň popozera obchody, a aj tak, - proti vetru sa nedá...

Sedeli teda v hale, tichou nudou žmurkali, sledovali prednášajúceho, ako celý text vlastnoručne píše na tabuľu, aby sa naťahoval čas.

A prednášajúci vtedy odrazu len načrtol aj obsah „záverečných prác“. Hodilo sa to aj pre strojárův !

Podľa toho najprv treba zaujať stanovisko k riešenému problému. Učiteľ to aj splnil: - prečo už ich nenechajú na pokoji ?! – veď nedávno skladali skúšky z tejto témy !

Prečo nedostali tie plány už aj oni ?! – ako v Čechách ! Prečo noviny tvrdia, že „nová koncepcia“ je zabezpečená ?! – keď skutočnosť je iná !

Potom načrtol súvislosti a podoprel ich príslušnými článkami. Načrtol stručne minulosť, potom prítomnosť, potom poznatky, ktoré sú k dispozícii. Medzi nimi oboznámenie aj s teóriou systémov a s teóriou informácií.

Neskoršie analyzoval časti systémov, človeka hlavne z hľadiska jeho nervovej sústavy. Učiteľa – ako naňho predpisy navešajú rôzne povinnosti, a ako to biologická skutočnosť ukazuje. Žiaka. Okolie. Súvislosti. A poučenia, ktoré sa z nich dajú odvodiť.

Všetko sa dalo pochopiť na základe zákonitostí, ktoré sa vzťahovali na informácie, ktoré spájali časti systému.

Všetko súhlasilo s pravdami, ktoré vyslovil už Komenský !

Avšak ukázali sa aj nové ťažkosti, hlavne v tom, že nie je ľahké uskutočniť transformáciu medzi každodenným jazykom a matematikou - tak, aby to každý pochopil.

Ďalej – celú stavbu bolo treba obmedziť hranicami, a to hranicami starého systému !

Učiteľ to spravil.

Aj si nechal zaviazať svoju prácu – za vlastné peniaze.

Tešil sa, že pochopil veľa súvislostí. Tešil sa, že niektoré „necnosti“, napríklad nesmierne schôdzovanie, prehnané požiadavky, bezhlavé rozhodnutia, ... mohol ukázať.

Obával sa, že ho nepochopia.

Cítil, že sem ešte veľa, veľa by bolo možné napísať, veľa by bolo potrebné napísať...

Po dvoch rokoch práca sa vydala na svoju malú dobrodružnú cestu. Prišiel pokyn, že sa má odovzdať.

„Vy ste blázon, niekto tam hore si z toho spraví doktorát“ – vravel jeden starý učiteľ.

„Polejte to vitriolom!“ – hovoril svojmu okoliu druhý, keď uvidel to malé dielo.

Iní bez slova sa len usmievali.

Potom nasledovala ďalšia polročná prestávka.

Až raz zavolať riaditeľ Učiteľa.

„Čítal som to, celkom dobré myšlienky sú v ňom. Aj zástupca to hovorí. Čo by ste povedali, keby sme to ponúkli, ako pedagogické čítanie?“

Učiteľ súhlasil. Môžu to skúsiť, keď to nebude znamenať ďalšiu prácu... A vyhlásil: svoje dielo písal s iným cieľom, inakšie vyzerá...

„Škoda, že nemáte ešte jeden exemplár, rozobrali by sme ho. No nič. Prelepíme ten nadpis. Napíšete na to niečo o novej koncepcii. To je teraz moderné.“

Učiteľ sa cítil, ako keby aj jeho, aj jeho prácu mierne znásilnili, ale tento pocit nebol pre neho nový, a keďže v tom bolo aj malé uznanie, kludne išiel na obed.

Prešiel ďalší polrok. Prišla inšpekcia. Učiteľ znovu sa stretol so svojou prácou, v zelenom prebale, v riaditeľni.

Aj inšpekcia odišla. Nálady sa uspokojili.

„Nepáčila sa vaša práca inšpektorovi“ – oznamoval to riaditeľ. „Ale pošlem to ešte vyššie. Poznáte súdruha ..., však?“

Učiteľ vedel, že jeho práca sa nebude páčiť nikomu z „horných“, veď práve oni sú príčinou nezrovnalostí – ktoré sa tu kritizujú. Ale aj to vedel, že táto cesta poskytuje možnosť, aby sa slovo dostalo von z tohto uzatvoreného učiteľského sveta.

Prešli ďalšie týždne.

Potom zástupca riaditeľa vrátil Učiteľovi tú zelenú knižku. V nej úradný dopis: „Ústredný ústav pre...“

„Známy“ vo vysokom postavení si prečítal celú prácu a napísal k nej poznámky. Učiteľ ich považoval za dosť zroňujúce, ale za korektné.

Príležitosť pre ne dával fakt, že práca sa nechystala za pedagogické čítanie, ale jej čitateľ to tak pochopil, tak to pre neho bolo poslané. Ostatné zapríčinila rozdielnosť medzi pedagogickou teóriou a skutočnosťou.

- Tí, čo budovali teóriu, veľa chceli od učiteľov, ale príklady neukazovali.

- Je pravdepodobné, že funkcionári, na vysokých postoch majú k dispozícii literatúru, ku ktorej jednoduchý učiteľ jednoduchým spôsobom sa nedostane.
- Aj to treba uznať, že Učiteľ nečísloval jednotlivé kapitoly a použitú literatúru tak, ako to oficiálne vyžadujú. Tento formalizmus sa mu protivil, a toho času si ani nemyslel, že jeho dielo niekedy budú hodnotiť z takého hľadiska.
- Najväčšia priepasť však sa nachádza medzi názormi týchto dvoch táborov:

Predpokladajme, že učiteľ XY, napríklad 4. októbra má naučiť 2. ročník jesť fazuľovú polievku.

XY je schopný „strávit“, že o tejto činnosti musí naklepať na stroji plán s niekoľkými kópiami. Veľkými mávnutiami hlavou ešte aj na to je ochotný, aby ku kalendárnemu dátumu pripísal číslo týždňa aj podľa školského roka. Ba, čo navyiac, ešte aj 7. kolónku vyplní. Napíše tam: tanier, lyžica, fazuľová polievka, servítka.

Pri 4. rubrike však sa mu natiahne duša. „Nedokáže pochopiť“, načo je potrebné k pojmu „jedenie fazuľovej polievky“, z druhej kolónky – ešte napísať do štvrtej kolónky: „naučiť deti jesť fazuľovú polievku“...

Vychádzajúc zo svojho postavenia, považuje to za prirodzené, veď je učiteľom, učiť má.

Okrem toho školská hodina so svojimi minútami je tak ohraničená, že čas je len na najpotrebnejšie činnosti.

S týmto zelená knižôčka ukončila svoju kariéru.

Nehľadala odpoveď, čo má byť vo 4. , alebo v 8. rubrike, ale na to, prečo práve to, či ono.

V nej chátra aj jej duša, tá vektorová rovnica, ktorá popisuje vzťahy medzi jednotlivými členmi systému – všeobecne.

Jej význam pochopil aj jej kritik. Pripísal k nej:

„prečo sa v ďalšom dostatočne nevyužíva?“

To ešte nemá tu svoj čas.

Učiteľa volajú do riaditeľne.

Tu je pomocný inšpektor. Učiteľ musí obhájiť svoju záverečnú prácu o „novej koncepcii vyučovania“.

Nie tak dávno síce práve tento inšpektor hovoril, že už je všetkému koniec, všetko je obhájené, všetko sa uznáva. Nuž ale – časy sa menia. Čo sa má obhájiť - to bude obhájené, ešte raz.

Učiteľa zoznamujú s jeho vlastnou prácou. Ako keby bola ich... Potom inšpektor položí otázku: „Ako si vy predstavujete výchovné ciele?“

Čo inšie by sa mohol spýtať ? – myslí si Učiteľ. Teraz už vie, aj inšpektor sa nudí, aj on hrá len úlohu. Začína teda rolu odpovedajúceho. Nezačne vážnu reč, nezačína polemizovať – nemá to zmysel... Len otrepané, poslušné vety ukladá jednu na druhú – aby čas sa vyplnil.

„Pripravte nám kávu“ – kričí medzitým svojej sekretárke riaditeľ. Sekretárka sa podíva do miestnosti.

„Aj dve môžete“ – upresňuje riaditeľ.

Učiteľ ešte vždy vypráva. Pritom rozmýšľa: Či títo dvaja si to myslia vážne, túto komédiu so „skúšaním“...

Zdá sa – áno.

Prichádza sekretárka. Položí na stôl dve šálky.

Riaditeľ chytí jednu. Položí ju pred inšpektora.

Učiteľ ešte vždy rozpráva.

Riaditeľ chytí druhú šálku. Usrkne si z nej.

Učiteľ ešte vždy rozpráva.

Exkurzia

Bol štvrtok. Jeseň. Blato.

Učiteľ už prichádzal zo svojej druhej hodiny, ale vzduch ešte bol sivý. Ponáhlal sa do zborovne, kde sa vymieňali triedne knihy. Práve odniesol pomocou dvoch žiakov pomôcky, ktoré využívali na predchádzajúcej hodine. Teraz sa ponáhlal, aby pred ďalším zvonením našiel ďalšie modely.

Vycikať sa už nebudem mať veľa času – pomyslel si.

„Vieš, že ty si plánovaný na exkurziu ? ...“ – začul hlas svojho spolupracovníka, ako ho minul.

„Neviem“ – odvetil, a ponáhlal sa ďalej.

Cez ďalšiu prestávku zasa mal veľa roboty, ale z niekoľkých slov pochopil, že jeho druhý spolupracovník agituje ich bývalého zástupcu riaditeľa, ktorý už je na dôchodku, ale niekoľko hodín týždenne ešte učí.

Učiteľ vedel, že nakoniec pôjde aj tak on. Poznal svojich spolupracovníkov, vedel, že keď nemajú osobné záujmy – cestovať, tak sa budú snažiť vyhovárať sa, keď inakšie nie, tak hlúpym detským spôsobom. Poznal aj bývalého zástupcu riaditeľa. Vedel, že keď môže – nehne ani prstom. A konečne, pochopil aj iné súvislosti: triedny dotyčnej triedy, ktorý je prvým istým adeptom na cestovanie, starý telocvikár, mestský funkcionár – je človekom od ktorého sa zbor hlúpo bojí. Koluje o ňom historka, že na jednom lyžiarskom výcviku vymkol svojich mladých kolegov z ich izby, kým tí sa v noci zabávali so svojimi žiačkami...

Je teda jasné – ide Učiteľ, ktorému sa protiví neustále sa vyhovárať. Teraz mu to ani nevadí. Už viackrát bol na podobných akciách so svojim starým kolegom, nič proti nemu nemá – aj nejaký nedostatkový tovar by si zakúpil...

Po ďalších obratoch spoločnosť je konečne pokope. Pondelok poobede o jednej hodiny štartuje poloprázdny autobus s budúcimi odborníkmi na výrobu papiera, ktorí onedlho maturujú. Učiteľ je mierne bez nálady, pretože v šoférovi spoznáva „známeho“, ktorého pred dvoma rokmi v Prahe „navigoval“. Nerád „naviguje“...

Opustili mesto. Šofér sa nakloní. Ľavou rukou drží volant. Pravou stláča svoje úzke čižmy, vymieňa ich za papuče. Podarilo sa...

Viac sa díva do zrkadla, než dopredu: „Žiaci stoja!“ „Žiaci si vykladajú nohy!“ „Žiaci si vykladajú tašky!“ „Žiaci pijú!“...

Žiakom je zima. Chcú, aby šofér zakúril... Niečo nefunguje. Zastavujú. Vonku šofér niečo napravuje. Idú. Dymí sa. Šofér ide von, pozrieť zariadenie.

Prichádza. Nadáva: „Všetko je v poriadku! Chceli len, aby sme zastavili!“

Už nedymí. Idú. Niekoľko minút, lebo vtedy sa ozve hrmot, ako keby celá zadná os sa odlomila!

Zastavujú. Šofér vychádza von – a vracia sa. V rukách má jednu skoro polmetrovú oceľovú rúru so závitom, súčiastku zariadenia, ktoré „je v poriadku“...

Našiel to na ceste...

Po viacerých upresneniach exkurzia došla na miesto svojho prvého nocovania. Zaparkovali na námestí. Fúkal strašne studený vietor. Deti pomaly vyskakovali z autobusu, uzimene s'ahovali na sebe svoje kabátiky. Na veľké prekvapenie Učiteľa jedného zo žiakov dvaja ďalší museli opierať, a pritom ešte skoro sa poskladal. Bol opitý. Učiteľ prekvapene sa díval, ale prepustil hodnotenie svojmu staršiemu kolegovi.

Teraz sa Učiteľove názory dokázali. V podstate skoro v každej triede sa vyskytujú „osobnosti“, čo ako sa len vyskytne príležitosť, drzo prevrátia nie len pravidlá školského poriadku, ale aj pravidlá spolunažívania medzi občanmi. Lenže skúsenejší učitelia to po jednej - druhej akcii pomlčia, kým „zelenáči“, alebo „menej skúsení“ to vyklopia – a zato – zákonite – „vyhrmia“.

Už celá skupina bola spolu. Drkotali im zuby. Pozerali a čakali šoféra. Ten chodil hore-dole v autobuse, trikrát - štyrikrát kontroloval tie isté obloky, či sú zavreté...

Nocľah mali v čudesnom hoteli, ktorý vznikol spojením viac poschodových domov. Učiteľ vytiahol svoju baterku a po krátkom blúdení v spleti chodieb a schodov konečne našli jednotlivé izby.

Nakoniec dostali aj prádlo, dokonca aj niektoré lampy sa umúdreli.

Sklá aj napriek mnohým zlomeniam, prasknutiam, hrdinsky sa držali v ošúchaných premočených okeniciach. Učiteľ do rána špekuloval, čo s nimi lomcuje, či vietor, alebo chrápanie šoféra? ...

Na druhý deň sa zberali premrznutí, bez nálady. Pozreli dve naplánované fabriky na výrobu papiera. Technológia výroby papiera Učiteľa nevedela učiť, ale už

dlhé roky učil na tomto odbore strojnictvo, takže i keď k tomu nemal oficiálny papier, hlavné úkony mu už dávno boli známe. Teraz, po rokoch vedel už aj to, prečo toho času ho jeho kolegovia tak nezištne pustili k tomuto predmetu. Učiť strojnictvo papiernikom totiž dávalo právo dvojnásobne pracovať. Okrem účasti v jednej predmetovej komisii Učiteľ sa čiastočne musel zapojiť aj do práce v komisii chemikov, a mohol chodiť na exkurzie s obidvoma.

Díval sa na stroje. Videl, ako sa realizujú idey – ktoré vyučoval. Cítil zaťaženie konštrukcií. Spokojne si uvedomoval súlad teórií a realít.

Díval sa na deti. Väčšina z nich len vykračovala v skupine, neobzerali si nič, rozprávali sa medzi sebou – o všetkom, len nie o tunajších pochodoch. V hluku výroby sprievodcu mohli počuť len tí dvaja, traja, ktorí sa k nemu úplne pritlačili. V skupine bolo viac než dvadsať žiakov.

Iný je úžitok týchto exkurzií. Zapôsobí súlad, jednotnosť objektov. Spoločné dojmy pripraví miesto neskorším záujmom. Je možné sa na ne odvolávať.

Čo bolo všeobecné: väčšia čistota v českých závodoch

Exkurziu využili aj na návštevu vzdialenej družobnej školy. Náladu detí od večernej diskotéky nezmenšovala ani návšteva terezínskej pevnosti.

O knedliach, ponúkaných na večeru, Učiteľ si spomenul na inú exkurziu:

Pred rokom, s druhým kolegom, boli na inej, na južnej trase. Na noc sa zastavili v jednej malej dedinke, kde bol cieľ zajtrašej návštevy – jedna malá fabrička.

Zhodou okolností odtiaľ, z tohto pohostinného kraja pochádzal jeden zo žiakov. Pozval celú triedu na večeru. Aj s učiteľmi, aj so šoférom.

Hrdý otec najprv lámanou slovenčinou vysvetlil, koľko tisíc paprikových sadeníc majú už pod fóliou, potom naplnili niekoľko pohárov na víno čerešňovicou, a aby ukázal príklad, jeden si ihneď vypil.

Prestreli stôl, ako na svadbu. Na dvadsaťcentimetrových „mrňavých“ ražniach medzi plátkami cibule a slaniny sa striedali červenkasté kúsky mäsa, veľké ako dlaň. „Jaj, ja to nevládzem pojesť“ – rozplakával sa kolega, čomu Učiteľ sa veľmi potešil, lebo už aj on nad tým dumal, čo má spraviť s nemožnými porciami. Uľavene vzdychol. „Dajme si to napoly“ – navrhol. Keď dostal odpoveď, sa zarazil. „Ty sa len o druhého nestaraj“. Tak stiahol polovicu z jedného ražňa.

Iný cieľ ležal na východ.

Poriadne ani nezaparkovali, keď sa objavila jedna dobre vyvinutá mladá žena a predstavila sa. Učitelia sotva spoznali svoju bývalú tenučkú, horľavú, plačlivú žiačku.

„Myslela som, že môj bývalý triedny príde“ – vravela – „no nič to...“ „Zavolala som aj moju kamarátku. Objednali sme si miesto vo vinárni. Aj liter pálenky sme kúpili. Tu bývame, neďaleko.“ Predstavovanie bolo zvláštne, ale pozvanie prijali – najesť sa niekde museli.

Vo vinárni bývalá žiačka dostala náladu. Bez prestávok vyprávala vždy pikantnejšie a pikantnejšie žarty. Len tak poletovali „odborné výrazy“ – cudzie pre učiteľské uši...

Obidvaja pozvaní – mimochodom už dávno po vojenskej prezentačnej službe – len sedeli, červenali sa, a platili nové a nové fľaše vína.

Nijako nepochopili, čo vlastne sa od nich očakáva.

Neskoršie, keď sa už chystali spať, aj starý kolega len si hmkal, kýval si hlavou potichučky – pravdepodobne nie len vplyvom finančného vývoja situácie.

Inokedy boli v Kopřivnickom múzeu Tatry. S obdivom pozerali to množstvo krásnych zhmotnených myšlienok. Učiteľ cítil, že musí pohladit' tú „805-ku“ o cestovaní ktorej ako dieťa tak veľa čítal...

Jeho najkrásnejším zážitkom však bola návšteva jeho bývalého pracoviska. Aj teraz by sa tam posadil v miestnosti výskumného ústavu, kde ako snaživý inžinier sedával, plný nádejami.

Nezmenilo sa nič. Len dvaja jeho bývalí spolupracovníci majú už sivé vlasy. Len omietka padá zo stropu. Len sú viac pracovne napratané – prístrojmi.

Len čas odletel.

Jeho viacerí priatelia už sú kandidátmi vied.

Ich pracovné prostredie je jeden ošúchaný stôl, niekoľko políc, obchádzanie hald prístrojov.

Ako by som mal rozprávať o ocenení práce vedcov ? ... uvažuje Učiteľ...

Ale ihneď by sa k nim vrátil...

Učiteľ bol navštíviť svoju matku.

Vystúpi z autobusu. Nadýchne sa zo sviežeho tmavého vzduchu. Skoro cez štyri hodiny držal svojho syna na svojich kolenách. Vedľa neho taký istý osud mala jeho manželka s ich dcérou – školáčkou. A nad nimi, naklonený – cesnakové oblaky rozširoval jeden omámený cestujúci.

Prebil sa cez dav. Tí ešte nevedeli, že situácia je beznádejná. Darmo sa tlačia, sedieť nebudú.

O niekoľko metrov ďalej je voľnejšie, len jeden opitý leží na asfalte. Obídu ho. Deti ho obzerajú.

Zvalil ho pivo – vysvetľuje im Učiteľ.

Idú k zastávke miestnej dopravy. Autobus – pravdaže pred piatimi minútami odišiel...

Čakajú.

Vysoký chlap sa k nim približuje. Široko kráča. Tacká sa. Zastaví sa u nich. „Diskutujú“.

Učiteľ sa vedľa neho dá do pohybu.

„Prechádzame sa, ako dvaja Taliani“ – konštatuje potešene opitý. Trik vyšiel, opitý sa prilepil k inej skupinke. Učiteľ sa vrátil ku svojej rodine. „Prechádzame sa, ako dvaja Taliani“ – cituje vážne jeho manželka, a polhodiny je im z toho veselo.

Prichádza autobus. Manželke s deťmi sa dostane miesta. Učiteľ sa chytí držadla.

Človek – zavesený vedľa neho – sa naňho s dôverou usmeje: „Vítam ťa – poručík !“ Manželka začudovane sa poďíva. Učiteľ kývne hlavou.

„Ihneď som vedel, že si od vnútornej služby !

„Ja na to mám nos !“

Zvalil ho rum...

Aktivita

1986. Učiteľ za niekoľko dní už bude mať 37 rokov. Teraz sú tomu štyri roky, že majú aj záhradu. Predtým, pri prechádzkach sa dostali sem, na kopce. Na niekoľko minút si sadli. Do trávy. Dívali sa – ako v údolí, na malých parcelách pracujú ľudia, rýpu zem, vyzdvihujú svoje nástroje z veľkých drevených debien. Na niektorých parcelách už stáli aj malé chatky.

Aj spolupracovníčka Učiteľovej manželky tam pracovala. Spomínala, že je tam ešte jedno voľné miesto, ale nechce ho nikto, je také zanedbané, opustené.

Za niekoľko mesiacov potom sa uvoľnilo aj ďalšie miesto. Jeho bývalý majiteľ sa vzdal bez boja...

6. júna Učiteľ – spolu so svojou manželkou – išiel si obzrieť ich „záhradku“. „Záhradku“ – ktorá sa vôbec nepodobala na záhrady z jeho detských rokov, ale ani na záhradky, čo odvtedy videl. Polovica parcely bola na vodorovnom teréne – zarastaná až do výšky pliec lopúchmi, veľkými ako lavór. Druhá polovica bežala do kopca, na ktorom sa trápili zle vyživované stromy a plané kríky. Obidve polovičky mali neskoršie jednu spoločnú vlastnosť: päť fúrikov ich hornej vrstvy dávalo tri fúriky štrku, s kusmi ako päste.

No po piatich dňoch už bola „porýľovaná“ – čakanom – plocha, dlhá tri kroky.

Za necelé dva roky neskoršie, 20. apríla 1985 Učiteľ – so svojou manželkou – začal kopať základy, pre pivnicu. Zasa len čakanom, s dôverou a dobrou náladou. Pri mnohých „povinnostiach“ mu neostal čas, aby si získal nových kamarátov, ktorým by on pomáhal, tak aj on chodil – po práci – hľbiť základy len so svojim synom. Chlapec chodil ešte len do škôlky, nepáčilo sa mu neustále triediť kamene z vyhádzaného štrku, piesku, preto sa vopred dohodli v šiestich fúrikoch za deň.

5. októbra bola hotová aj deka na pivnicu.

V druhom roku stavebného povolenia, v nasledujúcom roku teda bolo treba už len chatku postaviť – z dreva. Avšak situácia sa skomplikovala. Cez jar chcel lekár

Učiteľa vypísať z práce pre vysoký krvný tlak. Už s tretím liekom experimentovali, ale jeho stav sa len zhoršoval. Denne pociťoval ostrú bolesť pri srdci. Natol'ko, že pri maturitách, keď ku svojim dvom voľným hodinám mohol prirátať aj obedňajšiu prestávku – znovu išiel na EKG.

Znovu ho chceli vypísať.

Prichádzajú už prázdniny, vtedy si oddýchnem – povedal. Ani sám nevedel, prečo? Ved' už dávno mu bolo známe, že takáto obetavosť sa nevypláca. Ale takto bol zvyknutý, nikdy nešetril seba.

A skutočne. Prichádzala schôdza. Jedna z posledných. A na schôdzi riaditeľ vyzval Učiteľa: „vyberte si, cez prvý a druhý, alebo cez druhý a tretí týždeň pôjdete?“ ... dohliadať na brigádujúcich žiakov...

Riaditeľ to pokladal za také prirodzené, že to ani nepovažoval za potrebné, vopred sa o veci porozprávať, povypytovať sa učiteľov, či neplánujú niečo cez svoju zaslúženú, zákonnú dovolenku...

Pravdaže, je možné sa postaviť proti takýmto rozhodnutiam, ale takýto prepych pre príslušného učiteľa môže znamenať za rok aj mínus desaťtisíc korún. Asi toľko prinášajú hodiny navyše, nad ktorými je riaditeľ neobmedzeným pánom.

Takto potom v sobotu Učiteľ si dobre polial záhradu a v nedeľu 29. júna už stál v prievane na peróne železničnej stanice. Po dvoch hodinách meškania sa dostavil rýchlik – natrieskaný.

Učiteľ veľa cestoval. Zo skúsenosti vedel, že postávajúci v natrieskaných vlakoch často si myslia, že „vlastníci“ voľných miest, ktoré sem-tam sa vyskytujú, stoja medzi nimi – naťahujúc si svoje údy, a preto sa ani nevypytojú, či to miesto je voľné? Takýmto spôsobom aj teraz si mohol sadnúť.

Dozerať na žiakov však nebolo možné.

Každý išiel, kde ísť mohol, alebo kam ho príval ľudí tlačil. Konečne, po hodinách, došli. Prišiel aj delegát fabriky. Vykračovali, vláčili svoje ťažké batohy, obzerali široké ulice, a došli aj druhýkrát. Do internátu.

Učiteľ ubytoval deti. Mierne mu bolo zvláštne, že sa dostali na jednu chodbu chlapci aj dievčatá, ale bol rád, že celá akcia prebehla pomerne rýchlo. Len jedno dievča si to rozmyslelo, a na konci prideľovania izieb chcelo inde bývať, než pred desiatimi minútami. No aj toto sa dalo zariadiť.

Nasledoval dohovor s predstaviteľom fabriky. Ten zdvorilo si vypočul, že namiesto 60 žiakov – sľúbených v dohode – prišli len dve tretiny tohto počtu. Keď však Učiteľ sa spýtal: kedy, o ktorej, a kam majú ísť na večeru – pretože v dohode ponúkali aj celodennú starostlivosť – na čele predstaviteľa fabriky sa objavili vrásky. Večera nebola ani vtedy, ani neskoršie. O stravu sa postarali, ale len vo fabrike – vzdialenej na 20 km – počas pracovnej zmeny.

Druhý deň, o dve ulice ďalej, už ráno o piatej štartoval podnikový autobus. Po raňajkách a opakovaní bezpečnostných predpisov – deti už aj pracovali. Čistili haldy jahôd. Spočiatku sa im práca páčila. Aj sa najedli lahôdok. Neskoršie však prišlo

rozčarovanie. Prepravky nie a nie, nechceli sa naplňovať . Kilogramy prepočítané na koruny nestačili ani na večeru. Pracovali teda ďalej otupené, bez nálady, ako keby už desať rokov stáli pri páse.

Učiteľ išiel za vedúcim odborom – informovať sa o ďalších povinnostiach.

U plešivého starého pána slabé podkožné vankúšiky svedčili o blahobyte. Jeho útulná kancelária bola v tichom kútiku závodu. Dve jej okná sa dívali na vonkajší svet cez malú kvetinovú záhradku. Steny, kde by ostali prázdne, zakrývali diplomy, plynúce z danej funkcie.

Učiteľ s horkosťou porovnával pomalé pohyby vedúceho so svojimi behmi, keď medzi dvoma hodinami chce predchádzajúce pomôcky uložiť a nové vyhľadať, a ešte chce stihnúť aj tú malú miestnosť...

Porovnával tunajšie hlboké koberce s ošúchanými, vetchými smradľavými gumenými pásmi, ktoré pokrývali podlahu zborovne, a ktoré voľakedy dávno asi vyzerali ako červené...

Stihnúť tú malú miestnosť nie vždy sa darilo. Teraz však má času dost. Stojí v rohu tejto miestnosti. „Starý pán“ si ho ani nevšima. Zamestnajú ho dve dievčatá. Teraz končili učňovku, na niekoľko týždňov by chceli prísť do práce. Ich tenké blúzky sa zdúvajú a ony zmätene sa chichúňajú. Starý pán, ako osa na motúzi, hmýri sa okolo nich.

Už sa dohodli na všetkých možných i nemožných, zbytočných a bezvýznamných detailoch – a predsa sa nevedia rozlúčiť...

Konečne...

„Je potrebné, aby ste sa tu zdržiavali, dozerali na deti, aby pracovali. Podľa toho budete dostávať výplatu. Svoje veci si môžete uložiť tu vedľa nás, v zasadačke. A teraz choďte na účtovníctvo.“

Potom sa už Učiteľ na nudu nemohol sťažovať. Pomocou jednej svojej žiačky, ktorá pekne písala, cez šiestich hodín vyplňovali rozličné tlačivá, výkazy – v mnohých exemplároch – a polovica práce im ešte aj tak ostala.

Poobede s radosťou cestovali na ubytovňu.

Došiel aj kolega – ktorý bude pomáhať udržiavať poriadok. Skôr nemohol, boli skúšky disc-jockeyov, ich vynechanie by ho prišlo draho.

Učiteľ skutočne sa potešil svojmu spolupracovníkovi lebo napriek tomu, že ročne vyučoval asi v desiatich triedach, všetkých žiakov nepoznal, nemohol ich poznať.

Toto aj on sám len nedávno pochopil, keď na zastávke autobusu jeden mladý muž sa mu prihovoral – ako k známemu. Ako sa ukázalo, bol to jeho dávnejší žiak.

Ani si nevšimli, prišiel večer. Kolega, poháňaný pedagogickou svedomitosťou, pobral sa nahnať „deti“ do postele. Naraz prichádzal späť, bezmocne, že dvaja oby-

vatelia jednej izby niekam odišli, tretieho vymkli, tento teraz sedí na chodbe na prahu.

Radili mu, aby kričal – von oknom - , aby zavolať svojich. Aj sa pozbieral, vykrikoval, ako vládol – kým sa mu to nezunovalo. Kolega zlostne začal trhať kľučkou, a odrazu z „prázdnej“ izby slabo začuli: „chod' do kúpelne“...

Udalosti sa zrýchlili. Z „prázdnej“ izby vyšiel chlapec – s dievčaťom. Dvaja mladí brigádnici. Obidvaja boli veľkým prekvapením. Keby túto príhodu niekto rozprával Učiteľovi, tento by do tejto role typoval hocikoho, ale toto dievča nie. A chlapec – na najväčšie prekvapenie obidvoch učiteľov – bol pre nich neznámy. Onedlho prišla ona, prišiel on. „Nebolo medzi nami nič“ –vravela ona. Nemohla vedieť, že to je to, čo jej učiteľov najmenej zaujíma. „Neposielajte ma preč“ – plakal chlapec. Kolega však bol neoblomný. Toto aj Učiteľa prekvapilo – po toľkých nariekaniach – i keď za tých osem rokov už veľa videl na tejto dráhe, čo by bolo lepšie nevidieť...

Ešte som vždy „mäkký“ – konštatoval.

Viac času však tejto veci nemohli venovať, ešte ich čakalo vyplňovanie tlačív, a druhý deň o piatej štart autobusu.

Po prekvapení prvého pracovného dňa, nasledujúci deň bol pokojný. Učiteľ odovzdal vyplnené tlačivá. Pôvabná pracovníčka učtarne mu odovzdala ďalšiu hromadu – pre počítač. Ráno od siedmej do jedenástej pred obedom znovu mali čo robiť. Písať a krížiky dávať na kockované zelené papiere.

S kolegom sa stretli až večer. Ten doprevádzal hrdinu predchádzajúceho večera k prvému rýchliku smerom domov a potom neveriac vyprával: „predstav si, údajne do toho večera sa ani nepoznali...“

Streda. Učitelia nezvládajú tempo. Ľahké je hovoriť, aby boli vo fabrike... Potom poobede a večer do polnoci nech vyplňajú tlačivá, dávajú pozor na ticho, na poriadok. Ľahko sa to vraví, ale keď počas prázdnin za tri dni človek spí dokopy len osem hodín, tak si povie, že každý jeho školský nadriadený, a aj on sám - je vôl.

Aj si zaumienili, nech vypráva vedúci osobného oddelenia, čo chce, nech straší, koho chce, aj s nižšími odmenami, - oni veru sa budú striedať. Takto aspoň každé druhé ráno si môžu doháňať spánok.

Kolega teda aj ostal doma, aj pod zámenkou kontrolovania izieb. Z kontroly však nič nebolo. Na obed prišiel do závodu. Nehovoril, ale Učiteľ ho pochopil – ani on nemal žalúdok k takýmto činnostiam. Obidvaja začínali, ako inžinieri... Učiteľ aj v tento deň od 9. do 12. hodiny vyplňal nové tlačivá. z týchto však už mali aj úžitok. Deti dostali 200 Kčs zálohy.

Jedno dievča, pracujúce v SZM začalo pracovať na pláne denných kultúrnych programov.

Učitelia so svojimi niekoľkými žiakmi vyšli poobede zahrať si futbal. Ale prebdené noci sa ukázali. Po niekoľkých krokoch boli zadychčaní, ako keby ich naháňali na

tatranské vrchy. Aj to teda zanechali. S pamiatkou... Po jednom spáde ostal na Učiteľových teplákach asi dvadsaťcentimetrový otvor. Ďalšia obeť „pre vlast“...

Štvrtý pracovný deň sa začal zasa krásnym slnečným ránom. Veľké internátne okno bolo roztvorené celú noc. Od tepla sa príliš ani spať nedalo.

Pred budovou bol zanedbaný park, v ktorom nedávno skosili burinu. Teraz, nevedno odkiaľ, nejaké ziačky prišli, štebotali, zhrabávali burinu. Obďaleč sa valila znečistená lenivá rieka. Na nej loďky mihali – športovci trénovali.

Na úzkom vyasfaltovanom páse pri rieke sa ponáhľali bicyklisti. Pri asfaltovom páse bol veľký kontajner na odpadky. Tak asi päťdesiatročný štíhli človek sa blížil. Porozhliadol sa a začal sa prehrabávať v kontajneri. Bol to zaujímavý obraz aj z hľadiska kompozície. Lístie práve tu prepúšťalo prúd slnečných lúčov.

Učiteľ chytil svoj fotoaparát, nasadil 135 milimetrový objektív, vyhodnotil budúci zelenkasto-modrý odtieň záberu a cez optiku sledoval, ako dotýčným vyloví z odpadkov jednu poltopánku. Podíval sa na ňu, odložil si ju do tašky, a prehrabával sa ďalej.

Učiteľ sa vrátil do postele. Pokúsil sa doplniť meškanie štyroch bezsenných nocí, teraz, v tichu, niekoľko hodín po odchode žiakov a svojho kolegu. Nepodarilo sa mu to...

Ležal. Oddychoval si. Prvýkrát po niekoľkých dňoch. Doma plynie čas stavebného povolenia, zvädne jeho záhrada, ktorú s veľkými obeťami zasadil ešte v mokrej zime jari. Jeho manželka sa naťahuje s deťmi, aby v čas došla do práce. Riaditeľ sa chystá do Juhoslávie.

Žiaci by chceli, sami zrejme nevedia, ako, sa „zabaviť“. A on sám, somár, išiel za učiteľa, a teraz je tu, že keby sa niečo prihodilo, mali koho brať na zodpovednosť.

Mal sa naťahovať s riaditeľom? Mal dačo vysvetľovať svojej manželke? Má písať do novín, má hľadať novú pravdu? ... Zo skúsenosti vie, všetko by bolo zbytočné, nikto by sa ho nezastal. Každý by bol neutrálny. Niektorí by sa ešte aj tešili, že namiesto nich je tu druhý.

Niektorí by naplno kričali: „treba pomáhať štátnemu hospodárstvu!“

To je pravda. Ale dalo by sa aj inakšie.

Učiteľ si zaspomínal, ako voľakedy, cez prázdniny, chodil po závodoch, družstvách. Ráno mu matka zabalila desiatu a obed. Išiel, pracoval – spolu s kamarátmi -, na večeru sa vrátil. Ani svoj zárobok nemusel na stravu vydávať.

No dobre, keď už to takto robia... Ale aspoň by mohli vydať platné predpisy. Aj učiteľ je človek, nemôže dozerat' 24 hodín denne...

Namosúrene vstal. Išiel na vrátnicu pre kľúče. Vrátnik vyskočil: „Takto to ďalej nejde! Veď uvidíte! Prečo si nedávate pozor na svojich žiakov?! Tá cudzia doktorka už trikrát sa sťažovala, už to vie aj rektor!“

Hláste sa u riaditeľa internátu!“

Učiteľ teraz mal šťastie. O tej zahraničnej žene už počul. Žiaci jednej ďalšej strednej školy bývali nad ňou. Ich učitelia si užívali prázdniny. V noci chodievali z mesta – omámení -, nestarali sa ani o večierku.

Tri školy sa stretli zo Slovenska vo dvoch krídlach vysokoškolského internátu. Česi ich považovali za jedného. Učiteľ vysvetlil situáciu, ale aj tak si myslel - ani toto mu nechýbalo...

Chytil kľúče, išiel kontrolovať izby. Prvýkrát v živote. Nemal k tomu náladu, ani gusta. Aj to sa v ňom vynorilo – dostal by sa do nepríjemného položenía, keby niektorý žiak tvrdil, že mu niečo zmizlo. Z druhej strany však – tušil – to musí byť takto !

V prvých štyroch samostatných izbách, stojacich zvlášť, kam toho času umiestnil najväčšie dievčatá, bol celkom pekný poriadok. Do zásuviek „neliezol“, ale na jednom stole našiel balík cigariet. Napadlo ho, ako nepríjemne sa mu žilo – v druhom ročníku vysokej školy – s jedným silným fajčiarom. Tu je fajčenie zakázané. Okrem toho aj školský poriadok ho zakazuje. On nie preto, ale v záujme nefajčiacich žiakov musí zakročiť !

Išiel do ďalšej izby, odkiaľ sa ozývalo hlasné hučanie. Neprivreli vodu v kúpeľni. Ani si nevedel predstaviť, ako si to odchádzajúce žiačky nemohli všimnúť... Pikantériu situácie podfarbovali nohavičky navešané nad vaňou.

Aj výraznejšie príhody sa vyskytujú, napadla Učiteľa spomienka na slová jedného zo svojich kolegov, ktorý na lyžiarskom výcviku bol nútený prikázať zvereným slečnám, aby si pozbierali odhodené vaty. V niekoľkých ďalších izbách to bolo horšie. Ani z dievčat si každé neupravilo svoju posteľ. Aj obloky ostali otvorené. Na jednom stole bolo plno omrvínok a pohrýzaných krajcov chleba. Potom nasledovali ďalšie cigarety. Jeden z mladých „robotníkov“ bol taký pohodlný, že k posteli si pristavil popolník z konzervovej krabice. Na zemi popolník, na nočnom stolíku vážne lieky, liečiacie dýchacie cesty...

Stačilo, vzdychol si Učiteľ a jeho pohľad pomaly, pozerajúc do diaľky – splynul s júlovými slnečnými lúčmi, valiacimi sa cez oblok do miestnosti.

V týchto lúčoch sa ohrieval, sníval neisto aj vykračujúc k zastávke autobusu.

Čakal. Na druhom chodníku stála jedna mladá, elegantne oblečená žena. Objavili jeden druhého. Neznámo, prekvapene. Prichádzal autobus.

Ešte pred obedom sa dostal k žiakom. Vysvetlil im svoje názory. Tučná vedúca ďalšej pracovnej skupiny nejedla nič. Len ústa si špúlila, mlčala. Neskoršie s ohromným hrmotom, na najväčšie prekvapenie všetkých obedujúcich, vylovila z jedného veľikánskeho baliaceho papiera tenulinký krúžok zo salámy, a uložila si ho na jazyk.

Držím odtučňovaciu kúru – fučala dôležito, pričom odhodila od seba zožmúľaný papier, ako loptu.

„U nás podobné nepríjemnosti sa nevyskytujú“ – vyhlásila sebaisto. My sme vopred všetko naplánovali, napísali. U nás učitelia podľa menoslova vopred vedía, kedy kto si musí obetovať z dovolenky. Naklepali sme aj poučky. Na každú hodinu po smene máme písomne vypracované plány. Aj na chodbu sme vyvesili plán odchodov. To vždy každý žiak podpisuje.“

„Viete, čo by sa prihodilo, keby niektorý žiak sa išiel okúpať – a utopil sa !? “
„Odporúčam vám, naklepajte niekoľko strán ! ... čo, keby prišiel niektorý inšpektor ?
Alebo keby sa niečo dialo ?...“

Smiešne – a hlavne nemá význam, - konštatovali obidvaja inžinieri, ale keďže učili, zostrojili prvý alibistický papier, čo dali prečítať a podpísať každému žiakovi. Zopakovali hlavnejšie body školského poriadku.

O tri hodiny neskoršie, v noci, vylovili jedného zo svojich žiakov z jednej dievčenskej izby, kde vyprával, dobre hlasno, pikantné žartíky.

V sobotu, aby využili brigádnikov, usporiadali v konzervárni brigádu. Hodiny plynuli kludne. Veľká časť skupiny večer išla do kina. Ani do polnoci sa nič nedialo. Učitelia občas vyšli na chodbu, počúvali, vystriedali sa. Na chodbe bolo ticho.

Potom však sa otvorili jedny dvere a skoro neoblečené dievča vklzlo – bez prekážok – do susednej izby.

Potom tretie, ...a štvrté dvere.

Nasledovala chlapčenská návšteva...

Učiteľ si vybral miesto a z tieňa chodbových dverí sledoval vývoj udalostí.

Noc sa prebudila.

Skoro v každú štvrt'hodinu sa niečo udialo. Po nových štyroch pokusoch sa dostala do hry aj Učiteľova skupina. Najprv dvaja gymnazisti sa dobýjali do dievčenskej izby, potom, kto vie, odkiaľ, objavili sa dvaja vojaci. Zjavenie sa Učiteľa – z tieňa – však ich prekvapilo a na tichú, ale rozhodnú výzvu zmizli. Vtedy už boli tri hodiny nadránom.

Prichádzal kolega – vystriedať. Zhodli sa na tom, že najlepšie bude vykašľať sa na všetko, ale vedeli, že udalosti môžu nabráť nevhodný smer. Kolega teda sa vydal na „poslednú“ obchôdzku... Onedlho vzrušene sa vrátil: „z dievčenskej izby som počul hlas toho chlapca, s ktorým sme už mali toľko starostí “. Nová „porada“. V tej bunke bývajú štyri. Jeden vyrušuje ostatných. A čo, keď to bude mať aj následky ?... Keď im zabúchajú, zobudí sa celá chodba. Najlepšie bude počkať ho na chodbe.

Avšak čakať nadránom na chodbe v tme nie je pôžitkom a pomaly zvíťazilo aj vedomie. Veľa znesú učitelia, často musia šaškovať, ponížovať sa duševne pred vlastným normálnym „ja“, ale toto,... to už je predsa len veľa. Aby starší, pracujúci človek tu čakal na chodbe, kým nejaký mladík si užíva...

Kolega sa pohol !

Veľmi dlho búchal, kým ho dievčatá pustili dnu. „Nevedeli o ničom“, „uspanlivo“ žmurkali, urazili sa. Hru však už bolo treba dokončiť. Učitelia hľadali v kúpeľni, v skriniach, pod posteľami za oknom...

Nebolo tam nikoho !

Prehrali !

Rozum dával jediné riešenie: žiačky využili dobu, kým ich strážcovia chodili v druhom krídle chodby...

Na druhý deň, ráno, učitelia sa prebudili na ohromné búchanie. Nezvané sa objavil hľadaný „hrdina“. Vbehol do izby učiteľov a zlostne „obetavo“, veľkým pátosom vyzýval k zodpovednosti vyrušovateľa „sna“ svojej frajerky.

„Chod'te von, kým sa oblečiem“ – vravel Učiteľov kolega. „Nech sa páči, je tu dost' miesta“ – ukázal po izbe mladý muž, a oprel sa o stôl.

Nová úloha, nový problém, nové riešenie...

Je nedeľa, ráno. Kto zaplatí nadčasy ?...

Vhod prišiel naplánovaný výlet do zoologickej záhrady, a na jej okolie.

Učiteľovi sa podarilo vyfotografovať ešte aj jednu zatúlanú srnku – priamo v lesnom prostredí.

Škoda že väčšina „detí“, dezorientovaná „hrdinami“ noci, nešla s nimi, ostala na internáte.

Uvoľnene si vykračovali v príjemnom slnečnom svite. Cestou, v jednej búde si kúpili opečenú klobásku a rohlíky. Popozerali reliéfy kostola, ktorý bol štátnou pamiatkou.

Pri jednej cukrárni prišli nato, že už viac rokov si nekúpili nanuky. Kúpili si po jednom. Neboli dobré, ale aj tak vytrvalo ich cumľali.

Ešte niekoľko záberov fotoaparátom a išli na autobus.

Dobrou náladou prichádzali na internát. Práve včas..., lebo na ich chodbe, na druhom poschodí už bolo veľa kriku. Jeden ich brigádnik sa pobil so žiakom susednej školy a pred otvoreným oblokom sa práve o to usilovali, aby jeden druhého cez neho vyhodili!

6. júla 1986. Nedeľa. Večer. Zišli sa dozorkonajúci zo všetkých troch škôl. Vďaka tomu, že po výmene dozoru prichádzali noví učitelia, ktorí neboli ľahostajní – vznikla dohoda, objavili sa výsledky.

Aby zamedzili nočným telefonickým hovorom, pozbierali z izieb prístroje. Podarilo sa im získať aj kľúč k chodbovým dverám, na noc ich mohli zamknúť.

Tento týždeň začali chodiť na poobedňajšiu, večernú smenu. Vypadalo to tak, že konečne je už pokoj. Učiteľ sa konečne dobre vyspal. Keď sa zobudil, zistil, že počasie je krásne – a už je utorok. Ešte päť dní, a ide – stavať si chatku.

Išiel sa umyť.

Ale ani nestačil otvoriť dvere do kúpeľne, keď zacítil strašný smrad. Vošiel. Všetko bolo pozvracané...

Túto kúpeľňu využívali aj chlapci zo susednej izby.

Učiteľ išiel k nim. Dvaja z nich ležali na posteli – v krčoch. Našťastie v internáte práve očakávali príchod jednej zahraničnej výpravy a medzi ich budúcimi sprievodcami sa našla aj lekárka. Po niekoľkých minútach už vyšetřila podozrivých pacientov, aj liekmi ich zásobila.

Ožili aj ďalšie udalosti.

Náš „starý hrdina“ v práci vyhlásil, že jemu jeho rodičia dovolili, aby fajčil, preto nie je ochotný zhasiť cigaretu ani tu (pri linke, kde to aj robotníkom je zakázané !).

Po smene, ešte aj okolo polnoci, bol silný pohyb. Trieskanie dverami, smiech, spev...

Učiteľ klopal. Vpustili ho. Jedna žiačka sedela na posteli. Jej spodničky – ako stužka. Hore blúzka. Látka, ako obdĺžniček, zviazaná dvoma motúzmi. Nakláňala sa, rehnala sa. Raz na jednej, raz na druhej strane jej vykukávali jej plné vnady. Nevedeli ju utíšiť ani jej spolubývajúce.

Ráno ďalšie dve dievčatá sa sťažovali na bolesti žalúdka.

V noci, pri príchode, v autobuse niektorí vydávali hlasy – ako keď kone erdzia. Situácia bola podozrivá !

Každopádne prešla aj streda, a už len jednu žiačku bolo treba presvedčiť, aby konečne si odložila svoju vetrovku, chodbové dvere sú zamknuté, zbytočne ich nadvihujú zvonka vojaci (, ktorí nevedno ako, znovu sa dostali do internátu).

Pri ďalšej kontrole izieb objavili sa nové balíčky cigariet, a v jednej skrinke v predizbe – asi dvadsať pohárov čerešňového kompótu z roboty.

Pokračovanie ?...

Pre dvoch žiakov vypísal majster peňažnú pokutu, lebo fajčili na zakázanom mieste.

V noci šofér autobusu nadával žiakom, lebo jeden z nich sedel v pracovnom oblečení, a preto, že on chcel o 22,35 štartovať, ale v konzervárni len vtedy pustili pracovníkov ku bráne...

Po polnoci vznikol veľký hluk. Trieskanie dverí, výkriky. Sú opití, myslel si Učiteľ, a s hnusením myslel aj na všetkých opitých, aj na svojich „nadriadených“, ktorí ho dostali do tejto pozície.

Nasledujúci deň Učiteľ rebelanta posielal domov. Ten, ako by ani do dvoch nevedel narátať, ovisnutou hlavou odchádza, ale nie celkom za dve hodiny prichádza delegácia so „zaľúbeným rytierom“ na čele. Vyjednáva, aby ich kamarát mohol ostať, a keď nevidia výsledok, začína sa vyhrážať, že odíde domov – všetci. Učiteľ je neoblomný. Jemu by to už bolo jedno, jeho „služba“ končí, ale po neho nastupujú dve mladé učiteľky. Takže tento mládenec, čo nepozná hranice, nemôže tu ostať.

Poobede všetci sú v autobuse, idú do práce.

Dostali rozum..., myslí si učiteľ, - keď vzrušene k nemu pribehne majster, ktorý inokedy je vždy veselý, žartovný.

Teraz kričí: „poďte chytro !“

Žiaci stoja vo dverách šatne. Ani sa nehnú na pokyny majstra. Mnohým očividne sa páči tento stav. Nemusia pracovať. A možnovidia aj niečo „zaujímavé“...

Predsunie sa „zaľúbený rytier“, ruky vo vreckách – až po kolená – a s pátosom, od neho už obvyklým vyhlási: „Vyhodili ste celú našu izbu !“.

Potom ešte vykladá niečo o súdržnosti a o štrajku.

Majster – ešte viac vydesený – šepká Učiteľovi do ucha, že nebude, kto by spracoval ich zásoby ! ...

Učiteľ však – ako doteraz v každej vážnej situácii – verí si a stojí pri svojej pravde. Oproti svojim zásadám, premyslene, plánovane vykrikuje na „mladého advokáta“ : ako sa opováži, rozprávať sa s ním, rukami vo vreckách ?!

Toto je teraz úplne vedľajšie, ale psychicky vykoľajú pozornosť na túto vedľajšiu tému...

Potom vysvetlí skupine, že nemôžu cúvnuť. Keď deti odídu, a zásoby sa pokazia, - rodičia budú platiť.

Potom po jednom, menom oslovuje normálne zmýšľajúcich, a opýta sa ich, či chcú pracovať.

I keď pracovné podmienky nie sú najlepšie, žiaci sklonenými hlavami odpovedajú: áno.

Učiteľ odíde. Neskôršie prijíma správu: dvaja najhoršie sa správajúci žiaci odišli. S nimi odišlo aj dievča „rytiera“ a ešte jeden slabý, ľahko ovplyvniteľný žiak.

Situácia sa vyriešila.

„Len aby sa im niečo neprihodilo na ceste !

Kto bude zodpovedný ?“

Znovu sa objavil majster.

„Poďte ! Poďte podpísať protokol ! Prichytili sme jedného vášho žiaka. Kradol kompóty v alkohole – v sklade ! “

Prešlo leto. Učiteľovi chýbali dlhé júlové dni, nevedel dokončiť svoju záhradkovú chatku. Prichádzal september.

Rozmýšľal. Keď uvedie pravdu, povedia, že on je na vine, že slabo držal žiakov. Vedel, že aj jeho spolupracovníci majú podobné zážitky.

Tí, čo sa nevykašľú na všetko... Ale vždy o týchto udalostiach mlčia...

Rozhodol sa.

Referoval.

Riaditeľ zvolával žiakov, zvolával rodičov.

Reakcie niektorých rodičov boli smutné:

„Prečo by moja dcéra tie kompóty nemohla odniesť ?! “

„Aj doma sa vždy len smeje, nemôžem s ňou nič robiť, iste je chorá...“

„Nečudo, keď sa tak správal, keď ho učiteľ šikanoval ! “

(Učiteľ nefajčil, nehulákal cez noc, nemal frajerku na internáte, ... chcel len poriadok...)

„No povedzte, čo ošklivého povedala moja dcéra ?! “

(-útočil jeden neveriaci otec. Učiteľ však také výrazy nepoužíval. Šťastie, že jeho kolega bol menej „hanblivý“. „Otcovi“ však to bolo jedno, aj potom.)

Nič sa nestalo. Žiaci zmaturovali.

Učiteľ ešte stretol toho „otca“. Na dvojkoľosovom vozíku – spotený – dosky tlačil smerom k svojej záhradke, keď ten otec pri ňom hrdo uháňal vo veľkom zahraničnom aute.

Je jeseň. Brieždenie. Tma.

Je sobota. Pol šiestej. Tma.

Učiteľ si vykračuje. Oproti nemu rieka. Tma. Ide smerom družstevného dvora. Ide si odpracovať časť hodín, ktoré si odhlasovali na koncoročnej schôdzi záhradkárov. Pred týždňom sa usiloval v záhrade, hlbili járok pre spoločný vodovod. O ďalší týždeň bude musieť ísť zo školy, so žiakmi zbierať zemiaky.

Tma je.

Zišli sa.

Jeden ospalý miestny zamestnanec naskrutkoval špeciálne žiarovky. Ľudia pudovo sa postavili ku strojom.

Prišli ešte ďalšie dve skupiny. Tiež si chceli odrobiť svoj záväzok, ale už nemali miesta.

Prišiel aj jeden statný pes. Postriekal dve vrecia zemiakov – a zmizol.

Domáci bez slova, bez vysvetľovania spustili triedičku. Spustila sa lavína zemiakov. Každý vidí – kam sa kotúlajú zemiaky, vidia prázdne vrecia, vidia plné vrecia, - postavajú sa na potrebné miesta.

Učiteľ si všimol, že väčšina, postarší, prešli na druhý koniec triedičky.

Tu sa začína valiť lavína zemiakov.

Dvaja – od automatického dávkovača – poťahujú plné vrecia k Učiteľovi. On ich pozdvihne, zaviaže a posunie ďalej.

Ťažko stačí na toto tempo. Približne v každú minútu prichádza jedno 50 kilogramové vreco.

Vrecia sú zo silných umelých vlákien, ich boky nie sú zošité. Učiteľove ruky trú – na červeno.

Medzi tým sa občas objavujú aj miestni zamestnanci, tak raz za polhodiny, za hodinu.

Schádzajú sa v búdke ovládacieho pultu. Celkom ôsmi. Ich počet niekedy sa zväčší o jednu litrovú fľašu.

Valia sa zemiaky, mĺňa sa špagát. Medzi dvoma vrecami Učiteľ si požičia jeden nožík, behom, chvatne, pripravuje ďalšie kusy.

Beží naspäť k nahromadeným vreciam.

Pretlka sa tam aj jeden miestny zamestnanec, so sklenými očami.

Chvatne vreco z rúk učiteľa. Vlečie vreco ku váhe.

Potom kričí: „Zaviaž !“

Učiteľ sa diví. Hodí mu kus špagáta.

„Aký kus si to odrezal !“ – kričí neznámy, odborník, - „hrdina práce“...

Je tma...

I n š p e k c i a

Jeseň roku 1986 bola veľmi pekná, slnečná a dostatočne teplá.

Mnohí boli smutní, dokonca nadávali, pre veľké sucho. Ako keby príroda sa postavila k Učiteľovi. Učiteľ to aj pochopil, a so zvláštnym pocitom sa pohyboval medzi kameňmi, rastlinami. Tieto mu boli najlepšími kamarátmi.

Letná dovolenka, okresaná pre „školské záležitosti“ mu bola krátka, preto jeho dni teraz prebiehali veľmi rovnako. Po piatej hodine vstával, umyl sa, ustlal si svoju posteľ, ohrial si čaj, oholil sa, nakričal kúsok na svoje deti, aby nezmeškali do školy a bežal na autobus.

Na prvej hodine sa usušil.

Priemerne každý druhý deň aj zastupoval, a keď poobede nebola schôdza, alebo oslavy, prípadne vyučovanie, tak poobede si nakúpil a okolo štvrtej hodiny už bol doma.

Olovrantoval, prezliekal sa, sadol si na bicykel a išiel do záhrady, odmerať a pribiť niekoľko dosák na chatku. Skutočne len niekoľko, lebo v polovičke novembra večer o piatej už je tma, ako sadza.

Doma sa osprchoval, navečeral, vypočul si manželkine reči, že „už by si sa mohol niečoho chytiť!“ a začínal sa pripravovať na druhý deň.

Často veru už bolo 11 hodín v noci, keď mohol ísť spať.

Pri tom všetkom 15. novembra – prvýkrát – mohol zamknúť svoju chatku na kľúč.

Vtedy v škole už bola veľká „horúčka“. Na mimoriadnych schôdzach študovali tie najrozmanitejšie uznesenia, predpisy, hlásenia, výkazy,... lebo blížila sa veľká inšpekcia.

Učiteľ, ešte ako „Nový Učiteľ“, už tu prežil jednu inšpekciu.

Vtedy – ako každý pracujúci, ktorý si splní svoje úlohy, a práve preto sústavne ho zaťažujú prácou naviac – s túžbou očakával kontrolu, dúfajúc, že tá odhalí prehmaty a nedostatky.

Nervozita pomaly sa nalepila na každého.

Konečne prišla prvá „veľká“ hodina. Učiteľ šliapal schody, dole, smerom k jednej miestnosti v suteréne. Tam, v malej tmavej triede bola malá skupina dievčat – ktorú teraz, pred pomocníkom inšpektora mal zasvätiť do tajomstiev jedného zvláštneho trojfázového elektromotora.

Všetko prebiehalo dobre, len Neskúsený Učiteľ sa dopustil prvej predmetnej chyby.

Opýtal sa jednej slabej žiačky, na koľko percent pochopila látku?

Na šesťdesiat percent – prišla odpoveď, ktorá vtedy ešte nemala žiadny význam.

Po hodine sledovalo vyhodnotenie, v prítomnosti vtedajšieho zástupcu riaditeľa. Inšpektujúci učiteľ hodnotil takto: „Obdivujem, že ako strojár, tak výborne ste vedeli túto látku vysvetliť!“

Pretože „Nový Učiteľ“ vyučoval viac predmetov, nasledovali ďalšie návštevy.

Ani proti vynikajúcej, tvrdej práci na elektrotechnických cvičeniach nemohol mať výhrady žiadny inšpektor. Neskúsený učiteľ sa však aj tu dopustil chyby, druhej chyby!

Nevyžadoval, aby vypracované protokoly boli navlas rovnaké, s okrajmi, vytiahnutými tušom, a s nadpismi, ktoré sú vypísané tlačnými písmenami, s tušom.

Ani schémy neboli kreslené šablónkami...

Na jeho tretiu hodinu prišiel sám inšpektor, v spoločnosti riaditeľa.

Obsah hodiny bol o skrutkách – a neskúsený učiteľ sa dopustil tretej chyby. Upozornil žiakov, že hrany tejto súčiastky sa obrúsia, aby niekoho neporezali. Ešte im aj nakreslil, ako to vyzerá...

Na poslednej kontrolovanej hodine sa stretol s jedným ďalším človekom. Tu rozprával o zváraní a o korózii, a na jeho najväčšie prekvapenie, jeho slová ešte skoro ani neodzneli, keď vyhodnotenie predmetu už bolo hotové. Na papieri, strojom naklepané...

Učiteľia zoradení – podľa...veku...

Učiteľ prekvapene zbadal, že ľahšie je kontrolovať existenciu okrajov, narysovaných tušom, ako to, že čo, a ako vyučuje, alebo, že čo vedia žiaci.

A to, či práce pridelené učiteľom sú v súlade so zákonom, a či sú rovnomerne rozdelené – to už vonkoncom nikoho nezaujíma...

Najväčšie sklamanie však prišlo len potom, 27. mája 1982, pri vyhodnocovaní, keď inšpektor – hodnotiac úroveň vyučovania elektrotechniky – vyhlásil: „slabá, až veľmi slabá“...

Učiteľ protestoval: „veď zástupca riaditeľa tam bol...“. Zástupca sa díval von oknom...

„Taký som bol nešťastný“, vysvetľoval neskôršie Učiteľov spolupracovník, ktorý tiež učil aj elektrotechniku, „nevedel som, čo som už prebral, a čo vlastne ešte patrí do tej hodiny – a inšpektor tam sedel“...

Učiteľ potom celý rok písal hlásenia, vyhodnotenia, - o tom, že ako odstránia nedostatky...

Po týchto skúsenostiach potom Učiteľ tak očakával druhú veľkú inšpekciu, ako v stredu štvrtok. Nastane, či sa nám to páči, či nie – a nedá sa vedieť, čo prinesie, nech sa človek usiluje, ako len chce...

Akurát sa ponáhlal na laboratórne cvičenia, ktoré sa dvojtýždenne opakovali, keď vybehol za ním jeho kolega, aby sa vrátil – volá ho inšpektor. Už je tu...

Inšpektor sedel v jedinej „reprezentačnej“ miestnosti školy. Ku dvom pozdĺžnym stenám „haly“ boli naukladané skriňové škatule, za dvierkami ktorých si

oddychovali knihy učiteľskej knižnice. V prostriedku sa tiahol rad stolov. Straníci pri ich schôdzach si priniesli k týmto stolom stoličky zo zborovne, a keď tieto zatlačili pod stoly, tak medzi skriňami a stolmi sa dalo aj prejsť.

Inšpektor si delil svojou stoličkou jednu z týchto dvoch cestičiek na polovičku.

Jeho tmavý oblek mu elegantne priliehal na telo. Bolo vidieť, že ho nešili vo fabrike. Aj jeho kravata bola primeraná situácii. Ani v nej nebola teplá farba.

Veľkou rýchlosťou si strhol hlavu, brzdiac pohyb až v poslednom okamžiku.

Pri formálnom pozdrave nosom skoro prepichol vzduch smerom k Učiteľovi.

Tento ostro do vzduchu bodnuci nos pripomínal Učiteľovi jeden teplý augustový internátny deň. Vtedy jeden zo študentov na vysokej škole, ktorý sa chystal za gynecológa, ale keď ho tam neprijali, presedlal na strojárinu, - s veľkým buchotom sa zrútil k nemu, že chce chlieb. Keď mu budúci učiteľ ukázal, že aj on má len ten krajec chleba, čo dostali k suchej večeri – nezvaný hosť vyskočil: „Ako to, že nemáš chleba ?!“ . Prebodol svojím nosom vzduch, treskol dverami, a za chvíľu už štartoval svoje zahraničné auto pred budovou.

Budúci učiteľ vtedy len mávol rukou...

„Ako sú tieto cvičenia!“ – vyšla celá opytovacia veta z inšpektora, rovnakou výškou tónov.

Dvojtýždenne dve hodiny, s jednou - jednou skupinou – dostal odpoveď.

„V párny, či nepárny týždeň ! “

Tak, aby sa striedali...

Inšpektor si vypýtal od zástupcu riaditeľa učebné osnovy – čím urazil všetkých. Pochopili to tak, že si myslí, že klamú, že im neverí...

Neskoršie išli do laboratória.

Učiteľ cestou si ešte porovnal svoj lacný zimník, zhotovený zo zelenej umelej látky s elegantnou modrastou bundou svojho kontrolóra.

Nehodili sa k sebe, ale nekombinoval ďalej tieto myšlienky. Na vyššie želanie sa podívali aj do zvláštnej miestnosti, kde sa nachádzal jeden starý, z fabriky vyradený, nefungujúci počítač. Kým neskoršie Učiteľ zamykával tieto dvere, inšpektor chodil po laboratóriu, potom ihneď mu položil otázku:

„Kde sú hasiace prístroje ! “

Tam a tam... mávol smerom k nim Učiteľ, i keď vedel, že jeho nadriadený ho len skúša, s tým podozrievavým, podceňovacím spôsobom – ako je to v školstve zvykom.

Veď z jednej strany – hasiace prístroje sú na takých miestach, že ich aj slepý vidí; a z druhej stránky – ich obsluhu si každý žiak preopakuje na prvom cvičení v septembri.

„Ale nefungujú ! “ – prichádzal druhý „úder“.

Podľa pravidiel zdravého rozumu Učiteľ teraz mal automaticky prehrať – veď ešte nemal čas poobzerať sa v laboratóriu. Nemohol vedieť, či na predchádzajúcich hodinách skutočne niektorý prístroj sa nepoškodil...

Za zlomok sekundy si však spomenul na udalosti spred štyroch rokov, keď tento istý človek tvrdil, že skrutky sa kreslia inakšie... Vtedy Učiteľ, mysliac, že jeho nadriadený je lepšie informovaný, pozná nejaký nový predpis, - „stiahol si chvost“. Neskoršie mrzuto zistil, že starý predpis ostal, to ukázané sa vŕahuje len na zjednodušené zobrazenie.

Poučený z toho, teraz bez váhania vyklopil: „ale fungujú ! “.

Ticho.

„Mierne ste zaostali s látkou ! “ – bola odpoveď...

Len jednu hodinu. Keď trieda bola na exkurzii...

„Vravel som, že mierne ! “

Ticho.

„Do tematického plánu ste nezapísali názov učebnice ! “

Nemáme učebnicu. Ešte nevyšla...

„Predpisy jasne hovoria, má sa to napísať ! “

Ticho.

„Úvod, prvá pomoc, - to nie sú cvičenia ! “

Kde teda mám zapísať obsah prvých dvoch hodín ? ...

Ticho.

Prišli aj žiaci, začalo sa cvičenie. V pláne bolo programovanie počítačov. Učiteľ sa tešil, lebo v skupine sedel aj účastník jednej celoštátnej súťaže v programovaní.

„Ukážte jeden zošit ! “ – chytil zošit mladého talenta inšpektor.

„Skontrolujete vy to niekedy ! “ ...

Na mieste novších látok prázdnota ...

A niekoľko čarbanín. Smola...

Žiaci si na papieri pripravujú riešenie zadanej novej úlohy.

Inšpektor a jeho sprievodca sa zberajú. Odchádzajú. Chlapec si sadne k počítaču – na obrazovke mihajú sa riadky, do pamäti písané znaky.

Všetci ho obdivujú... Pre všetkých je to pôžitkom... Len inšpektor je už preč...

Na ramene Učiteľa je školská taška, v jednej jeho ruke naložená nákupná taška, druhou

rukou drží ruku svojej dcéry – ponáhľajú sa na zastávku miestnej dopravy. Keď autobus odíde, môžu čakať pol hodiny v tejto nepríjemnej zime... Má veľa práce, málo času. V škole nemá ani čas, ani slušné miesto na opravovanie a prípravu, a tak celý svoj výstroj sústavne prevláča so sebou sem-tam, sem-tam.

Deti si s manželkou každé ráno rozdelia medzi sebou. Odprevádzajú ich, vyzdvihnú ich, aby nemuseli chodiť samé. K tomu sú ešte veľmi malé.

Náhli sa. Je koniec neustálej zmeny hodín. Je koniec sústavnej pohotovosti. A takto, namiesto uvoľnenia ... všetko sa zrúti. Teraz sa rúti ohromná únava, tiaž predchádzajúcich hodín na človeka.

Ako v močiari, zvíja sa v lepkavom bahne, ktoré ho ťahá naspäť. Ťažko sa približuje k brehu – keď znovu je potrebné zapáliť svetlo, a ... môže sa pripravovať na zajtra.

Každú hodinu si premyslí svedomito, ale na technické kreslenie ... na to istotne prídu...

Tolerovanie tvarov a polôh... Asi najťažšia prvácka látka... Sedí nad knihami, špekuluje. Látka je ťažká a obsahuje veľa informácií.

Ale už to má...

Konečne, veď na susedných činžiakoch svieti už len niekoľko oblokov.

Všetko sa darí... Vyšlo to !... Žiaci spolupracovali.

Učiteľ medzi dvoma vetami si preopakuje: hodinu, predmet si zapísal, inšpektora predstavil, preopakoval s triedou predchádzajúcu látku, dva príklady – vyriešené pri tabuli – aj oznámkoval.

Pomocou dvoch súčiastok svojho guľčkového pera priviedol detí na podstatu – že nestačí tolerovať len rozmer, treba aj tvary, inakšie súčiastky sa nedajú do seba zasunúť.

Deti samé vyslovili pravidlo, samé uhádli správne názvy pojmov. Vyriešili problém. Teraz si vysvetľujú obrázky z učebnice. Pritom sa z nej naučia aj značenie jednotlivých pojmov.

Učiteľ ich ľahko kontroluje. Vypytuje sa na hodnoty tolerancií – doma si všimol, že tie troj, štvorciferné čísla sú na každom obrázku rôzne.

Veselo zhrnie látku. Lúči sa. S dobrým pocitom ide pri inšpektorovi na chodbe.

Ten mlčí. Pred zborovňou „vytasí“:

„Ukážte svoje prípravy !“

Učiteľ odovzdá svoj zošit, čo je denníkom školského roka. Asi ani jeden jeho kolega nemá taký zošit. Je v ňom každá hodina, obsah každej hodiny, jej typické časti, ale ! – skrátené, so znakmi...

„Čo to je !“ – díva sa na to inšpektor...

Ľavou rukou drží, otvára ten zošit, drží ho ďaleko, ako len vie – od seba.

Pohrdavo, sotva viditeľne si skrívá ústa, ide, nesie zošit so sebou.

Po nasledujúcej hodine Učiteľ hľadá jedného svojho kolegu. Nájde ho spolu s cudzou učiteľkou, ktorá na technickom kreslení bola s inšpektorom. Privítajú Učiteľa s poľutovaním: „Nevyšla vám hodina...“ „Ani ste neskúšali nikoho...“

„Ani známku ste nedali...“ „Ani otázky ste nedávali žiakom...“ ... Učiteľ neverí svojim ušiam.

Škoda, že nemám videomagnetofón – poznamenáva...

Ide do zborovne.

„Nevydarila sa ti hodina ?“ – privítala ho jedna učiteľka. „Povedala som kontrolujúcej kolegyni, že ty veľmi... svedomito učíš“ – poľutuje si...

Za niekoľko dní, na vyhodnocovaní – v prítomnosti riaditeľa – Učiteľ doslovne opakuje obsah svojej hodiny, aby dokázal – nebola zlá.

„Dokončili ste ?!“ – pýta sa inšpektor.

„Ktorú časť komunistickej výchovy ste uplatňovali na svojej hodine ?!“

„Ani pojmy neboli čisté !“

Zalistuje si vo svojom bloku:

„Na konci hodiny, pri utvrdzovaní ste povedali: ZHRUBA toľko musíte vedieť !“

... „Zhruba !“ ...

Inšpektor vyšiel.

Riaditeľ preopakuje Učiteľovi celú (dobře známú) stavbu klasickej hodiny. Istotne na príkaz...

1988. Učiteľ ešte vždy v škole „plesnivie“. Duševne je už tri roky veľmi unavený. Ale konečne to pochopil. Hodiny nemá stavať podľa vnútornej logiky. Nie žiakom. Ale tak, aby to kontrolór porozumel, pochopil. Podľa jeho predstáv. Treba imitovať atmosféru starých skostnatených hodín, treba vyzdvihnúť ich hlavné charakteristiky.

Štvrté stretnutie s inšpektorom.

Učiteľ už cez neho vidí. Spoznal jeho reakcie.

„Nenápadne“, silným hlasom komentuje „časti“ svojej hodiny – „len tak, mimochodom“. Viackrát opakuje prisúdené známky. Maximálne zjednoduší konštrukciu hodiny, ako aj množstvo prebraných informácií. Povie nadpis novej látky. Pomaly, veľkými tlačnými písmenami napíše nadpis aj na tabuľu. Potom zapne spätný projektor – a premietne, aj tretíkrát – ten istý nadpis. Naschvál pomaly, zjednodušene, v otupenom štýle.

Pri vyhodnocovaní prítomný zástupca riaditeľa nevie, čoho sa má držať. Viditeľne váha, bojí sa rovno zaujať stanovisko.

„Bolo to dobré až veľmi dobré“ – vyhlasuje konečne tú dobre známú frázu.

„To bola vaša najlepšia hodina, z tých, čo som videl“ ... takto inšpektor.

„Jasne bolo vidieť ciele !“

Za niekoľko dní jeden zo svedomitých kolegov Učiteľa podal výpoveď. Ten je oveľa mladší, ten sa dostal na koniec radu.

„Teraz vám rozdelím niekoľko tlačív. Otázky na nich skúmajú činnosti vedúcich. Odpovedajte na ne stručne a pravdivo. Odpovede budem čítať len ja. Vy choďte von !“ – otočil sa k riaditeľovi a k jeho zástupcovi inšpektor.

Učiteľ si prečítal všetkých päť otázok.

Málo ich je – pomyslel si.

Ani ich obsah nebol nejaký zvláštny...

Odpovedal na ne podľa svojho najlepšieho presvedčenia.

Inšpektor si pozbieral listy. Odišiel.

K učiteľovi sa pricipitala jedna jeho guľatá spolupracovníčka, a

Ešte nažeravená od nečakanej udalosti –dychčila:

„Na každú otázku som písala len to najlepšie – aj tak, človek si nič nezmôže. “

Druhý deň, cez jednu prestávku, jeden z dielenských učiteľov, rozrušene vykrikoval na riaditeľa, ktorý prichádzal z hodiny:

„Súdruh riaditeľ ! – súdruh inšpektor zabudol tie listiny, tu, v susednej miestnosti ! “

- „Aké listiny ? “

- „No tie, čo sme včera vyplňovali... “

- „Doneste mi ich – do mojej kancelárie ! “

...

P o č í t a č

V prostriedku mája, roku 1987, keď v pamäti už začal blednúť príchod tohto mesiaca, ktorý vzbudzoval nádeje – a s tým našťastie bledol aj tieň pochodových tréningov, ktoré sa opakovali – znovu sa začal valiť život. Učiteľ znovu a znovu prekvapene zistil, že rozumne uvažujúc každodenný tlak by mal slabnúť, v škole však je to inakšie. Aspoň pre niektorých. Jeho jedinou nádejou na pretrhnutie tohto prívalu bolo to, že na konci niektorého týždňa konečne už – po rokoch – prvýkrát si navštívi rodinu svojej sestry, v susednom kraji.

Na toto ešte neprišiel rad, pretože najčastejšie sa striedali v rodičovskom dome.

Plány však ostali plánmi, dni boli do odpadnutia natrieskané akciami – každé zoskupenie si chcelo splniť „body“, ktoré pred mesiacmi nerozmyslene, alebo „krv potiac“ si vymysleli.

Učiteľ si presedel „spontánne usporiadanú“ súťaž tretiakov, trikrát sa rozlúčil so štvrtákmi, pripravil „dôležité“ materiály pre jednu schôdzku, od rána do večera strážil nič – z príležitosti jednej školskej služby, nanútené vyhodnotil jeden nekonečný test, čo štvrtáci museli písať pre krajské orgány. Zúčastnil sa jednej ROH schôdzi, bol na pedagogickej rade, a aby nezostal hlúpy – aj na jednej ideovo-politickej prednáške.

Keď však, po týždennej služobnej ceste, na maturitných skúškach jednej ďalšej školy vrátil sa domov, pri chystaní „zvláštnych rozvrhov“ – kým jeho niekoľko kolegov s tretiakmi sa hralo na vojakov, myslel na to, že ďalšia sobota, 13. júna, bude vhodná na uskutočnenie veľkej návštevy.

Dlaňou ľavej ruky pritlačil papier na sklo rozvrhu, aby okraj papiera súhlasil so stĺpcom piatkových štvrtých hodín a pohľadom sa snažil obsiahnuť značky učiteľov, zostavených z rôznych farieb, aby zistil, kto môže zastupovať, kto neučí v danom čase.

„Snažil sa“..., lebo teraz, po uplynutí jednej novej hodiny, ako sa rozlúčil od svojej prácou zaplnenej „voľnej“ hodiny, a ako sa už približoval koniec prestávky, - od svojich nudiacich sa spolupracovníkov ani pohnúť sa nemohol. Ako vždy pri podobných príležitostiach, aj teraz ho obstáli, ako keby zázraky videli. Na šiji, na svojich ušiach cítil ich dych, počul ich „duchaplné“ poznámky.

Zvonili na hodinu. Dokončil to. Prevrtal sa cez okruh zvedavých „obdivovateľov“ – smerom k polici triednych kníh. Cestou sa potkol vo svojom staršom spolupracovníkovi, z neistého čakania ktorého vyčítal, že má pre neho nejakú správu. „Súdruh inžinier“, začal ten to známe oslovenie, ktoré za tie roky už divne vyzeralo, „v sobotu znovu prídu opravovať počítač... a ja mám tridsiate výročie maturít...“

Čo má učiteľ s počítačom ?...

Patril k tej generácii, pre ktorú v štvrtom ročníku vysokej školy už pripravili polročný kurz z výpočtovej techniky, pre ktorú otvorili dvere výpočtového strediska, čo vtedy bolo ešte zriedkavosťou.

Vysokoškolákov zaujala táto téma. Aj keď cvičenia boli ťažké, hodiny sa začínali testmi, prednášatelia zaobchádzali so študentmi inteligentne.

Aj programátorky, otáčajúce sa okolo strojov, - väčšinou mladé dievčatá – skoro protekčnou milosťou pomáhali napríklad pri oprave diernej pásky alebo pri hľadaní chyby, budúcim inžinierom.

Asi tak po piatich rokoch, vtedy už naozajstný inžinier, sa stretol vo výskumnom ústave s takými úlohami, ktoré riešiť bez počítačov už temer nebolo možné. Tak ho poslali do hlavného mesta, na dva týždne, kde získal – tvrdou prácou – jedno ďalšie vysvedčenie, naučil sa druhý programovací jazyk.

V prvých rokoch, keď nešťastná náhoda ho priviedla do školy, stredoškolské osnovy ešte nepovažovali za dôstojné zaoberať sa výpočtovou technikou, alebo programovaním.

Nový Učiteľ však to nevydržal, keď vysvetľoval integrované obvody, vrchol tretiackej látky (na čo plán dával jednu hodinu !), aby nepredniesol aj to, že niektoré tieto obvody sa dajú využiť aj vo výpočtovej technike.

Odtiaľ princíp práce stroja, jeho stavba, programovanie, využívanie – je už len jeden krok.

Nový Učiteľ smutne konštatoval, že novú generáciu – až na malú výnimku – nedojme ani zázračný automobilový motor, ani kryštálové rádio, ale ani John von Neumann, i keď niektorí už aj do školy chodia s kazetovým rádiomagnetofónom. Predsa, ako už to plán dovoľoval, 5 – 6 hodín venoval počítačom.

Neskoršie roky jemu dali za pravdu, ale okrem jeho spokojnosti to nikto neoceníl. Aj vtedajšia inšpekcia sa sústredila len na okraje, či sú tušom vyťahnuté...

Po týchto udalostiach tých 5 – 6 hodín vymizlo z programu ďalších rokov.

Učiteľ už skoro zabudol aj na svoj druhý programovací jazyk, keď vedenie pochopilo svoje meškanie. Výpočtová technika sa stala odrazu módou, šlágram. O nej rozprávala televízia, noviny, dostala sa aj do učebných osnov.

Lenže nebolo učebníc, a nebol ani kto by to učil.

Automatizáciu, kam výpočtovú techniku „pricapli“, v posledných rokoch aj piati učili, ale nikomu to nechutilo. Jeden jediný učiteľ pri nej vydržal, pravdepodobne preto, lebo na laboratória dostal niekoľko miestností v internáte, kde sa pohodlne zariadil – a kde bol ďalej od neustále sa besniaceho života školy.

Pri takýchto okolnostiach „objavili“ Učiteľa, a v septembri mu už aj prišli tento nový predmet. Ne protestoval. Ani by s tým nič nedosiahol, a ani to nemal vo zvyku. Okrem toho, veda programovania mu bola blízka. Všetko by aj bolo v poriadku, lenže učebný plán je učebný plán, - predpísal BASIC, kritizovaný, ale módny jazyk – čo Učiteľ nepoznal...

Bola jeseň, zhromaždili sa práce na záhrade, rástla, skrášli sa chatka, - a k jedenástej v noci Učiteľ zasa bol tromi, štyrmi pravidlami pred svojimi žiakmi.

Potom prišiel čas cvičení.

Jeden inteligentný terminál bol dočasne vo vlastníctve školy. Keď po práci sa s ním pekne rozlúčili – mal si udržať v pamäti čo sa naučil. Takto sa to písalo v hrubom návode. No on väčšinou štrajkoval. Po jeho pripojení na sieť jeden spínač bolo treba zapnúť, iný vypnúť, a niekoľko ďalších postupne vypínať, zapínať – aby na svojej obrazovke oznámil: je pripravený pracovať.

Lenže znovu a znovu zabúdaval, znovu a znovu sa musel nakrímiť tuctom magnetických karát, ktoré obsahovali programovací jazyk. Aj v týchto si preberal.

V takýchto prípadoch dotýchnú kartu bolo treba starostlivo si poutierať. Najlepšie na tento účel vyhovovali časti nohavíc, nad kolenami.

Pri týchto akciách celá skupina sa zrušovala, duchom a telom súcitila s Učiteľom, ktorý sa už od usilovania potil. Spoločne, uľahčene si vydýchli, keď konečne začala pracovať tlačiarňička terminálu, ktorá ukazovala výsledky... keď to aj náhoda tak chcela...

Na ďalšiu jar potom prišlo osem ozajstných Didaktikov, osem ozajstných počítačov. Učiteľ, aj sám sa pohral s nimi, no už nakoľko mu to čas dovolil. K tomu, aby častejšie navštevoval laboratórium, býval od neho príliš ďaleko. Počul, že na iných školách, požičali na niekoľko mesiacov učiteľom počítače domov, aby sa s nimi zoznamovali, avšak poznajúc tunajšie pomery, vedel, že ani v budúcnosti nebude kvôli počítačom nocovať.

Medzitým, nevedno akými plánmi, akým pozadím, jedna vzdialená továreň – údajne v hodnote 9 miliónov Kčs – previedla na školu jeden starý, na vyradenie zrelý riadiaci počítač.

Štyria zamestnanci školy viac dní pretínali káble, kým na dvakrát, na nákladnom aute priviezli mašinu.

Odvtedy týždenne ju opravujú, ale štrajkuje.

Odborníci v prvých týždňoch hľadali nejaký kryštál. Údajne to zmizlo zo stroja bez stôp.

Riadil by rytmus operácií, vnútorné hodiny stroja.

Po takýchto predchádzajúcich udalostiach kráča teraz, v sobotu, Učiteľ, - nie s príliš veľkým nadšením.

Jeho plány nevyšli.

Necestuje, neide do záhrady, nepracuje doma, neodдыхne si. Ide ku stroju.

„Stroj“ sa časom prebúdzal. Žil. Stal sa zlomyseľným démonom. Hltal čas Učiteľa, ktorého času bolo aj tak málo.

Učiteľ si vykračoval. Ako toho času na vojne. Vracal sa z „opušťáka“. Od mesta, od železničnej stanice boli kasárne, kde slúžil, ešte na osem kilometrov, pri jednej zastrčenej dedine. Po asfaltovanej ceste ešte ďalej, pretože tá viedla oblúkom. Zvolil si teda poľnú cestu, po ktorej pred dvoma dňami šliapal – v opačnom smere.

Ved' áno, lenže vtedy bolo poobede, sucho, slniečko svietilo, bolo možné vidieť ďaleko a bol s ním aj jeho kamarát. A mali aj dosť času.

A teraz je tmavá noc, pole je jedno blato, a... a táto cesta je úplne iná !

Neskoršie pochopil, že vysekali tabuľu kukurice, podľa ktorej sa chcel orientovať...

Ťažko, ale tušil smer cesty, čo mohol spraviť, išiel. Aj na to prišiel, že zbytočne je mu hádať, či ďalší „flak“ pred ním je kaluž ? Musí sa dostať do kasární včas.

Ale prečo ?

Dobre, keď sa tam včas nedostane – potrestajú ho, ale kto stojí za týmto rozkazom ?

Prečo „musí“ ?

Kto z toho má nejaký ošoh ?

Nikto konkrétne nestojí za rozkazom, nikto z neho osobne nemá úžitok.

Len takto sa vyvinula situácia v skupine ľudí.

Bojíme sa – šliapeme.

Učiteľ v duchu sa usmial. Cez jeho zahmlené vedomie prebehla ďalšia paradoxná myšlienka. Dnes chcel cestovať, oznámili brigádu od záhradkárov, oznámili brigádu na upratovanie okolia činžiaka. Dumal... má sa roztrhať ?

A potom táto štvrtá akcia všetko vyriešila. Túto nariadil jeho riaditeľ, jeho „chlebo-darca“...

Čierny humor ?

Škodoradosť ?

Hlúposť ?

Nie ! ... paradox !

Vykračuje si. Vo vrecku má kľúče, aby mohol otvoriť dvere, keď prídu technici opravovať to ... toho zlatého býka...

Pred dverami internátu zazrie svojho riaditeľa. Zmysel sa mu hneď prebudí. Jeho prvá myšlienka: aj on mohol odomknúť, keď je tu, keď chcel sem prísť...

Pozdraví...

Ešte neprišli ? – kričí riaditeľ.

Ešte nie je deväť hodín, - odpovedá Učiteľ.

Neviem, či sa len nevyhovárал ? – celi riaditeľ na starého kolegu, ako by mu bolo ľúto, že teraz, v sobotu, Učiteľ tu musí byť...

Nový paradox, pomyslí si Učiteľ, ved' jemu v tejto paráde pláva ešte „len“ jeden týždeň, ale kolegovi každý koniec každého týždňa...

Riaditeľ si sadne do svojho auta, - „neskoršie sa ešte vrátim“.

Učiteľ zamkne vchodové dvere. Potom otvorí tri ďalšie, a už je v laboratóriu. Okolo neho malé múdre počítače. Má ísť k nim ? Neoplatí sa. Keď prídu opravovať, zazvoní, môže sa dvíhať, môže ísť otvárať, odomykať dvere.

Chodí hore – dole. Pozerá von oknom. Dáva sa na dvor susednej väznice. Ozaj je sivý.

Oproti na oknách nepriehľadné drôtové sklá. Možno aj za nimi stoja... Kto ?

Zvoní ! Konečne !

Ide...

Jedno dieťa, s bicyklom. Syn domovníka, ktorý tu býva na konci chodby.

Keď už sem prišiel, pustí ho...

Ide naspäť, nová prestávka.

Zasa zvoní !

Ide... To už je jeden z technikov. „Tvaroh som musel kúpiť svojej žene. Nesiem jej to domov. Neskoršie sa vrátim“ – hovorí, a odchádza.

Nová prestávka, nové zvonenie.

„Ešte neprišli ?“ – pýta sa ... riaditeľ.

Zvonenie !

Priateľ domovníkovho syna...

Učiteľ začína byť nervózny. Behá hore – dole. Dvere odomykať – dvere zamykať.

Ako by som to vyriešil... ? – premýšľa si ...

Zvonenie !

Druhý technik. „Už je tu ?“ – pýta sa.

... „Bol“ . „Príde“.

Idú k počítaču, ktorý je v inej, v jednej malej miestnosti. Technik, ako k známemu, sa ho chytí, zapne napájanie, zapína, krúti jeho spínače, zapíše prvý test. Na automatickom písacom stroji trieskajú jeho malé páčky, píše sa odpoveď – a koniec !

Ticho. Len ventilátory si mrmlú.

„Do... ! “ – prehltnie si slovo opravár.

A začína znovu.

Učiteľ je tu zbytočne. Ešte zdvorilo sa opýta, kde je chyba, a keď potom dostane tiež zdvorilú, formálnu odpoveď, ide naspäť do laboratória.

Teraz už aj on zapne jednu mašinu.

Zvonia !

„Servus ! “ – hrmotí učiteľ jednej ďalšej školy, ktorý má v tom prsty, že tento vyradený stroj, a celý pohyb s ním, je tu.

Učiteľ vyhýbavo, zdvorilo si mrmle niečo, - nepamätá sa, že by si tykali...

„Kolega“ sa nenechá vyrušovať. Pozná situáciu, ide priamo k svojmu cieľu.

Ide. Klopká si. Jeho topánky s tvrdými opätkami sú pre Učiteľa zvláštne. Ale ešte zvláštnejší je otvorený golier jeho košeli, pod ktorý je napchaná bledomodrá hodvábná šatka.

„Ako u filmového režiséra“ ... pomyslí si Učiteľ.

„Idem k Paľovi “ – hlási potom pri odchode „reži“. Rozumie pod tým riaditeľa.

Zvonia !

Vrátil sa prvý technik. „Je tu dusno “ – vraví svojmu spolupracovníkovi, ktorý ešte vždy pracuje.

„Otvorím okno “.

Na obloku nie je kľučka, len kus deformovaného železa z neho trčí.

„Kde mám kombinačky...“ – rozmýšľa napoly nahlas technik, a hypnotizuje ten mohutný neporiadok, haldy návodov na obsluhu, zväzky káblov, náhradných obvodov...

Je pol tretej.

Učiteľ, podľa pokynu, odovzdá im kľúče, nech ich potom hodia do listovej schránky...

Ide. Čaká na autobus miestnej dopravy. Pomaličky je koniec soboty...

Pondelok cez prestávku ešte stačí vyprávať svoje zážitky – ako pracoval, ako vrátnik, - keď s jedným uchom počuje, ako jeden jeho spolupracovník hovorí druhému: „Zajtra ideme autom do toho výpočtového strediska...“

„Ty, vypýtaj si od technika schému zapojenia kryštála..., ale nepovedz to nikomu ! “

Učiteľ zmeravie...

Učiteľ sedí nad žltobielou lakovanou plochou obyčajnej školskej lavice. Je v krajskom školiacom stredisku. Prišli len včera – s kolegom -, a dnes už budú skúšky. Kurz bol síce päťdňový, ale ich riaditeľ usúdil, že pre nich stačí aj záver...

Tentokrát to uhádol, konštatuje Učiteľ, a ospanlivo sa díva na chrbát neznámej inžinierky elektrotechniky, ktorá sedí v prvom rade.

Okolo druhej v noci už to nevydržal, vyšiel na chodbu a upozornil túto chichúňajúcu sa dámu, a neznámeho pobehujúceho mladíka – že je noc.

„Povedal si im, aby zaliiezli ? “ – divil sa po raňajkách Učiteľov kolega.

„Tak, súdruhovia, ešte pár slov o hromozvodoch, a potom vás vyskúšame “ – hodia späť do skutočnosti Učiteľa slová prednášajúceho.

„Tu, v tejto hromade papierov mám pripravené otázky. “

Minúty bežia, nervozita stúpa.

Starší i mladí už vôbec nepočúvajú posledné poučky, ale listujú si vo svojich poznámkach, opakujú si látku.

A odrazu ticho. Koniec – a začiatok...

Ale nie !

„Podťe súdruh prednášajúci na kávičku, a vy súdruhovia zatiaľ sa pripravte na skúšku ! “ – posúva čas vedúci školenia.

Súdruh prednášajúci ide.

Oči učiteľov sa prilepia k halde papiera na stole, pred tabuľou.

Ticho. Absolútne. A dlhé, ako nekonečno.

Plán sa splnil.

Š e p k a n i e

A... . b. . x k. .. c . . . bx p . .

L.....mpc....

. zxp , . . š š š

Šepkanie

šššššššššš , ----- --- , ? ,

Schôdza. Učiteľovi pri obidvoch ušiach „kozmicou rýchlosťou“ letí problém papúč.

V duchu spí, ale naraz sa cíti hypnotizovaným. Š, š, š, š, š, š, - jeho kolega šepká niečo.

Učiteľ nepočuje, nerozumie – čo. To ho zlostí.

Usmeje sa, kývne hlavou – na chvíľu je všetko znovu v poriadku.

š, š, š, š,

Obed. Š, š, š, š, .

Učiteľ zdvíha svoju lyžičku. Š, š, š, „Radšej nehovor nič...“ „Vieš ... straník ... “

„Má známosti ...“ š, š, š, š, „Zákerný ...“

Š, š, š,

Prestávka. Š, š, š, š,

Veľavravne podíde k dverám. Skoro po špičkách. Zatvorí ich. Š, š, š „Pozor“ _na toho ! “ - Ukazuje na prázdnu stoličku...

š, š, š,

Nová prestávka. Š, š,

„farizej“ ... „chodí do kostola“

š, š, š,

a r g s rtz jki fh urjj l

e trz š ššššš . . .

Š, šš, šššš,

„Už si rozdelili medzi sebou funkcie “

š, ššš,

„Ani pravopis nepozná ! “

ŠŠŠ , š, š, š

„Najlepšie je mlčať “ ... „Aj tak sa nič nezmení... “

Š, š , šš šš ššš

a ku ššš ...

pch ! lo , šššššš š

Motýľa zavial vietor – učiť – do osej školy typu AB.

Do školy chodili malé osy AB a BA. Boli ešte také drobulinké, že sa nedali ani rozlíšiť od seba – na prvý pohľad.

Raz, na konci roka, veľké AB osy si zvolali schôdzu: „Nedá sa nič spraviť ! Vieme, že nasleduje voľný deň, nedeľa, ale BA osy si usporiadávajú akciu, chcú, aby naše malé BA osy tam išli – a z hora nadol trieskali svojimi krídlami ! ...

Musíme usporiadať odpúťavaciu akciu ! Na ten istý termín, - kde malé osy by trieskali svojimi krídlami zdola nahor ! Jednu sme si už aj vymysleli. Pôjdeme si oči vytreštievať ! “

„Kto už také videl ?!... “ – vykrikla jedna osa s veľkými očami... , lebo tušila, že ona bude musieť ísť predviesť vytrieštievanie. „Radšej poďme ňuchať ! “

? „ to nie je vhodný termín na ňuchanie “ – kýchla jedna nosatá osa.

Nakoniec vedenie rozhodlo, že malé osy objednávajú na nedeľu na poletovanie. Pod dozorom motýľa.

Motýľ nemal nič ani proti AB, ani proti BA osiam, kým tie pekne poletovali, opelovali kvety, nepichali, ... ale táto príhoda v ňom vzbudila odpor proti obidvom. Zdalo sa mu byť zvláštne aj to, že keď si to dobre rozmyslíme, AB osy vlastne poslúžili lacnou reklamou BA osiam...

Nakoniec ... všetko šlo po svojom, každý lietal svojim spôsobom, len motýľovi pokazili nedeľu...

S e n

Učiteľovi sa snívalo, že je riaditeľom !

Dvanásť hodín, dvadsaťpäť minút. So zlou náladou treskol za sebou dvere svojej úzkej kancelárie.

Na stene sa zachveli zarámované diplomy, zo stola zletelo päť oficiálnych spisov, ale knihy a haldy papiera na stoličkách a fotelkách sa ani nehli. Niektoré si tam oddychovali už niekoľko mesiacov. Len tak niekedy, keď sa horúčkovito hľadalo niečo, zmenili si svoje miesta. Z horných boli dolné, potom stredné – a potom znovu vrchné. Len otláčkov prstov bolo vždy viac v jemnej prachovej vrstve.

Sadol si. Chrbtom k obloku. Pozrel sa do ničoho. Prázdnota. Nepriateľská prázdnota !

Huk ! – niečo sa pohlo ! Jeho vlastný tieň ...

Poukladal si lakte na stôl. Sklonil si hlavu na ruky. Zakryl svoj tieň.

Mal olovené nohy.

Ponáhľal sa na jedno dôležité celoštátne stretnutie. Ale všetko, ako keby sa zalepilo do smoly.

Každý je tupý !

Každý je hlúpy !

Každý je lenivý ! ... vrieskol ... by, ale nevedel. Jazyk sa mu zalepil.

Od zlosti dostal kŕče.

Konečne predsa sa len objavilo jeho školské auto.

On sa premenil na hrocha, ale to nič – myslel si -, hlavné je, že sa zatlačil do kabíny. Volant ovisel, a šofér sa naťahoval z miesta ľavého predného kolesa – premenil sa na leoparda. Spod blatníka vytiahol liter alkoholu, fľašu si balansoval na chvoste, a za mihnutie oka vypil jej obsah. „Natankovali sme“ – „ale málo nám predpísali na tento rok z kraja“ – hovoril, a nebolo možné vedieť: dopredu ide, či dozadu ?, a či náhodou sa nenatiahne bruchom na asfalt...? So svojim úzkym, červeným jazykom si olizol zarosené chrómovanie predného nárazníka.

Riaditeľ by rád letel, ťahal za sebou auto, pretože jeden riaditeľ predsa nemôže letieť len tak pešky... ! Fuj, nie je prístojné ku mne, aby som bol vrabcom – myslel si. Ale ani orlom nemôžem byť, niekto tam hore by sa ešte urazil ! Budem kohútom. Jeho námaha ale viedla len k tomu, že jeho vedomie sa kúsok prevážilo, uvidel pravé predné koleso. To sa natiahlo, vznikla z neho elipsa, kúsok sa chcelo napnúť, ale znovu splaslo. „Keď dovolíte, ja len slovom“ – vzdychlo, a znovu sivo sa natiahlo. Žmurklo.

Riaditeľ ešte počul, ako jeden hlas z diaľky, akoby z druhého sveta, referuje o absencii a o štatistike prijatých žiakov na vojenskej vysokej škole – v percentách.

Pekné, verné kolesá – myslel si – a pohladil ich obruče. Ešte aj jednu stovku im hodil. Tie chtivo po nej chvatli a potichučky začali priasť.

Riaditeľ so slabým bridením kopol do plynového pedála. On riadi, - a neriadi ! ... Ale, keď už ostal sám ...

Niečo plesklo a auto vzadu sa zodvihlo, nastavilo sa tretie koleso.

„Ja som poslanec ! My máme schôdzu ! – protestovalo ostro -, a vykotúľalo sa. Kotúľalo sa, kotúľalo – dozadu, po ceste. Vzdialilo sa, zmenšovalo sa, zmizlo.

Riaditeľ kopol do pedála. Ten ho kopol naspäť, ale niečo plesklo, a nastavilo sa nové koleso. Malo širokú hlavu, hlúpo sa uškŕňalo a poklonilo sa.

Riaditeľ kopol – do pedála. Plesk !, nové koleso. Plesk !, nové koleso. Plesk !...

Všetky sú okrúhle ! – myslel si nazlostene riaditeľ...

„Len ja viem byť hranatý ! “

Spokojne si uvedomoval, že znovu sa stal samým sebou.

Kúsok sa stiahol, nadvihol si k sebe koleso, ktoré bolo práve na rade, a rozkázal mu, aby stlačilo plynový pedál.

So zadosťučinením si všimal, že pleskot – nové koleso, pleskot – nové koleso – sa znovu rozbehlo.

Pokračovať ale nepokračovali nič !

„Aké je neschopné toto koleso ! “ – myslel si. „Vo vlastnom záujme ho musím čo-to naučiť ! “

„Cez ďalšiu prestávku ma vyhl'adajte ! “ – rozkázal. Koleso zdvorilo prikývlo.

Riaditeľ čakal, potom vykrikol: „zoberte si papier, ceruzku, a píšte ! “:

1. 11 a., bodkočiarka, pomlčka, trojcentimetrový okraj, tušom ! Písmeno nech je presne 3,256 mm vysoké, a nech má sklon na severovýchod ! Nech je hotové za 3,49 sekúnd ! Toto je dôležité ! Takto to predpisuje paragraf č. 97, z nariadenia MŠ/9687/100 001/BC,... !

„Chápete ?! “

„Vidím, že nie ! “ „Vy ste krava ! “

„Čo robíte ?! “ „Prečo mi recitujete tú báseň ?! “

„Prečo riešite ten integrál ?! “

„Aj tak nerozumiete ! “

„Vy neviete, čo sú zložky komunistickej výchovy ! “

„Vy neviete, čo je metóda, čo je prostriedok, a ... to – ono“

„Zbláznim sa ! “

„No, píšte, ... znovu ! “

12. 123/a; - keď prichádza nový Učiteľ, treba pred ním na schôdzi vyhlásiť, že za päť až desať rokov možno našu úroveň prekoná, a my mu k tomu s radosťou pomôžeme...

(S tým jeho uzemníme, a starším hodíme kosť...)

324.597/z; - Vymyslime si v každom roku nové, nezmyselné pravidlá a zariadíme si, aby boli záväzné...

(Keďže učitelia to nebudú schopní pochopiť, budú mať pocit, že sú hlúpi – a tak budú krotkí...)

9786.12/b; - Nikdy im nepovedzme informácie priamo – ale zavolajme ich na neskorší termín do jednej vzdialenejšej miestnosti.

(To nemôžu odmietnuť, a takto im ukážeme našu moc. A v ostatných vznikne strach...)

12534.32/ch;- Novému Učiteľovi – ako novú triedu – pridáme čo najväčšiu triedu, podľa možnosti z vyberaných chlapcov.

(Takto mu s úspechom ukážeme, že je nemožný...)

978582.379/s; - Niektorých učiteľov, ktorí sú nám sympatickejší, zaťažme menej, a zvýšme im plat o niekoľko korún.

(To odoženie pozornosť aj ostatných od nás, a od skutočných problémov učiteľského zboru.)

7 832 913.2/u; - Keď na nepríjemné poslanie hľadáme osobu, položme najprv „nevinnú“ otázku: „kto nie je triedny?“, prípadne: „kto má hnedé oči?“ a podobne.

(Ostatní všetci súhlasia, všetci budú podporovať naše rozhodnutie...)

8 759 648 - Zverme silným 15, až 20 povinností.

(Keď ich nesplnia, môžeme ich „zjazdiť“! Keď ich splnia – časom im od nadmernej práce začne šibať, pohnevajú sa s partnerom, stanú sa nervóznymi, slabý mi. Nad takými potom ľahšie môžeme vládnuť...)

39757451.....

158 987 453.....

..... 2

5 ..

. .. 3

„Fuj, ako som sa spotil ...“

„Idem domov...“

Učiteľ už nebol mladým, keď začínal učiť, ale ako nového človeka v remesle –zaradili ho do základného kurzu ideovo-politického školenia. Ako absolvent vysokej školy celé roky počúval dejiny robotníckeho hnutia, vedeckú ekonomiku, vedecký komunizmus – a robil skúšky z týchto predmetov. Teraz sa dostal spolu do skupiny s mladými vychovávateľkami – z ktorých mnohé absolvovali len strednú

školu, a tak o spomínaných vedách veľa ešte nepočuli. Tomu zodpovedalo, že „semináre“ najčastejšie klesli na úroveň báji a frázy.

Učiteľa štvála jeho „pozícia“, kým nepochopil, že nie svoje vedomosti, ale svoje zadelenie si má všímať.

Kurz viedol jeden elegantne oblečený, priateľský „súdruh“ – s riaditeľskou funkciou -, ktorý vždy mal okuliare a kravatu.

Neskoršie Učiteľ postúpil dopredu – tak, že k nemu sa zošmykli aj jeho starší spolupracovníci. Utvorili len „základný kurz“ ...

Usilovne sledoval opakujúce sa prednášky, medzitým postupne vyhlbil vo svojej záhrade pivnicu, spravil betónové steny, zdolal tesárske práce, postavil – vlastnoručne – svoju chatku.

Bola to tvrdá práca. Sused sa aj vzdal. Druhí si kúpili parcelu.

Učiteľ s údivom sledoval, ako volajú odborníka – vymerať základy s teodolitom -, alebo pripraviť šalovanie.

Raz tam jeden murár majstroval, omietal z vnútra ich pivnicu.

Nasával si, nasával, raz z pálenky, raz z piva, „múdro“ rozprával a nechal sa oslovovať „pán“.

S každým svojím pohybom ukazoval, aké je dôležité to, čo on robí.

Majiteľ – inžinier – so svojím otcom, miešal a dopravoval maltu k rukám majstra.

Otec majiteľa už bol dosť unavený. Zastavoval sa, utrel si ruky, spotené čelo, okuliare.

Máličko si uvoľnil aj svoju kravatu.

M a t u r i t y

Učiteľ – už asi dvadsať rokov – veľa minie na autobus, na vlak. Napriek tomu, že strojnícku vysokú školu si toho času vybral podľa železničného cestovného poriadku, že ktoré mesto je bližšie, teraz sústavne býva ďaleko k domovu. Domov znamená rodičovský dom.

Pred cestovaním vždy cíti malý nepochopiteľný „tlak“. Zanechá jednu rodinu, aby sa mohol stretnúť s druhou. Potom zasa opačne.

Aj teraz cestuje, ale inou traťou. A ani „tlak“ necíti, ba čo viac, počasie je krásne, a on cíti svoju dôležitosť, vie, veľká práca naňho čaká, a vie, že má k nej dost síl.

Navštívil domov, svojim pohľadom pohladkal každý strom v záhrade, aj kvety, a so zvláštnou starostlivosťou hroznové korene, ktoré raz, pred rokmi chcel obnoviť.

Vtedy odviezol len polovičnú robotu, bolo mu ľúto viac zrezať konáre, považoval ročné, dvojročné obdobie za veľmi dlhú dobu – kým znovu sa vyvinú.

Toto je teraz už niekoľkonásobne minulosťou.

Teraz už tuší – vtedy mal viac obetovať.

Inokedy o takýto čas sedí v natrieskanom autobuse, a s odovzdaním čaká, aby po štyroch hodinách, už v tme, sa dostal „domov“, aby spal – a znovu sa môže začať – práca.

Teraz je všetko inakšie. Trieskajú koľajnice. Smer je iný. Díva sa von oknom. Krajina je priateľská, kopcovitá. Nad záhradami vládnu staré, krivé slivky. Vonku je málo ľudí, ale predsa všade cítiť život.

Malé dediny, psi, sliepky, ... sem-tam skleníky. Prevláda zelená farba, máj ešte tu má svoju stopu. Vlak na každom kroku sa zastavuje. Tu sa nikto neponáhľa.

Oproti Učiteľovi sa usadí mladá rodina. Vyzerajú na jednoduchých robotníkov. Žieňa ihneď si uzavrie oči. Mladý otecko postaví svoju – asi dvojročnú – dcéru na okno, drží jej nohu, pri topánkach, aby nevypadla.

Druhou nohou si malá hompáľa, sem-tam, veru celkom blízko k nosu Učiteľa.

Rodičov to nezaujíma. Ich dieťa sa nudí. Voláva svoju matku, ale tá ani neodpovedá.

Malá začne cvičiť, hojdá svoje ruky, nohy, celý trup. Konečne od otecka dostala jednu papierovú vignetu. Potom ju už ani tá nezaujíma.

Učiteľ s desením registruje, že sa dostáva do pozornosti dieťaťa. Jeho „zdesenie“ však prechádza do humoru. Jeden vlčiak sa štvorá hore do vlaku – a zachraňuje situáciu.

Znovu môže obdivovať prírodu. Znovu je možné si spomínať.

Pred viac než dvoma desaťročiami chodil tadeto naposledy. Vtedy svoju diplomovú prácu si pripravoval vo fabrike na žeriavy. Celý máj, celý mesiac tam strávil. Len koncom týždňa cestoval domov. Aj vlak vtedy ešte bol iný. Vtedajšie vagóny s drevenými lavicami pripomínali zábery z vojnových filmov.

Vždy boli natrieskané unavenými robotníkmi. A vždy tam cestovalo aj jedno mladé dievča, ktoré nebolo ani škaredé, ale ani zaujímavé, len so svojimi plnými ňadrami a svojou mladosťou vynikalo spomedzi cestujúcich.

Mladý adept inžinierstva ho vždy zbadal, ale to bolo všetko, mal inú robotu.

Na polceste aj vtedy sa vždy zastavili.

Treba prestúpiť. Medzitým celú hodinu čakať. Okrem budovy stanice nie je v blízkosti nič, len susedná miniatúrna budova – bufet a WC. Všetko to zošmyknuté medzi strmé kopce. Ale cestujúci sa nenudia. Zmenila sa príroda. Ihličnaté stromy zakrývajú svahy, krásne je možné šnupať živicový vzduch.

Na Učiteľovi je pohodlné oblečenie, sivé nohavice, pletená košeľa, čierne koženkové sako.

Mladí ľudia – niekoľko krokov od neho – ani netušia v ňom budúceho vykravovaného predsedu maturitnej komisie. Na ich nálade, hlase, je cítiť váhu skúšok, ktoré sa zajtra začínajú.

Filozofujú si, vážia si život, špekulujú nad svojím položením, hodnotia svoje možnosti.

Niektoré mladé dámy trasľavo si zapalujú cigaretu. Sú vážne.

Pohýna sa druhý vlak.

Približuje sa cieľ.

Prišli. Všetko ide po poriadku. Aj ubytovanie. Učiteľ, aby mohol stráviť večer bez formalít, rýchlo odchádza, do mesta. Akurát objavil kino malého mestečka – nad tým dumal, že vojde, keď zbadal, že sa nad ním hromadia mraky.

Vrátim sa pre svoj dáždnik, myslel si.

Na svoje „nešťastie“, pretože tam ho už očakával triedny učiteľ maturujúcej triedy.

Išli sa navečerať a vysvitlo: kolega je starší, ale končili tú istú vysokú školu, ba čo viac, ten istý odbor. A čo bolo najhlavnejšie, triezvo, milou jednoduchosťou chápal nasledujúce dni.

Ráno riaditeľ maturujúcej školy predstavil predsedom komisií ich zástupcov.

Učiteľ, už elegantne, s kravatou, tichým úsmevom vítal svojho „podpredsedu“ – svoju kolegyňu, ktorá pred niekoľkými týždňami – ako pomocníčka inšpektora – nepochopila jeho hodinu. Veru, napísala vtedy vlašnú správu...

Mnohí predvídali toto nepravdepodobné stretnutie. Teraz sa to naplnilo, ale Učiteľ už skôr sa v duchu rozhodol, že neoplatí „dlžoby“, nevyužije svoje momentálne polozenie. Kolegyňa niekoľkokrát ešte sa „ukazovala“ – mala dobrú hlavu, pamätala si vzorce z vysokoškolskej matematiky. Ale natrafila na súpera, ... aj Učiteľ mal poltucta diplomov z matematických a fyzikálnych olympiád.

Takto si premeriavali jeden druhého, pomaličky, potichučky – kým maturity bežali -, a zrazu „teta“ sa pomýlila. Pri počítaní jedného banálneho priemeru. A „predseda komisie“ to zbadal... U „učiteľov“ je takéto dačo veľmi bolestivé...

Prázdna prestávka. Z dvoch paralelných dianí jedno sa pretrhlo... Ostalo monotónne bzučanie maturít.

Predseda spokojne duma. Hrá sa. Medzi ním a medzi žiakom, stojacim pred čiernou tabuľou stojí na stole jedna váza. V nej niekoľko vážnych karafiátov.

Predseda sa díva – zdanlivo na žiaka, ale zrak si zaostruje na karafiát. Pozadie je hmľisté, karafiát vyblednutý, bez lesku, slabo fialový.

Čierna tabuľa, tmavé obleky, vyblednutý karafiát.

Čierna tabuľa, tmavé šaty, vyblednutý karafiát.

Dusné poobedie. Neskutočne nekonečné...

A predseda... Fialové pozadie, fialový karafiát. Fialové šaty. Tá istá farba, ten istý odtieň.

Predseda sa prebudí. Čierne vlasy. Od priemeru väčšie proporcie. Od priemeru menšie vedomosti.

Nič zvláštne. A predseda – ten istý s kvetom...

Predseda pozoruje.

Jej matka...- prikloní sa triedny, jej matka často chodila na našu izbu. Často u nás spala s mojím spolubývajúcim. Bolo to pekné dievča – žmurkne dôverne...

Predseda zaleje nejaký smútok.

Zašpinili to dievča – ešte predtým, než sa narodilo.

Sedeli. Skúšali. Pozorovali.

Neskoro poobede, po niekoľkých hltoch syra, zákuskov, malinovky, - pri niekoľkých vetách si oddýchli a potom nasledovala spoločná večera.

Z nej zdvorilo sa rozlúčil.

Prechádzal sa po známých, sympatických uličkách malého mestečka.

Keď bol dieťaťom, táto krajina sa u nich rátala za veľmi severnú. Prvýkrát ju precestoval z príležitosti jedného školského výletu. Odvtedy si na ňu pamätá, lebo tu v zelovoci predávali zmrzlinu, a to bolo pre neho zvláštne.

Neskoršie vypracovanie diplomovej práce... Celé dni v továrni... Fabrika, aj ich ubytovanie bolo von z mesta. V blízkosti žiadny obchod. Keď sa potom dostali do mesta, najlepšie bolo zasadnúť si do jednej zadymenej krčmy, pánsky si objednať jednu dvojnásobnú porciu – a obzerať pružné čašníčky.

Na ceste fialové orgovány...

Tu je aj tá stará krčma.

Jedna smutná osoba si prevaľuje poldecáky.

Vzadu dve huňaté ženy diškurujú s niekým, tak to vypadá, že s rodinným príslušníkom.

Starý čašník nesie objednanú večeru.

Tma je. Orgovány zaostali.

Večera je vliata, vlašná, obsluhujúci sú huňatí.

Poldruha desaťročia a jedna minúta utláča bývalú krásu.

Prvý rok učiteľovania:

- „Nový Učiteľ“ chodí v konfekčnom obleku č. 47,
- vlasy má tmavohnedé,
- dole, na stranu triednej knihy napíše udalosti týždňa,
- značky zastupovaných hodín zatvorí do zátvoriek,
- tematické plány vyučovacích hodín obsahujú tri stĺpce:
poradové číslo, téma, cieľ,
- odohrávajú sa početné schôdze, ktoré sa vždy uzavierajú rokovaním o papučiach.

Desiaty rok učiteľovania:

- „Učiteľ“ nosí konfekčné nohavice č. 53 a väčšinou sveter,
- vlasy má badateľne sivé,
- dole do triednej knihy týždenne zapíše:
- plánovaný počet hodín

- počet odučených hodín
- počet zastupovaných hodín
- počet odborne zastupovaných hodín
- počet neodučených hodín
- vyučovanie so spojenými skupinami
- vymeškané hodiny ospravedlnené
- vymeškané hodiny neospravedlnené
- vymeškané hodiny vplyvom školských akcií
- udalosti týždňa,

Značky zastupovaných hodín uzavierajú do zátvoriek, do predmetu chýbajúceho učiteľa napíšu dátum a odkaz na vlastný predmet – spolu s podpismi.

Do vlastného predmetu zapíšu dátum, učivo, podpis – spolu s informáciami o zastupovaní.

- Tematický plán obsahuje presne desať stĺpcov,
- odohrávajú sa početné schôdze o problémoch s papučami,

a

o

tom,

aké uznesenia vznikali „o zlepšení podmienok pre prácu učiteľov“, a ...
o obmedzovaní byrokracie ...

Jedenásty rok: ?

C e s t a

„Pľujem kôstku“,... „pľujem kôstku“,... zoštylizúva si svoj čin Učiteľ – znovu a znovu – súčasne s činom. A vyplúva kôstky.

Rytmicky, ako dobre skonštruovaný stroj. So silou. S celou energiou svojich pľúc.

„Pľujem kôstku“,... „pľujem kôstku“,...

Je jún. Učiteľ bol vyslaný do textilnej fabriky, na kontrolu žiakov, ktorí tam trávili svoju letnú prax. Odtiaľ prichádza teraz, lebo pritom niekoľko hodín ešte aj učiť musí, a sem-tam ešte aj na maturitných skúškach musí obstáť.

Z hlavy sa mu kúsok vyparil vlievajúci sa hluk strašne trepajúcich tkacích strojov a vidina nedozerných, strojmi naprataných hál.

Mohol si už zlieniť aj svoju rolu. Nebolo už potrebné sebaisto hľadať jednotlivé pracoviská v mohutnej fabrike; nebolo potrebné opatrne obchádzať mastné hrdzavé súčiastky; ani jemné, tmavosivé pieskové kopce formárov v zlievarni.

Nebolo potrebné hľadať vyhovujúcu roľu, vhodné odpovede na neokresané poznámky zaúčaných robotníkov, ktorí v sklade oceľového polotovaru brigádovali, a

neklesali pod ťarchou vzdelania. Snažili sa dostať učiteľa do pomykova, pred jeho žiakmi.

„Pľujem kôstku“,... „pľujem kôstku“,...

Peši ide po ceste. Ešte na začiatku, len tak – aby sa rozptýlil – vstúpil do zelovoca, a na jeho veľké prekvapenie: predávali višne. Kúpil si, asi tak kilo.

Najprv si ich len ochutnal, potom na vymretej ceste znovu do neho vstúpil rytmus tkacích strojov. Vykročil, schmatol do vrecúška, roztláčil višňu jazykom, chvíľu maznal kôstku – lebo bol zvyknutý, že tá mala byť čistá - , potom ju usmernene „vytlačil“.

Vykročil, bral, pľul; vykročil, bral, pľul;...

„Pľujem kôstku“,... „pľujem kôstku“,...

Vykročil, a vznášal sa v časopriestore. Za rytmom „kráča – pľuje“ si precítil celú váhu svojho učiteľstva, celú desaťročnú minulosť, všetky paradoxné situácie, všetky poníženia, na ktoré si dodnes nevedel zvyknúť.

Všetko sa roztopilo, všetko sa vlievalo, spolu sa valilo, ale z pomiesenej masy semtam vykukli, vyčnievali holoty – v slovne nezoštylizovanom tvare.

„Pľujem kôstku“,... „pľujem kôstku“,...

Túto ulicu Učiteľ dobre poznal. Nebola k nemu nepriateľská, ale ani príjemná. Často chodievali sem sa prechádzať po poobediach, v prvých rokoch, keď rodina bola ešte natlačená v jednej izbe. Asi preto, lebo tu sa dostali von z premávky mesta. Na jednej strane ulice – s výnimkou niekoľkých domov – sa tiahol len opustený breh rieky. Druhú stranu lemoval železničný násyp, zarastaný vysokou burinou, prhl'avou. Rieka tu nebola zaujímavá, ale na začiatku a konci ulice boli mosty. Takto vznikol oblúk – vhodný na prechádzky. Ďalej od rieky stálo niekoľko líp – veľmi vážne. Kvety mali, ale tie nikdy nevoňali. Pri neskorých popoludňajších prechádzkach vrhali na rodinu Učiteľa silný tieň, a rodina si len vykračovala, aby čas plynul, a pretože prechádzky sú zdravé.

Vykračoval si – a vedel, že táto cesta nevedie nikam. Dostanú sa späť na začiatok. Na konci ulice spala jedna obrovská, zabudnutá, väčšinou prázdna cukráreň. Ľud ju trefne prekrstil na ponorku. Táto cukráreň bola cieľom – tajne, nasilu vytvoreným. Zmrzlina bez chuti potom na chvíľu dala zabudnúť na svet.

Teraz však zvíťazila višňa so živou, rudou krvou.

„Pľujem kôstku“,... „pľujem kôstku“,...

Vykračoval si, rytmicky, ako stroj.

Odzadu prichádzal vlak. Koľajnice práskali.

Cvengot ešte viac zdvihol Učiteľa.

Jeho myšlienky bez slov obopli minulosť, jeho osobnosť zaplnila celú cestu.

Plával, vznášal sa v časopriestore, a súčasne pochodoval. Trieskal nohou. Ako žiaci na tréningoch prvomájových pochodov. Ako vojaci pri prehliadkach.

Vpredu, na okraji ulice, pred ním stála jedna žena. Naklonila sa, niečo pozerala v prachu – rozkročená. Jej nohy boli v kolenách natiahnuté, hrubé, neforemné, schované v hrubých pletených pančuchách.

Vykukol okraj mohutnej spodnej bielizne.

Hodí sa tento detail do celku...

V priestore teraz blízko, ale v čase na desaťročia sú od toho, aby srdce bilo rýchlejšie.

Práskajú koľajnice, Učiteľ si vykračuje, pľuje kôstku; práskajú koľajnice, kráča, pľuje kôstky; prevaľuje sa okolo neho roztopená, spotená masa, vyčnieva z nej raz tu, raz tam zdrap holej pravdy.

V čase a v priestore je ďaleko od krásna, sprava rieka, zľava koľajnice; práskajú, kročí, práskajú, kročí; prevaľuje sa,

a Učiteľ – bývalý úspešný inžinier – pľuje kôstku, pľuje na všetko !

Približoval sa koniec školského roka.

Učiteľ ešte dal jednu možnosť tým štyrom, čo stáli na prepadnutie.

Nevedeli nič, ale na troch z nich bolo vidieť, že teraz sa už snažili, že sa usilovali.

Štvrtý z nich sa nenechal vyviesť z nálady.

Dostal termín na opravnú skúšku.

Koncom augusta ho Učiteľ – za prítomnosti svojich dvoch kolegov – znovu skúšal.

Nevedel nič.

Bolo jasné, že sa ani nepodíval do svojich zošitov.

Zapísali mu päťku, išli hlásiť „výsledok“.

„Vy ste ešte mladí ! Niekedy si treba dobre premyslieť veci ! Skúsme to ! Bud'me trpezliví“ – odvetil riaditeľ.

Slniečko hrialo.

Roztrhali papier s „výsledkami“.

Roztrhali svoje presvedčenie, roztrhali seba. Podpísali štvorku.

Začal sa nový školský rok. Hmýrili sa chodby.

Slniečko hrialo.

„Viete, čo sa prihodilo ? “ – prišiel do zborovne riaditeľ...

„Ten žiak – včera havaroval na motorke.“

Zomrel.

Príloha

(Obrazy)

hore: úzky vchod, dolu: miestnosť bývalých záchodov

Tu mal byť kabinet pre mechaniku ...

a – radiátor b – stolička c – vchod do „kabinetu“

d – koniec kanalizačnej rúry

e – pomôcky pre mechaniku (nevybalené)

f – vchod

Príloha

Odučené a „iné“ hodiny v školskom roku 1987 – 88 (bez príprav):

24. 08. 1987

pon.			dovolenka
ut.		0 + 4	schôdze („hlavné úlohy“)
st.	0	+ 5	schôdze (úväzky, plány)
		+ 6	príprava triednej knihy
št.	0	+ 7	schôdze, kladenie vencov, rozvrh
		+ 4	príprava plánu triedneho
pi.		0 + 14,5	príprava rozvrhu, schôdze, opravné skúšky
po.	0	+ 3	príprava rozvrhu
ut.		0 + 6	prevzatie triedy, rozdávanie zošitov
st.	3		
št.	7	+ 3	plán predmetovej komisie
pi.	5	+ 2	úprava rozvrhu
so.		+ 3,5	stráženie opravárov počítača
		+ 7	zháňanie literatúry k technickej diagnostike
po.	5	+ 6	služba v škole
ut.		5 + 6	služba v škole
st.	6	+ 5	služba v škole, robím zastupovanie
št.	6	+ 3	služba v škole
pi.		6 + 3	služba v škole, robím rozvrh
po.	6	+ 5	dozor na zemiakovej brigáde poobede
ut.		4 + 1	zastupujem
st.	3		
št.	6		

pi.	4		
so.	+ 5		dozor na zemiakovej brigáde
20. 09. 1987			
21. 09. 1987			
po.	6		
ut.	5	+ 1	zastupujem
st.	5		
št.	6		
pi.	6	+ 1	pracovná povinnosť v škole
po.	4	+ 1	pracovná povinnosť
ut.	5	+ 1	pracovná povinnosť
st.		+ 9,5	u počítača v Martine
št.	3	+ 1	lekárska prehliadka 1. C
pi.		+ 7	na brigáde s 3. B
po.	4	+ 1	robím zastupovanie
ut.	5		
st.	5		
št.	4		
pi.			som chorý (aj ďalší týždeň)
19. 10. 1987			
po.	6		
ut.	5	+ 1	zastupujem
		+ 1	robím zastupovanie
st.	3	+ 3	zastupujem
št.	6	+ 1	IPV
		+ 1	schôdza SZM
		+ 4	dozor na večierku SZM
pi.	4	+ 1	zastupujem
po.	5		
ut.	5	+ 1	zastupujem
		+ 1	robím zastupovanie
st.	5	+ 1	zastupujem, robím zastupovanie
št.	5	+ 1	robím zastupovanie
pi.	6	+ 1	zastupujem, robím zastupovanie
1. 11. 1987			
2. 11. 1987			
po.	6		
ut.	5	+ 2	zastupujem
		+ 0,5	porada (o družobnej návšteve)
st.	3	+ 2	zastupujem
št.	6	+ 2	pedagogická rada (o maturitách)

pi.	3	+ 2	zastupujem
		+ 0,5	kladenie vencov
		+ 2	slávnosť
		+ 4	konzultácia s externistami
po.	6		
ut.	5	+ 2	zastupujem
st.	5	+ 1	zastupujem
		+ 0,5	porada
št.	6	+ 1	zastupujem
pi.	3	+ 2	návšteva kina (mesiac ZČSSP)
po.	6	+11	exkurzia so 4. D
ut.		+24	exkurzia
st.		+24	exkurzia
št.		+24	exkurzia
pi.		+17	exkurzia so 4. D
po.	6		
ut.	3	+ 2	otvorená hodina
st.	5	+ 1	zastupujem
št.	6	+ 1	zastupujem
		+ 1	IPV
pi.	6	+ 3	schôdza ZRPŠ
po.	6		
ut.	5		
st.		+ 9	na KPÚ v Banskej Bystrici
št.	6		
04.12. 1987			
pi.	4	+ 3	stužková
po.	6		
ut.		+ 17	exkurzia s 3. B
st.		+ 16	exkurzia
št.	6	+ 2	schôdza ROH
pi.	6		
so.		+ 5	učíme cez pracovnú sobotu
		+ 1,5	triednická hodina, schôdza
po.	6		
ut.	5	+ 1	zastupujem, skúšam externistu
st.	5	+ 1	zastupujem
		+ 0,5	robím objednávku pomôcok
št.	6	+ 2	pedagogická rada
pi.	4	+ 1	zastupujem
po.	5	+ 0,5	schôdza (o maturitách)

ut.	5	+ 1	zastupujem	
st.				dovolenka
št.				dovolenka
pi.				vianočný sviatok
po.				dovolenka
ut.			inventúra zbierky MEC	
st.		+ 5	schôdza, kapustnica	
št.			dovolenka	
pi.			Nový rok	
po.	6			
ut.	5			
st.	4			
št.	6	+ 2	schôdze	
pi.			presun voľného dňa	
10. 01. 1988				
11. 01. 1988				
po.	6			
ut.	5	+ 1	zastupujem	
st.	6			
št.	6			
pi.	5			
po.	6			
ut.	5			
st.	4			
št.	6	+ 0,5	porada	
pi.	3	+ 1	odsúhlasenie navrhnutých znáмок	
po.	6	+ 3	klasifikačná konferencia	
ut.	5			
st.	6			
št.	6	+ 3	schôdza	
pi.	5			
po.	6			
ut.	5	+ 2	zastupujem	
st.	4			
št.	8			
pi.	3	+ 1	pracovná povinnosť	
		+ 1	dozor na matematickej olympiáde	
po.	6			
ut.	5			
st.	5	+ 2	zastupujem	
št.	6	+ 1	zastupujem	

		+ 2	IPV, schôdza ROH
pi.	5		
po.	6		
ut.	5		
st.	4	+ 0,5	porada
18. 02. 1988			
19. 02. 1988			
št.	6		
pi.	2	+ 0,5	porada
		+ 1	verejná stranícka schôdza
po.	0	+ 9	v Martine, pozrieť digigraf
ut.	0	+ 3	„mimoriadna“ pedagog. rada
st.	0	+ 7	exkurzia v papierni, v Žiline
št.			„dovolenka“ – príprava matur. otázok
pi.			“-“ - “-“
po.	6	+ 0,5	porada
ut.	5		
st.	4		
št.	4	+ 2	zastupujem
		+ 1	robím suplovanie
		+ 2	IVP, pedagogická rada
pi.	3	+ 5	oslavy MDŽ
po.	2	+ 1	zastupujem
ut.	2		
st.	6		
št.	7	+ 1	video ukážka maturít
pi.	5		
po.	6		
ut.	5	+ 0,5	„záverečný“ pohovor k novej koncepcii
st.	6		
št.	6	+ 1	beseda so s. Laučekom
		+ 2	konzultácia stredoškolskej odbornej činnosti
		+ 2	písanie maturitných úloh
pi.	3	+ 1	konzultácia SOČ
po.	6	+ 1	zastupujem
ut.	5	+ 1	zastupujem
st.	6	+ 1	zastupujem
24. 03. 1988			
št.	5	+ 1	CO cvičenie
		+ 1	prevádzková porada
pi.	5	+ 2	oslavy: Deň učiteľov

po.	6		
ut.	5		
st.	4	+ 1	písanie žiadosti o exkurzie
št.	7	+ 1	školské kolo SOČ
		+ 0,5	porada
pi.		3	
po.			/ Veľkonočný pondelok /
ut.		5	+ 1 posudok na SOČ
st.		+ 0,5	porada
št.	0	+ 11	konferencia VTS v B. B.
pi.		5	
so.		+ 6	pracovná sobota
po.	6		
ut.		5	+ 0,5 porada
		+ 0,5	oslavy
st.		+ 6	brigáda: Technické služby
št.	6	+ 3	IPV, klasifikačná porada
pi.	3		
po.	6	+ 3,5	dozor na brigáde
ut.	1	+ 3	dozor na maturitnej písomke
		+ 0,5	porada
st.	1	+ 3	dozor na maturitách
št.	6	+ 3,5	robím suplovanie, schôdza ROH schôdza ZRPŠ
pi.	4		
so.		+ 5	brigáda /zbieranie kameňa na poli/
po.	6		
26. 04. 1988			
ut.	5	+ 1	zastupujem
st.	6	+ 1	pracovná povinnosť, pomoc pri zastupovaní rozhlasová relácia
št.	8	+ 1	zastupujem
		+ 1	pracovná povinnosť
pi.	2	+ 3	zastupujem
		+ 1	porada +nácvik pochodu na 1. máj
ne.		+ 3	manifestácia
po.	1	+ 1	zastupujem
		+ 4	pracovná povinnosť
ut.	2	+ 2	zastupujem
		+ 3	pracovná povinnosť
st.	0	+ 11	exkurzia s 3. B

št.	0	+ 8,5	exkurzia s 3. B
pi.	5	+ 1	zastupujem
		+ 1	pracovná povinnosť
po.			/ 9. 5. – štátny sviatok /
ut.	5	+ 4	služba v škole, rozhlasová relácia
		+ 1	zastupujem
st.	4	+ 4	služba v škole, rozhlas. relácia
		+ 2	zastupujem
št.	6	+ 2,5	inšpekčná preverka výpočtovej techniky
		+ 1,5	služba, príprava maturít
pi.	3	+ 1	príprava maturít
		+ 5	služba v škole
po.	6		
ut.	5		
st.	0	+ 18,5	konferencia VTS v Bratislave
št.	5	+ 1	príprava maturít
		+ 3	schôdza ROH, pedagogická rada, prevádzková porada
20. 05. 1988			
pi.	5		
ne.		+ 2,5	cestovanie
po.	0	+ 24	maturity v Štětí
ut.	0	+ 24	-“-
st.	0	+ 24	-“-
št.	0	+ 20,5	cestovanie
pi.	3	+ 1	rozlúčka so štvrtákmi
po.	0	+ 4,5	maturity 4. D
ut.	4	+ 4,5	-“-
st.	2	+ 5	-“-
št.	3		
pi.	2	+ 1	zastupujem
po.	2	+ 4	maturity 4. C
ut.	1	+ 4,5	-“-
st.	2	+ 5	-“-
št.	3		
pi.	3		
po.	0	+ 17	branný kurz žiakov
ut.		0 + 24	-“-
st.	0	+ 14, 5	-“-
št.	0	+ 5	-“-
pi.	0	+ 5	-“-
po.	5	+ 1	predklasifikačná porada

ut.	5	+ 1	zastupujem
		+ 1	podklady pre správu
st.	5	+ 1	zastupujem
št.	4	+ 1	kino – o drogách,
		+2,5	klasifikačná porada
pi.	4	+ 1	lekárska prehliadka žiakov
26. 06. 1988			
po.	0	+ 4	exkurzia s 1. D
ut.	0	+ 2	-“-
		+ 1,5	drôtikovanie tried
st.	0	+ 7	turistický pochod žiakov
št.	0	+ 4	odovzdávanie vysvedčení, schôdza
pi.	0	+ 2	schôdza

dovolenka

26. 07. 1988	+ 4	služba v škole
27. 07. 1988	+ 4	služba v škole

Pridelené predmety v školskom roku 1988 – 89 :

1. – technické kreslenie /teória/ pre strojárrov
2. – technické kreslenie /cvičenie/ pre strojárrov
3. – technické kreslenie /teória/ pre cel.-pap. odbor
4. – technické kreslenie /cvičenie/ pre cel.-pap. odbor
5. – strojníctvo /1. ročník/ pre cel.-pap. odbor
6. – strojníctvo /2. ročník/ pre cel.-pap. odbor
7. – výpočtová technika /teória/
8. – výpočtová technika /cvičenie/
9. – automatizácia /teória/
10. – technická diagnostika
11. – metodika práce technika

+ - triednictvo

Povzbudenie

Konečne prázdniny !

Učiteľ sa práve vrátil z povinného kurzu. Z kurzu programovania, v jazyku Basic.

On sám už tri roky vyučuje tento programovací jazyk, ale Krajský pedagogický ústav sa prebudil, a školí každého, či ten jazyk pozná, či nie...

Sadol si k písaciemu stroju, a začal písať svoje spomienky. Ani si nevšimol, že čas letí, a už má doma aj svoju manželku.

Manželka: „Už zasa píšeš ? ... “

Učiteľ: - - -

Manželka: „Ja ti to roztrhám ! “

Učiteľ: - - -

Manželka: „Ohováraš tam celú svoju rodinu ! “

Učiteľ: „Neohováral som, ale aj tak, už všetko som o nás vynechal – keď si si myslela ... “

Manželka: „Strácaš svoj čas ... “

„Nechápeš, ja som ťa spoznala silného...

Ja ťa chcem mať silného !

A ty ešte ukazuješ – ako ťa využívajú ! “

Začarovaný kruh...

Človek – zvyknutý pracovať – neprotestuje, nevyhovára sa. Sám pred sebou by sa hanbil. „Prečo by som to nespravil, keď to viem spraviť, a mám na to silu.“ Robí, kým vládze. A stále mu pridávajú ...

/ved' nič nehovoril .../

A keď sa „ozve“ – všetci sa urazia. Aj tí na ktorých robil. Čiže. – začína sa mať zle. Je „zlý“ ! A ukáže, že je „slabý“ /lebo boli „silní“, ktorí ho využívali.../

Nemá ukázať svoju „slabosť“ ? Nemá sa ozvať ? Lenže ... aj vtedy ostáva „slabým“ !

Ako to je ? Pracovitý človek vždy je „slabým“ ???

Ako keď chudobný človek požičia svoj posledný „majetok“ „šikovnému“ – a hanbí sa ho pýtať naspäť ...

Ako v obchode kývneme hanblivo nad predražením ...

Ako na ulici trpíme, že „niekto“ tam špiní ...

Ako v kine sa necháme vyrušovať hulákaním „frajero“ ...

Manželka: „A tí ľudia ti nikdy nespravili dobre ? “

Učiteľ: „Mám sa hanbiť ? – keď poviem pravdu ...“

Koniec ?

Prešiel školský rok 1988 – 89.

Učiteľ, - bývalý „Nový Učiteľ“, „Mladý Učiteľ“, a potom „Učiteľ“ – už bol celkom učiteľom.

Beznádejne učiteľom...

Jednak nemal prostriedky, pozmeniť svoj stav, jednak už dosť dlho pracoval v škole, takže si na seba zrejme dosť zvykli.

„Atraktívne“ funkcie síce nemal, do všemohúcej strany ho nevybrali, a on sa tam ani neusiloval. Len tak, jednoducho – učil.

Práve viedol svoju triedu, - svoju prvú triedu – k maturitám.

A mal pripravenú svoju knihu – svoje školské zážitky...

Móro

Učiteľov kolega Móro (takto ho prezývali tí, ktorých zasa on nazval farizejom...) sa sťažoval Učiteľovi: neučí sa, neodovzdáva zadania, je lenivý, nevie,... – nepripustím ho k maturitám !

Učiteľ, pri stretnutí s matkou dotyčného budúceho podnikateľa, jej tieto sťažnosti tlmočil. Ako triedny, ešte jej úprimne poradil, snažil sa zmierniť jej smútok, a práve chcel povedať, že asi netreba brať všetko s takou váhou, ako bolo povedané, pretože „súdrh“ kolega je občas tiež dosť „zvláštny“ – ale v tom sa mu odrazu dačo nevidelo, a radšej nepovedal nič.

Niekoľko dní po klasifikačnej porade maturitnej triedy volali Učiteľa do riaditeľne. Okrem riaditeľa a jeho zástupcu už tam sedeli aj rodičia príslušného žiaka – budúceho podnikateľa... Intenzívne sa hádali, len „Móra“ nevedeli nájsť nikde.

Otec: nedávno mi pri poháriku hovoril, že syn zmaturuje bez problémov...

Matka: dal mi návrh !...

Otec: poobede sme sa dozvedeli, že syna nepustíte k maturitám. Vzali sme všetky jeho práce a večer sme už cestovali do Bratislavy. ... (univerzitný profesor (ich blízka rodina !) nám povedal, že...

Učiteľovi sa chcelo zvracať. Pochopil, že títo ľudia sú medzi sebou krížom – krážom zaviazaní, a urazení ! Už dávno pred ním všetci hrajú divadlo ! Berú ho za šaška.

Rodičia sa pretvarujú, že sa boja o osud svojho syna. Učítelia sa pretvarujú – ako idú jeho lenivosť potrestať. Pritom sa už medzi sebou dávno dohodli.

Navyše: ako sa podarilo rodičom získať, tak rýchlo, a v takom neobvyklom čase, všetky školské práce ich syna ? (Práce, ktoré boli odložené v škole – na maturity.)

A prečo sa riaditeľ vôbec nechystá potrestať pre tieto veci niekoho ?

Šťastie, že pri tom stretnutí s matkou žiaka Učiteľ nepovedal viac !

A už chápe aj to, prečo sa ten žiak tak povýšenecky správal...

Ale nakoniec... najviac stratil predsa len – ten žiak. Vedel o týchto špekuláciách, - neučil sa.

August 1989

Učiteľ dostal novú triedu. Teda žiadny oddych po maturitách svojej predchádzajúcej triedy. Ale nevadí. Veď v inakšom prípade by aj tak zastupoval. Doktorého funkcionárčiaciho triedneho. A to ešte bezplatne.

Lenže ! Je tu ešte jedna zvláštnosť ! On je konštruktérom – a dostal tých, ktorí sa budú špecializovať na technológiu. Pritom budúcich konštruktérov dostala kolegyňa fyzikárka, ktorá v druhom ročníku ich aj tak opustí...

Našlo sa len jediné vysvetlenie: budúci technológovia sú zasa ďaleko najväčšia trieda... A je to jasné...

Problémy však sa odklonili od žiakov, lebo blížili sa Vianoce !

VTS

„Pre naše hospodárstvo nie je najškodlivejšie, keď niekto nevie, ani keď niekto nechce robiť. Horšie je, keď niekto otravuje aj človeka – ktorý pracuje !”

Túto vetu predniesol Učiteľ v „diskusnom príspevku”: Činnosť pobočky VTS – v podmienkach strednej školy – ešte dňa 18. 5. 1988, v Bratislave, na Slovenskej konferencii Strojárskej spoločnosti VTS.

Táto vete už jasne vyznačuje tri polohy:

1, - napriek zvierajúcej politickej diktatúre spoločnosť rozmyšľajúcich ľudí už dospela do štádia, že na celoštátnom fóre verejne sa hovorí o problémoch – o ktorých politické vedenie ešte nechce vedieť,

2, - Učiteľ už získal po vedecko-technickej línii, - nie po politickej ! – takú pozíciu, že tú vetu (a tam !) mohol vysloviť,

3, - *nie je celkom pravda, ako to niektorí všeobecne tvrdia, že všetci učitelia sú pasívni.*

Vianoce (prichádzajú...)

Závodná pobočka Vedecko-technickej spoločnosti – vedená Učiteľom – vyhrala v Slovenských súťažiach jedno prvé a jedno tretie miesto. Čistý zisk: 5000 Kčs a tri ponúknuté miesta v zájazde na výstavu do kapitalistickej ! NSR – pre pobočku.

Zájazd pravda za vlastné peniaze, ale aj tak to bol veľký úspech. Až taký nezvyčajný, že Učiteľovi na chvíľu vstúpila sláva do hlavy !

V kútiku srdca predpokladal, že učiteľský zbor by ho mohol zvoliť, ako svojho predstaviteľa, na Celoštátnu konferenciu učiteľov, do Prahy. Rád by tam predniesol podobný referát, ako vo VTS, v Bratislave !

Avšak !, žiadne voľby sa neuskutočnili. Rozhodol riaditeľ, a išiel ... nový predseda miestnej organizácie komunistickej strany.

(Išiel aj starý predseda – na dôchodok. Našťastie...)

(A odnášal dôkazy svojej nekalej činnosti... ako tvrdili neskoršie, ... niektorí.)

Len Učiteľ neišiel. Ani na zájazd do NSR. Zdalo sa mu nekorektné voči svojej rodine – dať zo svojich učiteľských úspor 8000 Kčs za niekoľko dní cestovania.

Život bežal ďalej. Po starom. Učiteľ bol už silnejší. A blížili sa Vianoce...

15. novembra 1989 – streda:

prebehla tradičná , kritizovaná, štvrt'ročná klasifikačná porada.

16. novembra 1989 – štvrtok:

pre Učiteľa to bol veľmi ťažký deň. Už ráno ho niečo veľmi pichalo v oku. „Preplakal” celé vyučovanie. Okolo obeda išiel do ambulancie, ale očná špecialistka práve neordinovala. Ešte že si spomenul, že malé deti nosia ich rodičia na iné stre-disko, na druhom konci mesta. Kým sa tam dostal, už aj to bolo zatvorené. Mal však šťastie. Zaklopal. Sestrička ešte bola tam, vyslobodila Učiteľa z trápenia.

Aká mladá, aká šikovná, aká potrebná... Ostal jej dlžníkom...

Ponáhľal sa na „bažantský večierok” (aj svojich prváčikov) – kde mal mať dozor.

17. novembra 1989 – piatok:

od 15³⁰ do 18³⁰ bolo zasadanie Združenia rodičov a priateľov školy.

V tomto období zastihlo Učiteľa veľké prekvapenie. Po jednej prestávke ostali vo zborovni dvaja s novým predsedom strany. Ten ho zavolať do vedľajšej miestnosti.

Opatrne mu navrhol členstvo v strane !

Učiteľ v tejto otázke už dávno mal vyjasnené, čo chce, a čo nechce.

Odmietol ponuku, s uvedením konkrétnych prípadov, že tie teórie sú pekné, ale že s ľuďmi, ktorí rečia o spravodlivosti, a pracovnej morálke, ale ktorým tieto pojmy sú cudzie – nechce mať nič spoločné.

Predseda sa ho snažil presvedčiť, že treba v skupine posilniť rady tých, ktorí sa už sem – tam ozvú proti tým „nespravodlivým”...

Učiteľ mu nato poradil, že keďže tvrdia, že v strane sú najschopnejší ľudia, a keď tvrdia, že najlepší dostávajú najvyššie odmeny – tak nech agitujú medzi tými, čo majú osobné príplatky.

„Rozmysli si to ešte” – lúčil sa s ním predseda strany...

To bola vážna vec. Učiteľ, pre istotu, si to ešte prekonzultoval aj s manželkou. Dospeli k spoločnej myšlienke: Keď celé desaťročia ho nechceli, a on sa k nim „nehral”, tak prečo by teraz išiel na loď, odkiaľ už aj potkany utekajú...

20. novembra 1989 – pondelok:

širía sa rôzne správy, ale oficiálne na škole sa nič nedeje, je ticho.

Len predseda strany a predseda ROH sa správajú čudne. Ako tragickí hrdinovia. A niektorým učiteľom nejde do hlavy, že sem – tam si robia srandy zo svojej strany. Čo si myslia v skutočnosti ?...

23. novembra 1989 – štvrtok:

na triednických hodinách sa uskutočňujú, na príkaz vedenia, schôdze triednych organizácií SZM. Žiaci majú analyzovať svoju činnosť, a navrhovať oblasti zlepšenia.

Od 14³⁰ do 18³⁰ je schôdza ROH a konečne prvé „informácie” od vedenia školy.

Riaditeľ hovorí o „rôznych” nátlakových skupinách. Pritom ich nedefinuje.

Neskoršie, ako keby cítil, že jeho reč nepresviedča nikoho, dodá: „Nám by sa ľahšie pracovalo, keby stanovisko ÚV bolo dané v predstihu”.

(Aký je vlastne postoj tohto „človeka” ? ... – zhrozí sa Učiteľ. Aký mu diktuje ÚV ? ...)

Zatiaľ nebol prehodnotený – odpovedá v podobnom štýle riaditeľ na jednu osamelú otázku (o Gottwaldovi).

Ďalej „informuje”, že žiaci na školách majú vytvoriť svoje organizácie, na čele so svojím predstaviteľom. „My sme navrhli H...” – hovorí meno jedného štvrtáka.

Niektorí učitelia si vymenili udivené pohľady. Riaditeľ, predstavujúci to, proti čomu sa práve začína bojovať, určí, vyškolí a ustanovuje vodcu skupiny, ktorá proti nemu má „bojovať” !...

(Iná mentalita... – uvažuje Učiteľ. Byť ja na jeho mieste, a vidieť, že moja činnosť bola nesprávna, neúspešná, tak odídem, končím. On to zlo ale sa snaží aj naďalej udržiavať, aj takými prostriedkami.)

O chvíľu tento zlý sen ale je vystriedaný smiechom: Riaditeľ končí svoju reč. Celý rozohnený sa pomýlil a zbor tú „pomýlenú” vetu považuje za trefnejšiu: „Ďakujem vám, ozaj nie bez nejakých bočných úmyslov.”

Situácia bola rozpačitá. Predtým všemohúce, všetky rozumy privlastňujúce vedenie strácalo svoju silu. Ale utláčaní učitelia to nevyužili. Väčšina z nich zrejme sa bála, a menšina zasa nemala chuť baviť sa ani s vedením, ani s „väčšinou”. Boli to protívne situácie.

Jeden – tajne nábožensky orientovaný – učiteľ sa opýtal: čo treba povedať žiakom, keď sa spýtajú, ktorá strana síl teraz má pravdu ? Bolo jasné, že sám si to vymyslel, ale bál sa to priamo povedať, tak to prihral na konto žiakov.

Tentokrát odpovedal zástupca riaditeľa: ak informácie nemáš, tak môžeš povedať svoj postoj.

Fantastické !... pomyslel si Učiteľ – a zapísal si aj túto vetu. Pritom ho napadlo, mal by sa opýtať straníkov na ich názor na „súdruha” Jakeša, generálneho tajomníka Ústredného výboru KSČ, keďže stranícke vedenie školy k svojmu bohu teraz sa nehlásilo, ale ! takticky ho ešte ani nekritizovalo.

Bolo by to morálne víťazstvo ! Ukázať im, akí sú bezradní...

Ale víťazstvo k čomu ?...

Vedenie ešte „informovalo” o pripravovanej manifestácii – ale snažilo sa to tiež skrútiť vo svoj prospech, a snažilo sa to tiež organizovať ! Takže pri odchode Učiteľ znechutene vyhlásil svojmu okoliu: ja tam neidem !

Chýbali pravdivé informácie.

24. novembra 1989 - piatok:

normálne sa vyučovalo. Ani žiaci nemali záujem „debatovať”. Len niektorí, aj učitelia – na znak solidarity s vonkajšími zmenami – si pripli trikolóru.

Bolo málo informácií. Ako neskôr vysvitlo, chodili dvaja vysokoškolskí študenti, ale vedeniam škôl sa podarilo ich tak dezorientovať, že aj túto školu vynechali.

Dianie vo fantázii členov vedúcich orgánov bolo niekoľkonásobne intenzívnejšie, než v skutočnosti. Oni zrejme lepšie poznali svoje „svinstvá”, zdesili sa svojho možného zániku.

O tom svedčí aj príhoda jedného inšpektora, ktorý bol vyslaný dávať rozumy riaditeľom – ale bál sa vstúpiť do školy. Potom bol prekvapený. No nie dlho. Keď videl, že nič sa nedeje – už bol znovu pánom, už aj organizoval, už aj rozkazoval.

Vypracovali s riaditeľom strategický plán, dali ho napísať, a ten plný hárok nezmyslov dali vyvesiť do zborovne.

O chvíľu pozvali službukonajúceho, a Učiteľa (mal mať službu nasledujúci týždeň...), aby ich „vyškolili“. Dávali im rozumy a ... povinnosti. Služba mala začínať včasne ráno, a mala skončiť až pred piatou večer. Službukonajúci mal strážiť aj upratovačky, a večer spolu s nimi mal kontrolovať každú triedu – či niekde nie je uložená bomba ! „Šibe im“ – pomyslel si Učiteľ.

Naviac, a to aj na sobotu, aj na nedeľu – vypísali dvojice učiteľov. Niektoré dvojice učiteľov mali mať službu v prázdnej škole, iné dvojice učiteľov mali chodiť po meste, a hlásiť tým do školy, že čo sa deje v meste, čo hovoria ľudia...

Učitelia nadávali. Za dve hodiny ale už nemali na čo. Toľko trvalo vedeniu, kým si domyslelo situáciu – a mená na vyvesenom hárku sa prepísali. Nestránikov nahradili komunisti !

Konečne sa aj im pritrafila povinnosť. (A čas – odstrániť stopy...)

Večer televízia prvýkrát odvysielala úplnejšie videozábery z Prahy, zo 17. novembra. Učiteľ bol otrasený. Roky a roky registroval nespravodlivosti, panovania, klamstvá, ale tieto zábery dávali tušiť existenciu súvislostí, ktoré prekračovali medze fantázie.

Dobre, že televízia tieto zábery zadržala. Vybičované emócie by boli narobili veľa škody. Týmto vysielaním televízia vyhrala polovicu „nežnej“ revolúcie. Tú druhú polovicu prehrali komunisti svojou nadutosťou, svojou hlúposťou.

27. novembra 1989 – pondelok:

najprv sa vyučovalo normálne, i keď – nedá sa vedieť, odkiaľ – akoby bezslovným prenosom, priestor bol naplnený správou, že má byť stretnutie vedenia so žiakmi. Vedenia so žiakmi ! Rádoví učitelia ostali visieť. Nepatrili ani sem, ani tam...

Vedenie zrejme cítilo, že niečo musí robiť, ale malo k tomu chuť asi ako pacient k návšteve zubára.

Inokedy rôzne akcie sa organizovali bleskovo, veľkým rámusom, bez tolerovania meškania, alebo odporu. Teraz bolo ticho.

Napriek tomu – tretia hodina už odpadla, lebo okolo deviatej, postupne, žiaci sami sa zhromaždili v prednáškovej miestnosti.

Konečne sa objavila aj druhá strana. Dospelý funkcionár z okresu, asi dvadsať ročná funkcionárka Socialistického zväzu mládeže, a riaditeľ školy.

Vyučujúci neobdržali ten inokedy obvyklý príkaz, že tiež majú ísť do prednáškovej miestnosti, do prvých dvoch radov. Preto Učiteľ ostal v jednej prázdnej triede, a celý cirkus počúval cez školský rozhlas. Veľmi ľutoval, že nemá nejaký malý magnetofón ! Niekoľkokrát, cez ideovo-politické školenia si už na to myslel aj predtým, ale z učiteľských príjmov si nedovolil kúpiť si k veľkému, rodinnému magnetofónu ešte jeden ďalší...

Stretnutie viedol predseda ROH, - mladý, smerom k riaditeľovi kritický, ale poslušný komunista. Udeľoval slovo – chladnokrvne, korektne.

Okresný funkcionár pustil ich obvyklé „otcovsky” prednesené konzervatívne dogmy, ku ktorým poslucháči ani nemohli mať pripomienky, lebo tá reč bola o ničom. Akurát znechutila ľudí, ako hladného, keď nájde muchu v miske.

Riaditeľ školy bol oveľa prefikanejší. Vymenoval úspechy, dosiahnuté v posledných rokoch školou. Naznačil, že za nimi stojí on. Predniesol, aký je on veľký kamarát so žiakmi, - ako krásne sa o nich stará on, a jeho strana. „Aj učebnice máte zdarma”...

Potom osmeľoval žiakov, aby s ním teda diskutovali. Zrejme predpokladal, že ako skúsenejší, ich argumenty hravo vyvráti, a ukáže im že celá akcia je zbytočná.

Situáciu dezorientovala nečakaná otázka jedného druháka, či svojho novučičského favorita „súdruh” riaditeľ získal čestne a bez protekcie ?

Ako keby strop sa zrútil !

Mnohí sa zľakli, mnohí sa pohoršovali, ale chlapec zrejme mal svoje informácie...

Vyzeralo to tak, že žiaci touto otázkou, odbočujúcou od podstaty – prehrali.

Niekedy však práve nečakané ťahy vedú k úspechu.

Aj mladá okresná funkcionárka považovala za svoju povinnosť otočiť dejiny späť...

Nakričala na žiakov, akí sú pasívni, necitliví, nevďační ! A čo všetko oni pre nich robia ! Aké je ťažké funkcionárčiť ! Že ona to vie, lebo ona predtým „robila”...

(Učiteľa ihneď napadlo, že cez to všetko nechce sa jej naspäť na pracovisko... Asi prečo ?)

Funkcionárka už bola trápna, jej nemožnosť vycítili aj žiaci, a i keď nemali svoj plán, svoju skúsenosť, svoj systém, - začali ju zatláčať otázkami, ktoré zrejme počuli od svojich rodičov. Ona naďalej hystericky vykrikovala, a svoju idiotskú odpoveď na 68. roky zdôvodňovala, že „tak sme sa to učili na straníckom vzdelávaní”.

Potom dostala slovo mladá skladníčka školy. Učiteľa priamo šokovala, ako chladnokrvne a systematicky zoštylizovala svoj „diskusný príspevok”. Svoju reč zakončila myšlienkou: „Ďakujem Ti Bože, že som sa tohto dňa dožila”. Boli to zrejme absolútne neobvyklé, nahlas vyslovené slová v tom priestore za posledné desaťročia...

Nikto sa nezmohol na reakciu, a už aj rečnil ďalší – údržbár školy.

Ten sa už tak neovládal. Ako láva, sa z neho valili smútok, krivdy, rozhorčenosť. Čo ste nám komunisti dali ? – pýtal sa, - a vymenoval rad smutných právd.

No „súdruhovia” ešte dýchali. Sem – tam sa ešte zmohli na úbohé pokusy.

Učiteľ mal chuť ísť so svojou pravdou, so svojimi krivdami, tiež pred mikrofón. Ale uvedomoval si, že situácia je zložitejšia, než si to títo úprimní rečníci predstavujú.

Uvedomoval si, že mnohí jeho kolegovia, kolegyne sú z riaditeľských, funkcionárskych rodín, a vôbec nehorlia za nejaké zmeny. Spomenul si na politické školenia, keď počujúc jeho referáty, niektorí nanajvýš sa uškŕňali, ale podporovať ho nepodporovali. Svoj postoj im už vtedy ukázal, radšej si tie svoje ďalšie karty ešte neodkryje. Teraz stačí aj to, čo práve odznelo...

Z vyučovania v ten deň už nebolo nič.

Od 12. do 14. hodiny bol vyhlásený generálny štrajk. Na námestie sa malo ísť spoločne. Pochod – nečakane – začal organizovať ... predseda strany !

Nebojte sa, nebudú do nás strieľať – ubezpečoval riaditeľ učiteľov. „Telefonovali sme na ZNB.“

Z balkóna MsNV rečnili vysokoškoláci. Zo strechy vedľajšej školy neznámi „umelci“ fotografovali účastníkov teleobjektívmi. Dlhو nepracovalo ozvučenie.

„Dav“ bol celkom nadšený. K rečníkom sa pridala aj jeden vojenský lekár, aj jeden učiteľ zo základnej školy.

Riaditeľ a predseda strany stáli spolu, zvlášť od svojich spolupracovníkov. „Pozri, ako si naťahuje krk !“ – ukazoval na nich jeden „kolega“. Nuž, ... bol zvedavý, ako jeho podriadení reagujú ...

Učiteľ potom do 16⁴² „slúžil“ – ale bomby nehľadal...

28. novembra 1989 – utorok:

Učiteľ do 16⁴⁵ slúžil, potom dlho, ešte po polnoci sledoval „dialóg“ v TV.

Žasol nad „definíciami“, bezmyselnými frázami členov akadémie. Úžasom prišiel na objav, že to nie sú ani obyčajní normálni ľudia, ani obyčajní zlomyseľní ľudia, ale akýsi zvláštny typ živočíchov s absurdne naprogramovaným mozgom.

Počul, ako tvrdili, že vybudovali základy spoločnosti. Počul, ako im Ján Budaj odpovedal, že akurát vykopali jamu. (Do ktorej spoločnosť spadla...)

Nesmierne obdivoval Milana Kňazka, ktorý tam so založenými rukami sedel, a ovládal sa.

Chcelo to nadľudské sily, aby človek sa v tom idiotskom ovzduší ovládal.

29. novembra 1989 – streda:

na 14. hodinu vedenie školy zvolalo „schôdzu“ k politickej situácii. Nič zvláštne však sa nepovedalo.

Učiteľ slúžil do 16⁴⁷.

30. novembra 1989 – štvrtok:

vedenie nariadilo, aby na triednických hodinách sa rozprávalo so žiakmi o politickej situácii. Bolo by veľmi zaujímavé, vedieť, ako tieto schôdze prebehli... Učitelia totiž väčšinou neboli solidárni s „politikou“ vedenia. Na druhej strane však niektorí neboli ani za vonkajšie zmeny, a mnohí sa jednoducho báli.

1. decembra 1989 – piatok:

vedenie zvolalo ďalšiu schôdzu, už cez prestávku. Od 9³⁵ do 10²⁹ sa teda znovu schôdzovalo. Najprv predseda strany oznámil tajomstvo, že v tomto týždni už tretíkrát bol v okresnom meste, - čo taktne znamenalo: na porade na okresnom výbore strany.

Zrejme tam nabral ten zmätok idiotských viet, čo potom povedal:

„Milícia bude, kým Občianske fórum nevytvorí vládu.“

„Opozícia nie je natoľko sformovaná, aby pomohla strane dostať sa z krízy.”... ?!!
(A, keďže už druhí sa dostávali k moci... :)

„Politika sa má robiť po pracovnej dobe, a za vlastné.”

- To teda bolo dvojnásobne trefné...

Vedenie zrejme čakalo podporu, súhlas u učiteľov, a keďže nikto neprítakával, riaditeľ vyčítavo sa otočil k zboru: Nevyjadrujete sa, lebo neviete, ako to dopadne.

Podarilo sa mu teda vysloviť už druhú pravdivú vetu za 9 dní. Pre väčšinu zboru to istotne platilo !

Potom nastal nečakaný obrat. Riaditeľ kruto obetoval svojho chránenca „Móra”. Vo všeobecnej, dramatickej úvahe vystupňoval, aký je to hrozný hriech, aké je to hrozné previnenie, keď človek obviňuje a ohovára svojho spolupracovníka. Nechýbali hrozby, ako tvrdo on proti takým ľuďom zakročí... !

V tej chvíli pravdepodobne každý dostal skutočne veľký strach, pretože v predchádzajúce dni každý mnohých kritizoval – a vody sa nepohli, kritizovaní ostali na svojich miestach, mali moc ako predtým, navyše ešte boli aj rozhnevaní.

Každý ostal zarazený, každý horúčkovito analyzoval svoje neuvážené činy.

Po nekonečne dlhej tichej prestávke riaditeľ uvoľnil napätie, nečakane vyhlásil, že Móro povedal jeho zástupcovi, že ten si prevracia kabát ! A, že tento prejav bude mať veľmi ťažké následky !

Bolo to šokujúce. Nie to, že Móro to, či ono povedal, ale, že Móra Pán Boh sotil do blata !

Niektorí za tým videli len taktiku a komédiu. Avšak väčšine sa uľavilo – že blesk uderil vedľa. V tomto okamžiku by odhlasovala hocikaké potrestanie hocikoho – vďačne.

Uľavilo sa, ale nie dlho, lebo riaditeľ zlovestne vyhlásil: to zďaleka nie je všetko !, pokračuje sa o 14⁰⁰ !

O 14⁰⁰ si teda všetci znovu zasadli na svoje miesta a čakali, čo sa ide diať, kto je teraz na rade ?

Mnohým nahlas škvrcalo v žalúdku, pretože doteraz v kuse učili, ešte sa nedostali na obed.

Po novej vlne napätia riaditeľ vyzval učiteľov, aby v poradí, ako sedia, sa vyjadrili k Mórovi.

Učitelia poslušne, ako pri spovedi na záverečnej skúške z ideovo-politickej výchovy, rázne, „uvedomele”, rad za radom, odsudzovali Móra. Akurát Učiteľ bol zdržanlivý, pripomínajúc, ako „súdruh riaditeľ” pred rokmi práve Móra pred ním vyzdvihol !

Pridala sa ešte jedna z kolegyň, ktorá vytýkala, že obvinenie bolo znesené na základe informácie získanej od žiakov.

Ostatní všetci odsudzovali Móra, a takto hnev zboru sa znovu presmeroval od hlavných problémov, a od ich vinníkov vedľa.

Naviac, Móro nebol prítomný ! Ako už aj z mnohých iných schôdzí, súdruh riaditeľ ho uvoľnil, zrejme v „neodkladnej záležitosti”...

Až teraz si viacerí uvedomovali ďalší idiotský paradox. Oni zmeškali obed kvôli divadielku, a o kom sa to hralo, ten tam vôbec nemusel byť...

6. decembra 1989 – streda:

Že život školy vôbec nebol tak ovplyvnený, dokonca prevrátený, ako si to niektorí myslia, o tom svedčí, že v tento deň Učiteľ musel ísť so svojou triedou na športové stretnutie. Žiaci si naplánovali volejbalový zápas...

7. decembra 1989 – štvrtok:

Tretí a štvrtý ročník mal „dialóg“ s riaditeľom školy. „Dialóg“ sa stal módou, ale nebolo jasné, ktorá strana ho organizovala, ktorá ho chcela...

12. decembra 1989 – utorok:

Vedenie školy zvolalo ďalšiu schôdzu – na veľkú prestávku. O Učiteľskom fóre...

Samozrejme, ako obvykle, túto schôdzu nasledovala ďalšia. O 13³⁰.

Vedenie pochopilo, že škola by mohla byť podozrivá, keby sa na nej učitelia nepripojili k novej organizácii.

Zakladanie „Učiteľského fóra“ teda organizoval, riadil – úradujúci predseda strany...

Tipy k jeho činnosti, a ku kádrovému obsadzovaniu dával – riaditeľ školy... !

Okrem Učiteľa všetci prítomní podpísali zakladajúcu listinu...

14. decembra 1989 – štvrtok:

Na triednických hodinách žiaci povinne vyplňali tlačivá o SZM.

15. decembra 1989 – piatok:

Po 4. a na 7. hodine vedenie zorganizovalo ďalšie schôdze.

20. decembra 1989 – streda:

Od 14. hod. bola schôdza ROH. Mala sa vyjadriť dôvera resp. nedôvera výboru. Starý výbor dostal dôveru. Bez problémov.

Kto iný by chcel dobrovoľne brať tie funkcie?... Nikto...

Akú reálnu moc mal výbor doteraz? (proti vedeniu) ... Žiadnu...

O hodinu neskôršie začínala svoju činnosť školská organizácia Učiteľského fóra.

Mala sa vyjadriť dôvera, či nedôvera – vedeniu školy.

Učiteľa zvolil zbor do trojčlennej komisie pre sčítanie hlasov.

Prvýkrát za posledné roky sa hlasovalo skutočne tajne, po jednom, v oddelenom priestore zborovne, pod kontrolou všetkých prítomných. Jedným a tým istým perom sa tam prečiarkal jeden z dvoch výrazov, vytlačených počítačom, na rovnakých cedulkách.

Riaditeľ školy prehral. O jeden hlas !

Nezniesol to. Zaútočil. Obvinil učiteľov z kabinetnej politiky. Potom začal vymenúvať svoje zásluhy.

Ten rozdiel jedného hlasu každopádne bol veľmi zaujímavý, keď si všimame, že predtým riaditeľa každý ohováral, nikomu sa jeho štýl práce nepáčil, a ani straníci netvorili viac než asi jednu štvrtinu zboru.

Bála sa tá ďalšia štvrtina ešte aj teraz ? Alebo špekulovala ?

Schôdzu uzavrel predseda ROH. A že nech učitelia mu odovzdajú písomne svoje pripomienky k práci vedenia – on ich potom „tlmočí“.

Prvýkrát za posledné roky, za posledné desaťročia – sa konečne niečo pohlo...

Obálky

Učiteľ sa vrátil z hodiny na prestávku. S triednou knihou, do zborovne.

Čakalo ho tam prekvapenie. Z dverí vedľajšej miestnosti na neho kývala jeho stará kolegyňa, ktorá už niekoľko mesiacov neučila. Spolu so svojim manželom v posledných rokoch boli viac práceneschopní, než zdraví.

Teraz, už niekoľko mesiacov neučili. Vybavoval sa pre obidvoch dôchodok.

Obidvaja vždy vehementne tvrdili, že to terajšie, a predchádzajúce vedenie školy z nich spravilo invalidov. Tých krívd, ktoré sa na nich spáchali, - ako ich podávali – bolo veľa, boli mohutné, boli hrozné.

Aj teraz začala z toho konca. Že riaditeľ nikomu tak neublížil, ako im. Ale, že oni mu prepáčia.

Ani nepustila diviaceho sa Učiteľa k slovu, odovzdala mu dve obálky. Že jemu dôverujú.

Že ten obsah sa má prečítať na najbližšej schôdzi...

Na najbližšiu schôdzu nebolo potrebné dlho čakať. Ešte v ten istý deň sa čítalo:

Podpísaný, podpísaná vyjadrujú dôveru riaditeľovi Vlastnoručný podpis

Jedna : nula - pre starého riaditeľa !

(Im už to bolo jedno...) (A zrejme nádejný nástupca im bol ešte menej sympatický...)

(Druhý deň, 22. decembra 1989, v piatok, začínali zimné prázdniny...)

28. decembra 1989 – štvrtok:

Uplynul už viac než jeden mesiac od revolučných zmien. Nádeje rástli, že život bude krajší, ale zatiaľ len nervozita sa stupňovala.

Obsadenie funkcií ostalo po starom.

Zvyky ostali – tie staré.

Aj teraz. Zimná dovolenka sa prerušila, uprostred, - ako tradične – prevádzkovou poradou. A varením kapustnice – v škole...

Nahrála sa situácia, ako keby členovia tohto nejednotného „kolektívu“ tých pár ostávajúcich dní dovolenky už nevydržali jeden bez druhého.

Nálada sa zakrývala. Len výnimočne a veľmi krátko vznikli momenty podobné k tomu, ako keď komunistický riaditeľ – už nevedno, koľkokrát – sa snažil dokázať svoju dobrotu a benevolentnosť. Porovnával sa so svojim predchodcom, ktorého už väčšina zboru nepoznala, ale ktorého veľkorysé bezohľadné mocenské činy dodnes sa nezabudli.

Komunistický ! predseda ROH na to reagoval tak, že porovnal predchádzajúceho mocipána so Stalinom, a riaditeľa školy s Brežnevom.

Riaditeľ nato obvinil predsedu, že ten sa chce dostať na jeho miesto. V tom sa však zrejme s veľkou pravdepodobnosťou zmýlil.

Poobede Učiteľ cestoval do susedného mesta, do knihviazačstva, pre svoju prácu.

Konečne už bola zaviazaná.

Samozrejme, aby to tiež nebolo také jednoduché, namiesto objednanej koženky, celá kniha žiarila svetlomodrou farbou, a na obálke zlatým, neobjednaným nápisom.

Keď chcete, tak to prerobím, navrhla ochotne iniciatívna „odborníčka“.

Učiteľovi však už sa nechcelo čakať ďalší mesiac.

Sadol si do prvého vhodného autobusu a rozmýšľal, že jeho práca teraz – po „revolúcii“ – je už vlastne zbytočná.

Pomery na škole, ktoré pomocou nej sa chystal zmierniť, sa už pozmenia – vplyvom politických zmien...

Pošli svoju knihu novému ministrovi školstva, dr. Kováčovi – navrhla mu s nečakanou zmenou svojich postojov jeho manželka.

1990

Konečne, po dlhých týždňoch, na ministerstve školstva pochopili, že oni musia dať príkaz k uvoľneniu paragrafmi blokovaných učiteľských myšlienok – aby sa mohli prejaviť legálne, nie ako nezákonná vzbura.

Prišiel úradný prípis, umožňujúci uskutočniť voľby vedenia školy.

Zbor znovu zvolil aj Učiteľa do trojčlennej volebnej komisie. Učiteľ to z jednej strany chápal ako uznanie – že predpokladajú, že bude korektný, ale z druhej strany ako prácu – pre ktorú u niektorých „nebude obľúbený“.

V ďalších dňoch nasledovalo veľa osobných konzultácií o tom, ako voľby zorganizovať; veľa analýz – ako môžu dopadnúť; aj veľa špekulácií a „vyzvedaní“.

16. januára 1990 – utorok:

vyrobili sa rovnaké volebné zoznamy, listy – na počítači !

Udalosti sa brali až tak vážne, že 17. januára sa vybavovala volebná urna zvlášť pre dvoch učiteľov – ktorí na druhý deň služobne išli do krajského mesta.

18. januára 1990 – štvrtok, deň volieb:

Volebná komisia preskúmala svoje osobné rozvrhy, vyhľadala voľné hodiny. Predseda ROH sa obetoval, všetci nasadli do jeho auta a išli so zamknutou urnou a s volebnými lístkami za svojimi neprítomnými kolegami. Najprv vypátrali na novom, nedokončenom sídlisku byt ich nového telocvikára. Ten, i keď bol chorý, povedal, že na voľby príde – do školy.

Potom navštívili „PN“ manželský pár – ktorý im pred necelým mesiacom vychýlil jazýček váhy do polohy 1:0 pre úradujúceho riaditeľa. „PN“ manželka nebola doma, ale pán „PN“ manžel vyplnil svoj lístok. Tajne, v susednej izbe. A hodil ho do urny.

Tretím cieľom bola vojenská nemocnica. Tam „ležal“ úradujúci riaditeľ školy.

Je zaujímavé, že skoro všetci riaditelia škôl, podnikov a ústavov odrazu „ochoreli“ keď na ich pracovisku došlo k voľbám...

Tiež je typické aj to, že pokiaľ existovali v blízkosti vojenskej nemocnice, tak riaditelia sa „liečili“ práve v nich...

Riaditeľ sedel na chodbe. Už bol informovaný o cieľi návštevy.

Volebná komisia bola zoslabená, predseda ROH ostal v aute.

Po výmene niekoľkých slušivých fráz riaditeľ si vybral z ponúknutých volebných lístkov.

Asi pol minúty rozmýšľal, potom povedal: Ukážte mi tie ďalšie listy.

Učiteľ – vynárajúc sa zo svojich myšlienok, sa poďíval na svoju kolegyňu, a tá na neho...

(Asi nie pred dvoma hodinami ho totiž práve ona upozornila, že má brať všetky lístky, aby niekto si nemyslel, že sa bude dať identifikovať...)

Niektorí ľudia majú škaredé skúsenosti... A ja som ešte vždy naivný – pomyslel si Učiteľ. Sledoval svojho riaditeľa – ako ten odchádza na svoju izbu, - podčiarknuť zvolené mená.

Ten človek sa rozdvojil. Akoby so svojim oblekom si vyzliekol aj kožu všemožného, „neomylného“, obávaného komunistického funkcionára.

O čom asi rozmýšľal ? ...

O čom ? – zranený diviak, uprostred kruhu poľovníckych psov...

Na siedmej hodine, namiesto triednických hodín sa uskutočnilo prvé kolo volieb. Zasa podľa mladej tradície. Vo zborovni, v tieni obrusa – ktorý bol prišpendlíkovaný na demonštračný stojan zo súpravy pre vyučovanie deskriptívnej

geometrie. Takto, pred zrakom všetkých, ale tajne sa podčiarkali mená, na rovnakých lístkoch, jedným a tým istým perom.

Obávaný kolega – poslanec MsNV mal pripomienku k „forme“ volieb: chýbala mu pečiatka na volebných lístkoch. No aj tak, bola to zrejme prvá skutočne korektná, skutočne tajná, skutočne veľmi dôležitá voľba – v dlhoročnej histórii školy.

Hlasy sa sčítali – a Učiteľ bol z volebnej komisie uvoľnený.

Spolu s úradujúcim zástupcom, predsedom ROH, predsedom strany, a s chorým riaditeľom dostal sa do päťice kandidátov – z ktorej sa mala vybrať trojica do ďalších volieb.

Najpriateľnejším vyzeralo riešenie, že novým riaditeľom bude posledný zástupca starého riaditeľa. Totiž napriek svojmu zaradeniu, a členstvu v KSS, vedel pracovať, dalo sa s ním hovoriť, a mal s riadením školy skúsenosti. (Naviac, Učiteľ predpokladal, že aj vo vyšších orgánoch ostane veľa starých kádrov, a známosti medzi riaditeľom školy a krajskými funkcionármi môžu byť škole prospešné.)

Zástupcu – novému riaditeľovi – by mohol robiť predseda ROH, veď sú aj kamaráti... Tiež člen KSS, ale obľúbený v zbore, a mal asi najväčšie zásluhy na tom, že smerom k vedeniu sa dostávali aj normálne signály.

Učiteľ nemal žiadne ambície stať sa riaditeľom. Keď teda videl, že veci sa otočili k lepšiemu, že títo dvaja majú oveľa viac hlasov, než tí ďalší dvaja z päťice – utrúsil slovo, že on odstúpi. Bol potom veľmi prekvapený, aké zdesenie vyvolali jeho slová. Kolegovia sa báli. Chceli mať absolútnu istotu už teraz. Hlavne po rozhovore so svojimi dvoma staršími serióznymi kolegami sa teda rozhodol, že necúvne. Tým sa zabezpečilo, že bývalý riaditeľ, a ani predseda strany – od ktorých sa obyčajní členovia zboru báli – do užšieho výberu už sa nedostali.

Učiteľ nikdy nevedol so svojimi kolegami toľko rozhovorov – ako teraz.

Niektorí nevedeli si predstaviť, že starý riaditeľ stratí svoju moc.

Niektorí sa báli aj nového riaditeľa. Niektorí by naivne trieštili sily svojej – ešte opozičnej – skupiny.

Bolo potrebné vytvoriť koalície, uistiť jeden druhého o svojich postojoch, o zamýšľaných krokoch.

Bolo potrebné nájsť – keď už nie najlepšie, tak aspoň kompromisné riešenia. Aby nezvíťazilo to horšie zlo.

25. januára 1990 – štvrtok:

Uskutočnila sa tajná voľba nového riaditeľa školy z predtým víťaznej trojice kandidátov.

Pred voľbami diskutovali len dvaja.

Obávaný starý kolega: poslanec, okresný lektor, školiteľ VUML – vyzdvihol kladné vlastnosti zástupcu starého riaditeľa.

Druhým rečníkom bol sám zástupca. Sľuboval, že všetko spraví, keď bude zvolený.

Bol zvolený.

Pod'akoval sa. Hlas sa mu chvel. Chcel byť riaditeľom...

Potom volebná komisia sa odobrala – s novým riaditeľom – do susednej miestnosti a za chvíľu oznámili: do funkcie zástupcu nastúpi doterajší predseda ROH.

Uzavrela sa jedna etapa.

31. januára 1990

Učiteľom sa odovzdali ich „kádrové materiály”.

Časti kádrových materiálov... – pretože napríklad o hodnoteniach, ktoré sa podľa tajných informácií o nich robili, na schôdzach šľachty – tam nebola ani stopa.

No aj takto to bolo zaujímavé čítanie.

Boli tam obaly č. II, III, IV. Ktovie, aké ďalšie ešte bývali...

Z „Pracovno-politického hodnotenia” Učiteľ sa dozvedel, že:

„Ak je presvedčený o správnosti svojho názoru, snaží sa ho presadiť.”

(Je divné: nebyť presvedčeným o správnosti svojho názoru...)

„Chýba mu však viac iniciatívy pri jednaní s ľuďmi.”

(S kým, a o čom ?...)

„Dodržiava štátnu a pracovnú disciplínu.”

(Aká je tá štátna ?...)

„Niekedy však potrebuje povzbudenie.”

(Kto by nepotreboval ?...)

„V rámci IPV”... „Tu sa pripravoval ako aktívny poslucháč.”

(Žeby aktívne poslúchal ?...)

„Ani jeden z rodičov nie je politicky organizovaný.”

(Politiku stotožnili s ich komunizmom...)

A, ... ako to o otcovi vedeli ? ... Telefonovali do nebies ?)

„Voči starším a nadriadeným vystupoval slušne.”

(Voči ostatným nie ?)

Nemenej zaujímavé je aj „Komplexné hodnotenie v závere štúdia.”

Je na tlačive A4, je na ňom osem podpisov a vety:

„dosahoval uspokojujúce študijné výsledky, najlepším žiakom v triede.”

(Asi to bolo na osobitnej škole ... – keď „najlepší žiak” dosahoval len „uspokojujúce” výsledky...)

„Je predpoklad zaangažovať ho v spoločensko-prospešnej činnosti.”

(„obetavý a svedomitý prístup k práci” – o dva riadky vyššie – nie je spoločensky prospešný ?

A čo to množstvo brigád zadarmo – aj cez soboty, ba aj nedele ?... A ďalšie ...)

Pýchou „kádrových” materiálov však jednoznačne je list adresovaný ideologickému oddeleniu OV KSS. V ňom Učiteľ a vedenie školy využilo – bez jeho vedomia – ako odrazový mostík predsedovi strany do funkcie výchovného poradcu:

„Pri porovnaní obidvoch navrhovaných kandidátov sa nám javí lepšie” {predseda strany} „a preto sa zaň prihovárame.”

(Pritom už dávno bolo všetko jednoznačne jasné.
Stupienky kariéry tu už tradične viedli týmto chodníkom.)

Prečo?

Prečo existuje (táto „knižka“)?

Často, až príliš často, sa mi zdalo o mnohých daniach – že sú divné, neprirodzené, nespravodlivé, nepríjemné, nenormálne, ba až škodlivé. Keďže normálna reakcia – napríklad slovná poznámka – nemala nádej túto situáciu ovplyvniť, zmierniť ani v najmenšom – nejak samo sa mi tlačilo toto riešenie: aspoň napísať tieto „paradoxy“. (A dúfať, že k niečomu to bude dobré. Alebo aspoň upokojovať svoje svedomie, že aspoň tie nenormálnosti som si všimol, a možno dokonca niečo proti nim som aj spravil; nevzdal som sa úplne.)

Môže sa to javiť ako hudieť do búľtavej vrby.

Každopádne to má zmysel v tom, že je tu aspoň malá nádej, že pamiatky zlých činov sa nevyblednú, nevytratia sa. Totiž práve toto sa zneužíva, že na všetko sa zabúda, všetko sa zakrýva,

degenerovaní mutanti sa nikdy nepotrestajú, a normálni, pracujúci ľudia potom len trpia, jednoducho nie sú na rôzne zločiny ani trochu pripravení.

(Abnormálne diania zrejme je možné – aspoň dočasne – prežiť tromi spôsobmi:

- 1, keď človek nemyslí, tak mu ani nič nevadí... – šťastní chudáci...,
- 2, keď človek nechce vidieť, nasilu potláča svoje reakcie... – lenže vtedy stráca aj svoju osobnosť, a v konečnom dôsledku si prirobí ďalšiu prácu navyše...,
- 3, keď človek sa ozve, tak v prehnaných situáciách by to musel tak často robiť, že nakoniec on by vypadal – ako nenormálny... .

Nie je príliš dobrá ani jedna z týchto reakcií... . Takže ostáva to písanie. Aj za cenu, že človeka vyťaženeho prácou ešte viac zaťažuje.)

Iná, všeobecná, ale tiež pravdivá odpoveď na predchádzajúcu otázku: prečo existuje, prečo sa vyrobila? – sa dá odvodiť z objavu: človek jedná, keď sa poruší rovnováha medzi ním a medzi jeho okolím, prostredím. Je to skutočnosť.

Zrejme ma osud svojim spôsobom veľmi rozmaznával. Asi do tridsiatky.

Mal som to šťastie narodiť sa v rodine, ktorá veľmi pekne, veľmi múdro žila.

Mal som šťastie natrafiť na veľa múdrych (mojich) učiteľov, a na veľa rozumných spolužiakov.

Na vojenskú službu sa môžem dívať ako na čiastočnú – obvyklú – výnimku... .

Mal som šťastie na svojich inteligentných spolupracovníkov vo výskumnom ústave.

A potom prišla škola. Učenie. Človek by si myslel, že práve tam pôjde všetko vzorovo múdro.

Ale ja práve tam som začal dostávať od svojho osudu tie veľké, nečakané kruté zauchá.

Možno druhí na také zauchá už boli zvyknutí, a tie školské potom už im nepripadali, nepripadajú také strašné. Alebo možno si zvolili nejaký iný model správania sa. Napríklad z tých, ktoré som pred chvíľou opisoval. Alebo – možno patrili k tým – ktorí zauchá rozdávali, rozdávali... .

Prečo má práve tento obsah ?

Obsah tejto „knižky“ opisuje obdobie od 1979 do 1988.

Udalosti z rokov 1989 a 1990 som pridal až v roku 2002 (samozrejme podľa vtedajších zážitkov, poznámok, skutočností.)

V tom období to bolo ťažiskové, čo som opísal. (Väčšie boli tieto problémy, než nejaké problémy so žiakmi a iné.) A ani času nebolo na zahrnutie ďalších oblastí.

Okrem tejto opisovanej oblasti ešte jasne rozlišujem oblasti:

- 1, učiteľ v prostredí žiakov,
- 2, učiteľ v podmienkach svojho štátu.

Podľa mňa, keby všetko fungovalo múdrejšie, tak z opisovanej a z týchto dvoch spomínaných oblastí problematická by bola, aj to len občas: oblasť: učiteľ / žiaci.

Prečo má práve takúto formu (moja „knižka“) ?

Paradoxných situácií bolo príliš veľa. Keby som ich len stručne vymenoval, väčšina čitateľov by nevedela, o čo vlastne ide.

Keby sa opisovali vo forme napríklad románu, väčšina paradoxov by sa tam nezestila. Veľa informácií by sa stratilo. Okrem toho, na takúto tvorbu nemám čas... .

Navyše, tie paradoxy sú dosť drsné. Hodí sa k nim aj drsnejšia forma, drsnejší štýl.

Prečo zverejňujem (tieto informácie) ?

Skúsme najprv odpovedať na otázku: Prečo sa toľko ľudí tak správalo – aby tieto opisované paradoxy vznikali ? (Až keď ich činy budú odsudzované, potom bude namieste klásť otázku – či to zverejnenie bolo správne. Nebyť totiž ich nenormálnych činov, neboli by vznikali ani tieto paradoxy, nebolo by čo ani zverejňovať.)

Iná odpoveď: aby ten, kto tieto riadky číta – videl, aké „ťahy“ boli možné, aké „ťahy“ by sa mohli objaviť znovu.

Aby sa mohol pripraviť.

Aby si svoj život podľa nich vedel zariadiť.

Prečo jeden druhému strpčovali život ?

Táto otázka by sa mohla analyzovať hoci na príklade IPV.

Ideovo – politická výchova.

Jav, ktorý v čase dopísania prvej časti týchto paradoxov nebolo možné kriticky spomenúť. Jav, ktorý každoročne každého pracujúceho vyučujúceho pripravil o množstvo voľných hodín... .

Keď raz som sa opýtal, kto to vôbec nariadil, že tie poobedňajšie hodiny tak „zmysluplne“ využívame – dostal som nečakanú, ale zrejme úprimnú odpoveď. Vtedajší zástupca riaditeľa pred celým „školeným“ obecnstvom sa priznal, že nevie – ale že sa za tým pozrie... . Odpoveď dodnes neprišla. Možno je to tak aj lepšie. Navyše – našťastie – už nie je aktuálna.

Tie akcie boli tak potupné, že kvôli nim by som ani dnešné ťažké roky nevymenil naspäť !

1, Všetci učitelia absolvovali na vysokej škole predmety s podobným obsahom na oveľa vyššej úrovni. Dokonca robili z nich skúšky. Takže tieto akcie boli len fraškou.

2, Keď viazla dobrovoľná diskusia, a povinne menovite sa pridela otázka, aj s literatúrou, tak väčšina učiteľov to riešila tak, že čítala nahlas, doslovne, príslušné riadky z predpísanej brožúry, alebo z predpísaných novín. Čiže vysokoškolsky vzdelaný človek vlastne len dokazoval – že vie čítať ! A nič viac !

Takže k čomu to bolo ? – Aby bolo jasné, že niekto má tú moc – vynútiť takú situáciu... .

3, Koncom roka učiteľov „poslucháčov“ skúšali a hodnotili ! – ich „politicky vyspelí“ (politicky vyspelým spravení...) „kolegovia“ ! (A niektorým skúšaným bolo jasné, že ich skúšajúci sú vyspelejší možno akurát len „politicky“. Dokonca možno ani tak nie... .)

Bolo otrasné sa pozerat' na starú kolegyňu (pred dôchodkom !), ako sa triasla, ako sa snažila si spomenúť, že v ktorom roku bol ktorý zjazd KSČ ? – lebo čo, keď skúšajúci sa ju na to bude pýtať... . Skúšajúci, - jej dlhoročný „kolega“... .

Čo si vlastne tí „ľudia“, „lektori“, „skúšajúci“ mysleli ?

Nič ?

Alebo, že my sme ozaj oproti nim podradní ?

Ani jedno, ani druhé príliš lichotivé nie je... .

Niekedy sa reč skrútila k témam, ktoré by boli mohli byť zaujímavé, a poučné – keby sa boli brali vážne.

Raz som upozornil – na príklade Egypta, a Ríma – že veľké mocnosti sa môžu rozpadnúť aj na základe vnútornej nestability. (Stalo sa. Rusko.)

Druhýkrát som upozornil – na príklade vývoja atómovej bomby – že takzvané „urýchlenie“ vedeckého, alebo hospodárskeho vývoja nasilu nemusí dobre dopadnúť, lebo spoločnosť na to nie je pripravená, nie je morálne vyvinutá. (Stalo sa. Naša súčasná ekonomika.)

Veci boli jasné. Len väčšina ich nebola schopná vidieť. Väčšina bola zaslepená. Od nadutosti. (Paradoxne – pred čím varoval sám Lenin !) (To neviem z IPV, ale z kníh... .)

Ktovie, či tieto moje „diskusné príspevky“ sa zachovali v zápisniciach ?

Alebo, - benevolentne – sa radšej ani nezapísali ? Možno sa na mňa vtedy dívali ako na sprost'áčika. A možno to bolo mojím šťastím.

Vtedy som si to nemyslel, ale po udalostiach z roku 1989 už áno.

Viem si predstaviť, ako rôzni „spolupracovníci“ si splnili plán, ako kategorizovali svoj kolektív. Keď bolo treba vybrať dvoch na čelo, tak sa vybrali dvaja na čelo. Keď bolo treba vybrať dvoch na koniec, tak sa vybrali dvaja na koniec.

Takýmto úvahám nasvedčuje aj moje podivné predvolanie na políciu z tých čias. Buď ma tam tajne niekomu ukázali, alebo jednoducho mi len chceli nahnať neisté myšlienky... .

O b s a h

Výhovorka	003
Doma	006
V škôlke	007
Neskoršie	008
Skúšanie	009
Cvičenie	010
Ľad	011
F a b r i k a	013
Š k o l a	018
Prázdniny	023
Hodiny	027
Hospitácia	032
Zber zemiakov	037
Triedníctvo	042
Október	047
Schôdza	053
Súťaž	059
Štúdium	065
Práca	074
Exkurzia	083
Aktivita	090
Inšpekcia	109
Počítač	120
Šepkanie	131
Sen	134
Maturity	141
Cesta	148
Prílohy	152
Povzbudenie	165
K o n i e c	
P r e č o ?	